

სწავლება და გაფასაჲა

დამხმარე სახელმძღვანელო

II

2008

ავტორები:

რუსულან ტყემალაძე
ნანა დალაქიშვილი
ქეთევან თოფაძე
თათია პაჭკორიძე
თამარ ბუწაშვილი

საკონსულტაციო საბჭო: სიმონ ჯანაშია, ნათელა იმედაძე, მარინა ჯაფარიძე, თამარ გერძაია, ია ეუტალაძე, თამარ გაგოშიძე, თამარ ბოკუჩავა, ხათუნა მხეიძე

რედაქტორები:

ნათია ნაცვლიშვილი
სოფიო გორგოძე

ილუსტრაცია, დიზაინი: გიორგი გამეზარდაშვილი
კომპიუტერული უზრუნველყოფა: თამარ გოდერძიშვილი

პროექტის კოორდინატორი: ეთერ გველესიანი

© მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი, 2008.

ISBN 978-9941-0-0674-6
ISBN 978-9941-0-0676-0

მოტივაცია და მოტივაციის ამაღლების

საშუალებები

I

ამ თავის წარითხების შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას ნიშნავს გარეგანი და შინაგანი მოტივაცია;

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლებაზე მუშაობა;

რა სტრატეგიებს უნდა მიმართოთ მოსწავლეებში მოტივაციის ასამაღლებლად;

როგორ უნდა დაიცვათ ბალანსი შინაგანი და გარეგანი მოტივაციის ასამაღლებელი სტრატეგიების გამოყენებისას.

მოტივაცია არის იმპულსი/სურვილი, შინაგანი პროცესი, რომელიც ადამიანს ქმედებებისკენ უბიძგებს და ამ ქმედებებს გარკვეული მიზნის მიღწევისაკენ მიმართავს. მაგალითად, მოსწავლე, რომელიც ბევრს მეცადინებს, კეთილსინდისიერად ეკიდება სასწავლო პროცესს, ორიენტირებულია კარგი ნიშნების მიღებაზე, შეიძლება დავახასიათოთ, როგორც მაღალმოტივირებული. მოტივაცია განაპირობებს მოსწავლის შესაძლებლობებისა და უნარების რეალიზებას. მოსწავლის მოტივაციას განსაზღვრავს მისი გარემო. ეს შეიძლება იყოს მშობლების, თანატოლების, მიზნიდველი სასწავლო გარემო. თუმცა, მოსწავლეების მოტივირების თვალსაზრისით, მასწავლებლის როლი ყველაზე მნიშვნელოვანია.

მოტივაციის ამაღლებაზე სისტემატური მუშაობა დიდწილად განაპირობებს მოსწავლეთა მაღალ აკადემიურ მოსწრებას და სასწავლო პროცესის სასიამოვნოდ და სახალისოდ წარმართვას.

დასავლური ფსიქოლოგიური სქოლა გამოარჩევს ეწ. შინაგან და გარეგან მოტივაციას. განვიხილოთ მაგალითები.

სიტუაცია 1

ფიზიკის გაკვეთილია. მასწავლებელი იღებს ჯიბიდან ხურდა ფულს და აგდებს მაღლა. ფული მიწაზე ეცემა. მოსწავლეები აკვირდებიან პედაგოგის ქმედებას. ამის შემდეგ მასწავლებელი ინსტრუქციას აძლევს თითოეულ მოსწავლეს: „იფიქრეთ იმის შესახებ, რაც ახლა მოხდა თქვენ თვალშინ. ჩამოწერეთ თქვენი კომენტარები და გამოიცანით, რატომ დაეცა ჩემ მიერ ზევით აგდებული ფული იატაკზე. ჩამოაყალიბეთ მოსაზრება, რომელიც ახსნის და დაასაბუთებს ამ მოვლენას. ამისათვის გეძლევათ 10 წუთი“.

სიტუაცია 2

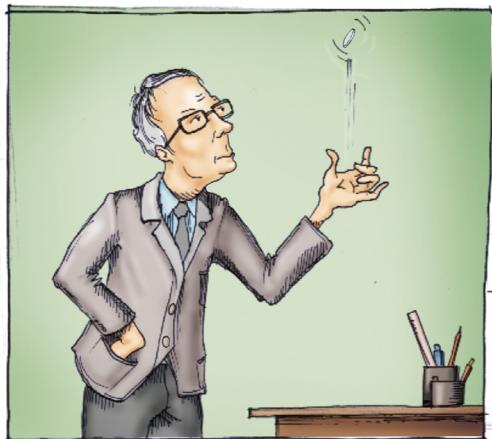
მეორდება პირველი სიტუაცია, ოდონდ მასწავლებელი, იმის გარდა, რომ მოსწავლეებს სთხოვს მოვლენის ახსნას და დასაბუთებას, გარკვეულ მოლოდინს უქმნის:

„რომელი თქვენგანიც უფრო მაღლე ჩამოაყალიბებს სწორ და დასაბუთებულ პასუხს, დაიმსახურებს უმაღლეს შეფასებას და გამოცხადდება დღევანდელი გაკვეთილის ლიდერად.“

ორივე შემთხვევაში მასწავლებელს ერთი მიზანი ამოძრავებს, აამაღლოს მოსწავლეებში მოტივაციის შეგრძება. პირველი შემთხვევაში შინაგანი მოტივაციის მაგალითის ნიმუშია. აქ პედაგოგი მოსწავლეებს უღვიძებს ცნობის-მოყვარეობას და მათ აზროვნების, ფიქრის და აღმოჩენისკენ უბიძგებს. აქ განმსაზღვრელია ის შინაგანი ინტერესი, რომელიც მოსწავლეს სიამოვნებას ანიჭებს. ეს სიამოვნება მის ქმედებებს დასახული მიზნისაკენ მიმართავს. აქ გარეშე ფაქტორები (ნიშანი, შექება, ჯილდო და სხვ) თითქმის უმნიშვნელოა.

შინაგანი მოტივაცია არის კონკრეტული ქმედებისაკენ სწრაფვა, რომელიც შეგნიდან არის გამოწევეული ცნობისმოყვარეობის დაკმაყოფილების თუ რადაცის აღმოჩენის სურვილით.

მეორე შემთხვევა სიტუაციურად იმავეს გვიამბობს, რასაც პირველი. განსხვავება მხოლოდ ისაა, რომ მასწავლებელი გარეშე ფაქტორის/

ების შემოტანით ცდილობს, მოსწავლეებში გაამძაფროს მიზნის მიღწევის სურვილი და მათი მოქმედებებიც აქეთ მიმართოს.

გარეგანი მოტივაცია არის კონკრეტული ქმედებისაკენ სწრაფვა, რომელიც გამოწვევულია გარე ფაქტორებით, გარკვეული ჯილდოს ან აღიარების მოპოვების სურვილით.

მიუხედავად იმისა, რომ მოსწავლეში შინაგანი მოტივაციის გაღვიძება აკადემიურ შედეგებზე განსაკუთრებით დადებით გავლენას ახდენს, აუცილებელია მასწავლებელი იყენებდეს გარეგანი მოტივაციის სტრატეგიებსაც.

ო. 1 - გვ. 64

ქართველი მეცნიერი დ. უზნაძე საუბრობს შემეცნებით ინტერესზე და სწავლის დირექტულების მიმართ გაცნობიერებულ დამოკიდებულებაზე, რაც, შეიძლება ითქვას, რომ უახლოვდება დასაკლური ფსიქოლოგიური სკოლის მიერ აღიარებულ შინაგან მოტივაციას.

მეცნიერთა უმრავლესობა მიიჩნევს, რომ I-III კლასებში მოსწავლეთა დიდი ნაწილი შინაგანად არის მოტივირებული, თუმცა მესამე კლასიდან შინაგანი ინტერესი მნიშვნელოვნად კლებულობს და მოსწავლეები უფრო დიდ ანგარიშს უწევენ გარე ფაქტორებს, მაგალითად წარმატების მიღწევას მხოლოდ იმ საგნებში, რომელიც უმაღლეს სასწავლებელში სწავლის გასაგრძელებლად სჭირდებათ.

თუმცა, ზოგიერთ შემთხვევაში, გარე ფაქტორებიც უძლეურია, რადგან მასალა როგორება, მოსწავლეებისთვის უფრო მოსაწყენი ხდება საგაკვეთოლო პროცესი და მოსწავლე კარგავს სწავლის მოტივაციას (ორმონდი, 2008). სწორედ აქ იგვეთება მასწავლებლის განსაკუთრებული როლი, რომ იზრუნოს მოსწავლეებში როგორც შინაგანი, ასევე გარეგანი მოტივაციის ამაღლებაზე. ასევე, მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა იცოდეს, რომ სწავლის მოტივაციის ამაღლება უკავშირდება მოსწავლის სხვა საჭიროებებს.

ო. 1 - გვ. 178

შინაგანი მოტივაციის ამაღლებისათვის მასწავლებლები სხვადასხვა სტრატეგიას მიმართავენ:

- დაგალების მოსწავლეთა ინტერესების მიხედვით შერჩევა;
- გარკვეულ შემთხვევებში მათთვის არჩევანის უფლების მინიჭება;

- თავისი აზრის, თუნდაც საწინააღმდეგო მოსაზრების თამამად გამოხატვის შესაძლებლობა;
- თამაშის ტიპის სახალისო აქტივობების ჩართვა სასწავლო პროცესში.

დავასახელებთ იმ სტრატეგიებს, რომლებსაც მასწავლებელმა შეიძლება მიმართოს გარეგანი მოტივაციის ამაღლების მიზნით:

- გარკვეული ჯილდოს, საჩუქრის შეთავაზება კარგი ან გაუმჯობესებული შედეგებისათვის (მაგალითად, ყველაზე მაღალი ნიშანი, ან კონკრეტული ტესტიდან გათავისუფლება და ა.შ.);
- წერილობითი ან სიტყვიერი შექმნა, რომელიც არის არა ზოგადი (მაგალითად, არა უბრალოდ „კარგი გოგო ხარ“, არამედ უფრო კონკრეტულად „ყოჩაღ, შენ ეს პერსონაჟი ზუსტად დააკავშირე მის რეალურ პროტოპათან“);
- შეჯიბრების მოწყობა (კლასში, პარალელურ ჯგუფში ან სხვა სკოლების მოსწავლეებთან).

ობ. გვ. 132

აქეე უნდა აღვნიშნოთ, რომ მნიშვნელოვანია ნიჭიერი ბავშვების მოტივაციაც. ხშირად ხდება, რომ ნიჭიერ ბავშვებს სწავლაში დაბალი შედეგები აქვთ, რისი ერთ-ერთი მიზეზიც სწორედ მოტივაციის არარსებობაა.

სიტუაცია 3

„გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ შესწავლის დაწყებისას, მოსწავლეები ნათია მასწავლებელს ეწუწენებიან და უკმაყოფილებას გამოთქმენ, რომ ტექსტი საკმაოდ დიდი და რთულია.

მასწავლებელმა შეიძლება გამოიყენოს შინაგანი ან გარეგანი მოტივაციის სტრატეგია.

გთავაზობთ ორ ვარიანტს.

1. სანამ ნათია მასწავლებელი ტექსტის ახსნას დაიწყებდა, გადაწყვიჩა ბავშვებისთვის ეჩვენებინა ტაო-კლარჯეთის, იქაური ეკლესია-მონასტრების სურათები, ტაო-კლარჯეთის ტერიტორიაზე გადაღებული ვიდეოფილმი; მოეკოლა ამბები იქ მყოფ ქართველებზე. ნათია მასწავლებელმა შეგნებულად გადაუხვდა სასწავლო გეგმას და ორი გაკვეთილის განმავლობაში ტექსტის ახსნა არ დაუწყია. მეორე გაკვეთილის ბოლოს, მოსწავლები დაინტერესდნენ და ოვითონ მოითხოვეს ტექსტის შესწავლა.

2. ნათია მასწავლებელი მოსწავლებს დაპირდა, რომ ვინც ყელაზე კარგად ისწავლიდა ტექსტს, წლის ბოლოს ტაო-კლარჯეთში მიმავალ სამოგზაურო ტურისტულ ჯგუფში ჩართავდა. ამ მომხიბვლებით წინადაღების შემდეგ ბავშვები მონდომებით შეუდგნენ ტექსტის შესწავლას.

როგორც მაგალითი გვიჩვენებს, „გრიგოლ ხანძთელის ცხოვრების“ შესწავლისას მოტივაციის ორივე სტრატეგია წარმატებული აღმოჩნდა. თუმცა, თუ მოსწავლეს ხშირად ვპირდებით ჯილდოს, ანუ გარეგანი მოტივირების გზას მივმართავთ, შეიძლება ამ გზით შინაგანი მოტივაცია თანდათან დაუქვეითდეს და ყოველთვის ჯილდოს, ნიშნის ან სხვა რამის საფასურად გააკეთოს კონკრეტული დავალება. კვლევები მიუთითებენ, რომ როდესაც მასწავლებელები ხშირად იყენებენ გარეგან მოტივაციას, სხვა შემთხვევაში მოსწავლეები გულგრილები ხდებიან სწავლის მიმართ.

გრინბა, სტერნბერგმა და ლეპერმა (1976) ასეთი ექსპერიმენტი ჩაატარეს: მათ გამოიყენეს მათემატიკური თამაშები სკოლის ბავშვებთან, რომლებიც მოსწავლეებს ძალიან მოეწონათ. ცოტა ხნის შემდეგ თამაშში წარმატებულ ბავშვებს საჩუქრები დაურიგეს. შემდეგ საჩუქრების მიცემა შეწყვიტეს. მას შემდეგ რაც საჩუქრები ვადარ

მიიღეს, ბავშვებმა თამაში შეწყვიტეს. მათ ჩამოუყალიბდათ განტყობა, რომ ისინი უკვე არა გართობის მიზნით, არამედ საჩუქრებისთვის თამაშობდნენ.

პედაგოგმა მოტივაციის ორივე ფორმას უნდა მიმართოს. აქ მოსწავლის ხასიათი, მისი ბუნება და ასაკი გადამწყვეტ როლს თამაშობს. ზოგს გარეგანი მოტივაციის ფორმები უფრო მეტი ენთუზიაზმით აღავსებს, ვიდრე შინაგანი. ამიტომაც, როგორც წესი, სწორედ მათი შეზავებითა და ვარირებით მიიღწევა სასურველი, მაქსიმალური შედეგი.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დახასწყისში მოცემულ უკელა შეკითხვაზე. დაუბრუხდით კითხვებს და გაუციოთ პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- პედაგოგი სისტემატურად და გეგმაზომიერად უნდა მუშაობდეს მოტივაციის ამაღლებაზე. ამ ტიპის სამუშაოები მას მიზნობრივად და თანმიმდევრულად უნდა ჰქონდეს დაგეგმილი სასწავლო პროგრამაში;
- პედაგოგმა მოტივაციის ორივე ფორმას უნდა მიმართოს. თუმცა უურადსალებია ის ფაქტი, რომ შინაგანი მოტივაციი ბევრად უფრო მდგრადია და მოსწავლეთა განვითარებას განხაუთორებით უწყობს ხელს;
- მოტივაციის ამაღლებისათვის მასწავლებელმა მრავალგვარ სტრატეგიას შეიძლება მიმართოს, მაგრამ ყოველთვის უნდა ითვალისწინებდეს ასაკობრივი ჯგუფისა და კონკრეტული მოსწავლის ხასიათის თუ მუშაობის სტილის თავისებურებებს.

II

ამ თავის წარმოების შედეგი თქვენ გეცოდინებათ:

მოტივაციის ამაღლების რა საშუალებები არსებობს;

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლეებთან კარგი პიროვნული ურთიერთობის დამყარება;

რა პრინციპებით უნდა იხელმძღვანელოს მასწავლებელმა მოსწავლეებთან დადებითი პიროვნული ურთიერთობის დასამყარებლად;

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა გავლენას ახდენს სასწავლო პროცესზე მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის დადებითი პიროვნული ურთიერთობები?
2. რის საფუძველზე შეიძლება აიგოს კარგი პიროვნული ურთიერთობები მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის?
3. მასწავლებლის მხრიდან რა თვისებების გამოვლენამ შეიძლება შეუშალოს ხელი მოსწავლეში მოტივაციის ამაღლებას?
4. მოტივაციის ამაღლებისათვის რამდენად საკმარისია მხოლოდ კარგი პიროვნული ურთიერთობების დამყარება?

მოტივაციის ამაღლების ძირითადი საშუალებებია: პიროვნული ურთიერთობები, სასწავლო ატმოსფერო და სასწავლო გეგმისა თუ კონკრეტული პედაგოგის მიერ წამოყენებული სასწავლო მოთხოვნები. სქემატურად ეს ასე შეიძლება წარმოვიდგინოთ:

პიროვნული
ურთიერთობები

სასწავლო
ატმოსფერო

მასწავლებლის
მოთხოვები

პიროვნული ურთიერთობები

მასწავლებელი მოვალეა, კარგი პიროვნული ურთიერთობები დააზიაროს თავის მოსწავლეებთან. კვლევები გვიჩვენებს, რომ მოსწავლეები, რომელსაც მოსწონთ მასწავლებელი, კეთილსინდისიერად ეკიდებიან სასწავლო პროგრამას, ნაკლებად ქმნიან დისციპლინურ პრობლემებს და ითვალისწინებენ მასწავლებლის მოთხოვნებს. აგრეთვე, მასწავლებელი მოვალეა, რომ აგრძნობინოს მათ თავი დირსეულ, პატივსაცემ ადამიანებად და შექმნას დაცული, კომფორტული, ჯანსაღი გარემო, სადაც სწავლა სასიამოვნო პროცესად იქცევა. ამგვარ შემთხვევაში მოსწავლეებს შორის მოტივაციის ხარისხი მკვეთრად მატულობს.

განვიხილოთ რამდენიმე სიტუაცია, რომელშიც აღწერილია, თუ რა შეუძლიდა ხელს მოსწავლე-მასწავლებელს შორის პოზიტიური ურთიერთდამოკიდებულების ჩამოყალიბებას.

სიტუაცია 1

გიორგი ხელს უშლის გაკვეთილის მიმდინარეობას. იგი განუწყვეტლივ ცქმუტავს, იცინის, ეწურჩულება გეერდით მჯდომ მოსწავლეს. მასწავლებელმა მას რამდენჯერმე მისცა შენიშვნა, მაგრამ უშედგოდ. გიორგი კიდევ უფრო ცუდად იქცევა, თითქოს ასეთი საქციელით განსაკუთრებული უურადღების მიპყრობას ცდილობს. მასწავლებელი ნელ-ნელა გამოდის წყობიდან. შენიშვნების მიცემას აზრი ეკარგება და მასწავლებელი გიორგის დასჯის მიზნით საკლასო უურნალში ყველაზე დაბალ ქულას უფორმებს, რომ როგორმე გააჩეროს. ეს მოსწავლის უკმაყოფილებას იწვევს, ეწინააღმდეგება მასწავლებელს და ამბობს, რომ მას გაკვეთილი კარგად იცის და ცუდი ნიშნის დაწერა ცუდ საქციელში უსამართლობაა! იწყება კამათი, შეპასუხება და კონფლიქტი.

სიტუაცია 2

მასწავლებელმა აღმოაჩინა, რომ სანდროს დავალება სახლში დარჩა. მოგვიანებით ისიც გაირკვა, რომ სანდროს არც წიგნი წამოუდია და არც კალამი აქვს.

- აბა, რისთვის მოხვედი სკოლაში, ან შენი მშობელი რას ფიქრობს! წლის ბოლოს ხომ მოგინდება ნიშანი?

- დამრჩა, მას, და რა ვქნა?!
- რატომ თავი არ დაგრჩა? თუ ბევრს შემეპასუხები, კლასიდანაც გაბრძანდები!

სიტუაცია 3

მასწავლებელმა ნინო დაფასთან გაიიახა. ნინო გაკვეთილს ყვება. ჩანს, რომ ნერვიულობს, უჭირს აუდიტორიის წინაშე საუბარი. მასწავლებელი ჯდება თავის მაგიდასთან, შლის საკლასო უკრნალს, ავსებს. მერე დგება, რიგებს შორის დადის. ერთ მოსწავლეს შენიშვნით მიმართავს: გასწორდი და წესიერად დაჯექი, უსმინე შენს კლასელს! მერე მეორეს უბრუნდება: სად არის შენი დაგალება? რვეული მერხზე უნდა იდოს და არა ჩანთაში. ნინო გრძნობს, რომ მასწავლებელი მას უურადღებით არ უსმენს.

მოცემული სიტუაციები ნათლად გვიჩვენებს, რომ ამგვარი დამოკიდებულებებითა და რეაქციებით მოსწავლე-მასწავლებელს შორის პატივისცემასა და სიმპათიაზე დაფუძნებული ურთიერთ-დამოკიდებულება ვერ ჩამოყალიბდება. პირველ სიტუაციაში დაფიქ-სირებული უსამართლობა, მეორე სიტუაციის სარგაზმი და უხეშობა, მესამე სიტუაციაში ასახული გულგრილობა ვერ შექმნის მოტივაციის ამაღლებაზე ორიენტირებულ გარემოს. ამ მაგალითების საპირისპიროდ კი შეგვიძლია გამოვყოთ რამდენიმე ძირითადი კრიტერიუმი, რომელიც პედაგოგს დიდ დახმარებას გაუწევს თავის მოსწავლების კარგი პიროვნეული ურთიერთობების დამყარებაში.

სამართლიანობა

სანამ მოსწავლე არ დაინახავს, რომ მასწავლებელი სამართლიანია ისეთი გადაწყვეტილებების მიღების დროს, როგორიცაა დავალების რაოდენობა, აკადემიური მოსწრების შეფასება, მოსწავლეთა დახმარება, ჯგუფების შედგენა, დისციპლინური საკითხების განსჯა და ა.შ. მოსწავლეს ვერ მოეწონება იგი.

გარეგნობა

ბავშვები უფრო დიდ მნიშვნელობას ანიჭებენ ადამიანის გარეგნულ მხარეს, ვიდრე დიდები. შესაბამისად, მოწესრიგებული და დახვეწილი მასწავლებელი მათ, გარკვეულწილად, შთააგონებთ პატივისცემას არამარტო კონკრეტული პიროვნების, არამედ იმ საგნის მიმართაც, რომელსაც იგი ასწავლის.

იუმორი

ერთ-ერთი თანამედროვე განმანათლებელი, უილიამ გლოსერი აღნიშნავს, იუმორი ზრუნვის გამოხატვის ერთგვარი ფორმაათ. ცხადია, მასწავლებელი სუნდა იქცეს, მაგრამ თავისუფალი, გახსნილი, იუმორისტული რეაქციები გარკვეულ სიტუაციებში მას ხიბლს სძენს, აახლოვებს მოსწავლესთან.

თავაზიანობა

თავაზიანობის გამოვლენა, თუნდაც სრულიად ფორმალური, პატივისცემის დაფიქსირების ყველაზე მაღაფიო ჟესტია და, ცხადია, ხელს უწყობს სიმპათიის გაღვივებას. თავაზიანობის უგულებელყოფა მოსწავლეში იწვევს პროტესტის გრძნობას და ხელს უშლის კარგი ურთ-

იერთობის ჩამოყალიბება-განვითარებას.

სიხალასე

ტრადიციულად, მასწავლებელი ავტორიტარულ, საშიშ, დესპოტურ ფიგურად აღიქმება. პედაგოგის ამგვარი აღქმა, ხშირ შემთხვევაში, ხელს უშლის მოსწავლებში მოტივაციის გაღვივებას და მათთან ჯანსაღი ურთიერთობების ჩამოყალიბებას. მოსწავლუ-მასწავლებლის ურთიერთობა უკეთ წარიმართება, როდესაც მასწავლებელი არის სადა, ხალასი ადამიანი, რომლის ნაამბობიც პიროვნულ გამოცდილებებს, დაკვირვებებსა და შეგრძნებებს ეყრდნობა. სწორედ ამგვარი თხრობისას აღიქვმენ მოსწავლეები მას ჩვეულებრივ, გრძნობების მქონე, გახსნილ ადამიანად, და არა გაყინულ დიდაქტიკოსად.

ურთიერთობების აღდგენა

მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის გარკვეული სადამსჯელო დონისძიების გატარება (კლასიდან გაგდება, მქაცრი შენიშვნის მიცემა, დირექტორთან მიუვანა და სხვ.) ურთიერთობას ჩიხში აქცევს. ამგვარი ქმედებების შემდეგ უმნიშვნელოვანებია, მოსწავლემ იცოდეს, რომ მასწავლებელი მას პატიობს, რომ იგი ბოლმას არ იდებს გულში, რომ იგი ყოველთვის მზადაა, გადადგას პირველი ნაბიჯი ურთიერთობის აღდგენისკენ.

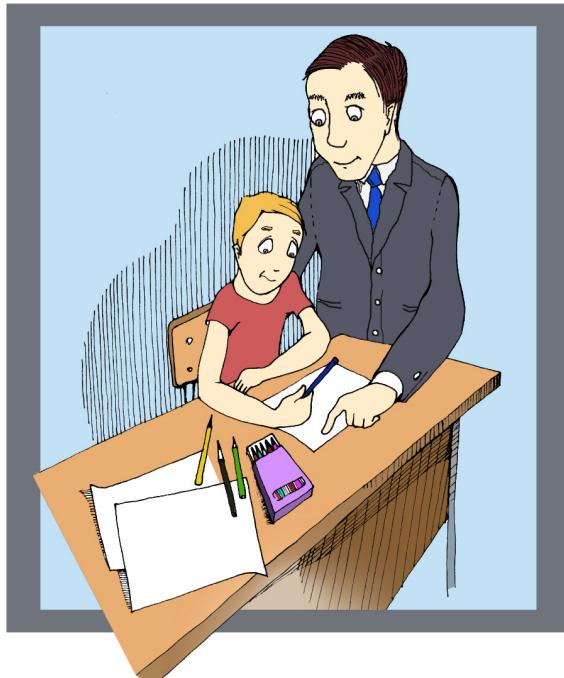
აქტიური მოსმენა

როდესაც მასწავლებელი უურადღებით უგდებს უერს თავის მოსწავლეებს, ისინი გრძნობენ, რომ მათი აზრი მნიშვნელოვანი, ყურადსაღები და საინტერესოა. ცხადია, ეს არ ნიშნავს, რომ მასწავლებლისთვის ყველა მოსაზრება მისაღებია. აქტიური მოსმენა (აქტიური მოსმენა ნიშნავს რეაგირებას, კითხვების დასმას, პოზიტიურ გამოხმაურებას მოსწავლეების ნააზრებზე და ა. შ.) აგრძნობინებს მოსწავლეებს, რომ მათი პოზიცია მასწავლებელს ესმის. ეს კი ზრუნვის გამოხატვის ერთ-ერთი ფორმაა. მასწავლებლები, რომლებიც აქტიურად უსმენენ თავიანთ მოსწავლეებს, პატივისცემითა და სიყვარულით სარგებლობენ.

იხ. გვ. 132

ბოლოს, ისიც უნდა აღვნიშნოთ, რომ მხოლოდ კარგი პიროვნული ურთიერთობების დამყარება მოტივაციის ამაღლებას ვერ განაპირობებს. აუცილებელია პირადი მაგალითის მიცემაც. მაგალითად, კითხვის მოტივაციის გაზრდა მოსწავლეებში გაგვიჭირდება, თუ ჩვენ თვითონ არ ვკითხულობთ; გაგვიჭირდება, მოსწავლეებს ავუმაღლოთ მოსმენის მოტივაცია, თუ ჩვენ თვითონ არ ვუსმენთ მათ. მაგალითის მიცემა ერთ-ერთია იმ კომპონენტებიდან, რომლებიც ხელს უწყობენ მოსწავლის მოტივაციის ამაღლებას.

თქვენ უკვე შევიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დახმარების შემცემულ კველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაუციოთ პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ იუმორი მოსწავლებთან ურთიერთობაში გამოსაღები ხერხია, მაგრამ სარკაზმი, გადამტებული, დავარძლიანი დაციხეა ყოველად დაუშენებელია. ეს ყველაზე მეტად უშლის ხელს მოსწავლესა და მასწავლებელს შორის ჯანსაღი ურთიერთდამოკიდებულების დამყარებას;
- კარგი პიროვნული ურთიერთობების ჩამოყალიბებაზე ზრუნვა მოტივაციის ამაღლების ერთ-ერთი უადრესად მნიშვნელოვანი კომპონენტია;
- კარგი პიროვნული ურთიერთობების ჩამოყალიბებით მასწავლებელი ხელს უწყობს მოსწავლეში დირსების გრძნობის ამაღლებას.

III

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა უწყობს ხელს მაღალი აკადემიური მოსწრებისათვის სასურველი ატმოსფეროს შექმნას?
2. რატომ არის მნიშვნელოვანი თანამშრომლობითი ატმოსფეროს შექმნა?
3. რას ნიშნავს და რატომ არის მნიშვნელოვანი დაცული სასწავლო გარემოს ჩამოყალიბება?
4. რატომ არის საჭირო მოსწავლეებისთვის არჩევანის უფლების მინიჭება?
5. რატომ უნდა ვასწავლოთ მოსწავლეებს სწავლის პრინციპები და სტრატეგიები?

კარგმა მასწავლებელმა იცის, რომ ჯანსაღ ურთიერთობებსა და მაღალ აკადემიურ მიღწევებზე ორიენტირებული სასწავლო ატმოსფერო იქმნება მაშინ, როდესაც მოსწავლეები სკოლაში თავს სტუმრად არ გრძნობენ და სამუშაოს ბოლომდე ითავისებენ. განვიხილოთ ის ფაქტორები, რომლებიც ხელს უწყობს მოსწავლეებში ამ განცდის გადვივებას. ესენია: გუნდურობისა და თანამშრომლობის, დაცულობის, დაბალი რისკის (დაცინვასთან, სარკაზმთან, თუ დასჯასთან დაკავშირებით), ნდობისა და პიროვნული ღირსების ფაქტორი. სქემაზე დაქვემდებარებული წარმოვიდგინოთ:

მაღალი აკადემიური მოსწრებისათვის სასურველ ატმოსფეროს ქმნის		
გუნდურობა/ თანამშრომლობა	დაცულობა/ნდობა	პიროვნული დირსების შეგრძნება
„მე გგრძნობ, რომ კლასი/ჯგუფი მიღებს, მოსწავლეები ჩემ გვერდით დგანან. მათ სურთ ჩემი წარმატება და მზად არიან, რომ დამეხმარონ.“	„შეცდომების დაშვება რისკთან (დაცინვა, გაბრაზება, დასჯა) არ არს დაკავშირებული. თუ შეცდომებზე ვისწავლი, წარმატებასაც მიგაღწევ.“	„ მე მნიშვნელოვანი და დაფასებული ვარ ამ გარემოში ჩემი ქმედებებით, სიტყვით, აქტიურობით. შემიძლია მოვლენებისა და სიტუაციების შეცვლა.“

ზემოთქმულიდან გამომდინარე, სასურველი სასწავლო ატმოსფეროს შესაქმნელად, მასწავლებელმა კლასში ამგვარი ღირებულებებისა და დამოკიდებულებების დანერგვა უნდა შეძლოს:

გრაფა №1

შეცდომებთან დაკავშირებით: შეცდომები ეხმარება ადამიანს სწავლაში. ყველას აქვს შეცდომის დაშვების უფლება და არავინ ისჯება ამის გამო.

ტემპოან დაკავშირებით: არ არის აუცილებელი ყველაფრის უცებ გაგება და გაკეთება. მცდელობა, ქეთილსინდისიერება, ხარისხი, დაკვირვება არის ის, რასაც ყველაზე დიდ ყურადღებას ვაქცევ.

დახმარებასთან დაკავშირებით: კარგ მოსწავლეებაც შეუძლიათ, ითხოვნ დახმარება, შესრულებული სამუშაოს/მუშაობის პროცესის დამატებით კომენტირება.

მცდელობის შესახებ: სისტემატური მცდელობა და სამუშაოს ეფექტიანი დაგეგმვა წარმატების საწინდარია.

შესაძლებლობების შესახებ: მაღალი აკადემიური მოსწრების მიღწევა ყველას შეუძლია.

დააკვირდით იმ დირექულებებს და დამოკიდებულებებს, რომლებიც ქვემოთ მოყვანილ გრაფაშია წარმოდგენილი:

გრაფა №2

შეცდომებთან დაკავშირებით: შეცდომები სისუსტის ნიშანია.

სწავლის ტემპოან დაკავშირებით: ვინც ყველაზე სწრაფად ამოხსნის ამ ამოცანას, ის ყველაზე ჭერიანი/ძლიერია.

დახმარებასთან დაკავშირებით: კარგი მოსწავლეები სამუშაოს დახმარების გარეშეც ართმევენ თავს.

მცდელობის შესახებ: მხოლოდ ჭერიანი, გონიერასხარტი მოსწავლეები იღებენ მაღალ ნიშნებს და აღწევენ წარმატებას.

შესაძლებლობების შესახებ: ნიჭი წარმატების გარანტია.

ზემოთ მოცემული ორი გრაფის შედარებისას, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ მეორე გრაფაში მოცემული დამოკიდებულებებით, ნაკლებად სავარაუდოა, სასწავლო გარემო იყოს პოზიტიური, რაც ხელს შეგვიშლის მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლებაში. ხოლო პირველ გრაფაში მოცემული დამოკიდებულებები ხელს უწყობს ჯანსაღი და მოტივირებული სასწავლო გარემოს შექმნას და მოსწავლეთა მოტივაციის ამაღლებას.

როდესაც დადგებითი სასწავლო ატმოსფეროს შექმნაზე ვსაუბრობთ, აუცილებლად უნდა გავითვალისწინოთ კიდევ სამი მნიშვნელოვანი კომპონენტი:

- შეთანხმება კლასში ქცევის წესების, „თამაშის წესების“ შესახებ;
- მოსწავლეთათვის სწავლის პრინციპებისა და სტრატეგიების სწავლება;
- სწავლის სტილისა და არჩევანის უფლების შეთავაზება.

სიტუაცია 1.

მოსწავლეები თხზულების წერის პროცესში არიან. მათ ერთი თხზულების რამდენიმე რედაქცია უნდა დაწერონ. ეს სანგრძლივი პროცესია. მასწავლებელი ითხოვს, მოსწავლეებმა დაგეგმონ, რომელ რიცხვში რომელი რედაქცია უნდა ჩააბარონ მას და ამ დაგეგმვის პროცესში მათ თანამონაწილეობისკენ მოუწოდებს:

- მოდიო, ერთად შევთანხმდეთ, რომელი დღე იქნება პირველი რედაქციის ჩაბარების საბოლოო ვადა. დაფიქრდით და განსაზღვრეთ, რამდენი დღე დაგჭირდებათ, რომ თქვენს თხზულებებს მეტ-ნაკლებად ჩამოყალიბებული სახე მისცეთ?

მასწავლებელი მსჯელობისათვის 5-7 წუთს გამოყოფს. მოსწავლეები მსჯელობენ, ფიქრობენ, ერთმანეთს უთანხმდებიან და ადგენენ ნაწერის ჩაბარების მისაღებ თარიღს.

ასეთი შეთანხმებული/ერთობლივი დაგეგმვა, „თამაშის წესების“ (სამუშაოს ტექნიკური ნაწილის, რეტინის, დისციპლინის) ერთობლივად შერჩევა მოსწავლეებს სკოლის მშობლიურობის განცდას უძლიერებს. მათ ეძლევათ საშუალება, რომ გარკვეული გავლენა იქონიონ სამუშაოს დაგეგმვასა და დინამიკაზე. სწორედ აქ გრძნობენ ისინი, რომ მათი ხმა, ხედვა, პრიორიტეტები მნიშვნელოვანია.

დადგებითი სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებისათვის უაღრესად მნიშვნელოვანია, რომ მოსწავლეები ჩავრთოთ სწავლის პროცესის კონტროლის მქანიზმებში. ამიტომაც სასურველია, რომ მათ სწავლის გარკვეული სტრატეგიები ისე გავაცნოთ, რომ დამოუკიდებლად შესძლონ მათი გამოყენება. გთავაზობთ შემდეგ სტრატეგიებს:

- სააზროვნო სქემები, ე.წ. კოგნიტური დიაგრამები
 - გონებრივი იერიში
 - სიუჟეტური განვითარების/თანამიმდევრობის დაფიქსირების გეგმები
 - სუბტენიციური მიზნის გაცნობიერებისათვის
 - სტრატეგიები არსებული ცოდნის გასააჭირებლად
ამგვარი სტრატეგიების გამოყენებით მოსწავლეებს განუვითარდებათ დამოუკიდებლად სწავლის, დაგეგმვის, პრიორიტეტების დასახვის და პასუხისმგებლობის უნარ-ჩვევები, რაც, თავის მხრივ, აძლიერებს მოტივაციას სასწავლო პროცესის მიმართ.

განვიხილოთ ასეთი მაგალითი:

მასწავლებელს კლასში შეაქვს სამეცნიერო ტექსტი.

- იმისათვის, რომ ამგვარი სამეცნიერო-ანალიტიკური ტექსტები უფრო ადგილად დამუშაოთ და საკუთარი დამოკიდებულებაც განსაზღვროთ დასმული საკითხების მიმართ, გასწავლით ერთ სტრატეგიას. ჯერ ტექსტი წაიკითხეთ, დაფიქრდით, შემდეგ სელასლა მიუბრუნდით და ორი-სამი წინადადგბით ჩამოწერეთ:

3 የአዲስ አበባ ማመልከት በኩል የሚያሳይ

2 የአዲስ የኢትዮጵያ ሥነወጪ በኩል ይሰጣል

1 რამ, რასაც გავაკრიტიკებდი ან რაც ბუნდოვანი დარჩა

სასურველია, რომ პედაგოგია ქს მოთხოვნები დაფაზეც დაწეროს.

აქვე ისიც აუცილებელია, რომ მან განუმარტოს (არა მხოლოდ ზეპირად, არამედ დაფაზე დაწერითაც) მოსწავლებს, თუ რა მიზანს ისახავს ამ სტრატეგიით მუშაობა და რამდენად მნიშვნელოვანია მათ-თვის ამ მიზნების მიღწევა.

რა მიზანს ისახავს მოცემული სტრატეგია?

- აატიურებს ახლად ათვისებულ ინფორმაციას;
 - აჯამებს მოსაზრებებს წაკითხული მასალის შესახებ;
 - აძლიერებს მოტივაციას;
 - ავითარებს კრიტიკული აზროვნების უნარ-ჩვევას;
 - აყალიბებს მოსწავლეს აქტიურ მკითხველად;
 - ავითარებს წერილი მეტყველების უნარ-ჩვევებს.

სტრატეგიის არსის და დატვირთვის მიმოხილვის შემდეგ მასწავ-

ლექცია ამბობს:

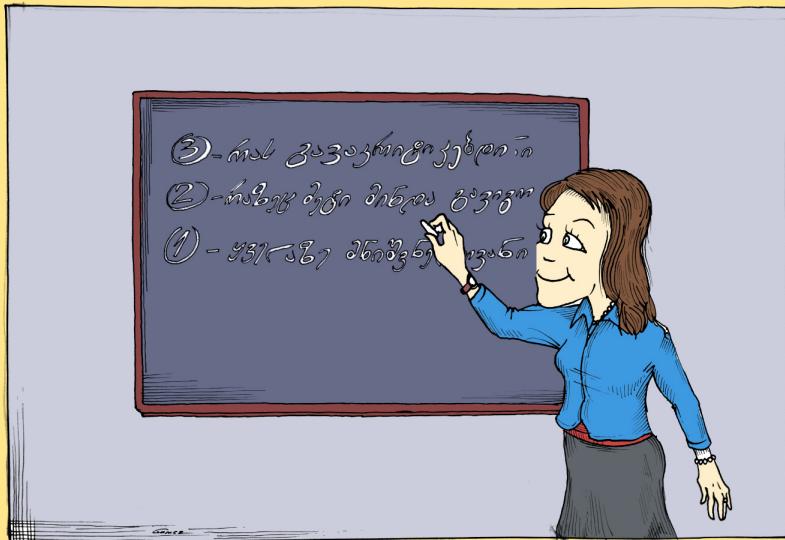
- ამ სტრატეგიას ხშირად გამოვიყენებთ კლასში მუშაობის დროს. მე გირჩევდით, რომ საშინაო დავალების მომზადებისას თავადაც გამოიყენოთ იგი. ჩვენ კი ამ სტრატეგიას გამოვიყენებთ როგორც გუნდებში და წყვილებში, ასევე ინდივიდუალურად მუშაობის დროს. ამჯერად ინდივიდუალურად წავიკითხოთ ჩემ მიერ ჩამორიგებული ეს პატარა ტექსტი და რევულში ჩამოვწეროთ პასუხები სამივე კითხვაზე.

შესაძლოა, სტრატეგიების ან სწავლის პრინციპების ახსნამ გაპვეთილის დიდი დრო წაიღოს. ერთი შეხედვით, მასწავლებელს მასალის დაფარვა უნდა ეჩქარებოდეს, მაგრამ, მეორე მხრივ, მასალის დაფარვაზე ბევრად მნიშვნელოვანი საკითხია ის, თუ რამდენად გაცნობიერებულად, ხარისხიანად და ენთუზიაზმით ჩაწერდება მოსწავლე დავალების არსეს და მიზანს. ამიტომ გაპვეთილის დროის „დანანება“ სტრატეგიების სწავლებაზე მიზანშეწონილი არ არის. ამგვარ სამუშაოს მხოლოდ დასაწყის პერიოდში სჭირდება დიდი დრო, სანამ მასწავლებელი სათოთაოდ ყველა საჭირო სტრატეგიას გააცნობს მოსწავლეებს. მას შემდეგ კი, როცა მოსწავლეებს უკვე ექნებათ სტრატეგიათა გარკვეული მარაგი და დამოუკიდებლად შეძლებენ მათ გამოყენებას, დიდი დროის დაზიგვა გახდება შესაძლებელი. შემდეგ მასწავლებელი უბრალოდ მიუთითებს:

- ვმუშაობთ ამა და ამ თავზე.... ვიყენებთ ამა და ამ სტრატეგიას.
- სახლში დავალებად გეძლევათ, რომ მოიფიქროთ ესა და ეს და გამოიყენოთ შეავსოთ ესა და ეს საზროვნო სქემა.

განხილული მაგალითები გვიჩვენებს, რომ ამგვარი მუშაობით მასწავლებელი მოსწავლეებს სწავლისა და სწავლების განსხვავებულ სტილს, გარკვეულ მრავალფეროვნებას და არჩევნის საშუალებას სთავაზობს. ეს მაღალმოტივირებული სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებას უზრუნველყოფს. სახალისო, საინტერესო, მრავალფეროვანი სასწავლო ატმოსფერო ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პარამეტრია მოტივაციის ამაღლებისათვის.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ კველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაუცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- უმნიშვნელობანებია, რომ პედაგოგი სისტემატურად მუშაობდეს დადებითი სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებაზე. ამგვარი აქტივობების ჩატარებას პერმანენტული ხასიათი უნდა ჰქონდეს და არ უნდა დარჩეს წელიწადში რამდენჯერმე ჩატარებულ ცალკეულ შემთხვევად;
- სწავლების სტრატეგიების და სწავლის პრინციპების მოსწავლეთათვის ახსნას დიდი დრო უნდა დაეთმოს. მასწავლებელმა არ უნდა ჩათვალოს, რომ ეს სამუშაო მას დროს აკარგვინებს.

IV

ამ თავის წარითანის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ :

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლეების წინაშე მაღალი მოთხოვნების დაყენება;

რა ხერხებს შეიძლება მიმართონ პედაგოგებმა, რომ მოსწავლეების წინაშე აღეკვატური მოთხოვნები დააყენონ;

მასწავლებლის საქმიანობის რომელ სფეროებზე ვრცელდება მაღალი მოთხოვნების დაყენების აუცილებლობა;

როგორ უნდა დაეხმაროს პედაგოგი მოსწავლეებს, რომ მოთხოვნები მხოლოდ მოთხოვნებად არ დარჩეს და რეალობად იქცეს.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა სახის საკითხებთან დაკავშირებით უნდა დასახოს მასწავლებელმა მაღალი მოთხოვნები?
2. რას დაასახელებდით მაღალი მოთხოვნების ძირითად მახასიათებლებად?
3. რა თვალსაზრისით უწყობს ხელს მაღალი მოთხოვნების დასახვა მოტივაციის ამაღლებას?
4. მაღალი აკადემიური მოთხოვნების დაყენების დროს, სწავლების როგორ კომპონენტებზე გაამახვილებდით ყურადღებას?

განვიხილოთ მოთხოვნები, როგორც მოტივაციის ამაღლების ერთერთი საშუალება.

როგორც წესი, მასწავლებლების მოთხოვნები თოს ძირითად

საკითხებე: პრცელდება:

- სამუშაოს რაოდენობა და ხარისხი;
- სწავლის ხვევები და ამასთან დაკავშირებული პროცედურული საკითხები;
- ტექნიკურ-ადმინისტრაციული საკითხების მოგვარება;
- ქცევის ნორმების დაცვა და ურთიერთობების რეგულირება.

თანამედროვე პედაგოგიკის თვალსაჩინო წარმომადგენელი, ჯონ საფაიარი ამბობს: „არაუგრი განაპირობებს მოსწავლის ქმედებებს ისე ძლიერად, როგორც მისთვის მნიშვნელოვანი ადამიანის მკაფიო მოთხოვნები.“ (საფაიარი და გაუერი, 1997) როგორც წესი, მოსწავლისათვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ადამიანი მისი მასწავლებელია. მასწავლებლის მოთხოვნები კი გაკვეთილის პროცესის დიდ ნაწილს წარმოადგენს. სასწავლო ატმოსფეროს აყალიბებს მოსწავლისა და მასწავლებლის დამოკიდებულება დასახული მოთხოვნების მიმართ. წარმოდგენილ ციტატაში ორი ყურადსაღები მომენტი იკვეთება: პირველი არის სიტყვა „მკაფიო“ – რაც გულისხმობს, რომ მასწავლებლის ყოველი მოთხოვნა უნდა იყოს ნათელი და მარტივად ჩამოყალიბებული. ციტატის მეორე საინტერესო ნაწილია ფრაზა – „მნიშვნელოვანი ადამიანი“. მასწავლებლები, ისევე როგორც მშობლები, მნიშვნელოვანი ადამიანები არიან ბავშვებისათვის, თუნდაც იმიტომ, რომ რადაც გავლენას ახდენენ მათზე, რომ ადარავერი ვთქვათ მოსწავლურ-მასწავლებლის ურთიერთობის სხვა მნიშვნელოვან ასპექტებზე.

მოცემული ციტატა გულისხმობს ერთ მეტად საინტერესო აზრს: მნიშვნელოვანი პიროვნების მიერ მკაფიო მოთხოვნების დაყენების შემთხვევაში იგი იღებს იმას, რასაც ითხოვს! აქედან გამომდინარე, მასწავლებლის მოთხოვნების მკაფიოობასა და სიმძაფრეზეა დამოკიდებული მოსწავლის როგორც აკადემიური მოსწრება, ასევე მისი სოციალური უნარ-ჩვევების გამოვლენის სიხშირე და ხარისხი. თუ მოთხოვნები მაღალი, ნათლად ჩამოყალიბებული და კონკრეტულია, მოსწავლე მაქსიმალურად იხსარჯება და, პირიქით, დაბალი მოთხოვნების დასახვის შემთხვევაში, მოსწავლე ნაკლებად პროდუქტული, ინერტული და პასიური ხდება. ცხადია, ეს იმ შემთხვევას ეხება, როდესაც მასწავლებლის მიერ დასმული მოთხოვნები რეალისტურია და არაგადაჭარბებული, როცა ის მოსწავლეებს შეუძლებელს არ სთხოვს.

ამ სამი მნიშვნელოვანი ინფორმაციის სისტემატური შეხსენება მოსწავლეს ნიადაგს უმზადებს მასწავლებლის მიერ დასახული მოთხოვნების მთელი სერიოზულობით აღქმისათვის:

- ჩემი მოთხოვნები მნიშვნელოვანია შენი წარმატებისთვის!
- შენ შეგიძლია მათი შესრულება!
- ვიცი, რომ შენ მათ აუცილებლად შეასრულებ!

მკაფიო, ნათელი და გასაგები მოთხოვნების დაყენების რამდენიმე ხერხი არსებობს:

1. მოსწავლეთა ყურადღების მობილიზების შემდეგ მოთხოვნის სიტყვიერად ჩამოყალიბება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„ყოველთვის გახსოვდეთ, არ დაგაიიწყდეთ, რეგულზიც ჩაინიშნეთ, რომ გადაშლისთანავე გაგახსენდეთ, სახაზე და ფარგალი ყოველ გაკვეთილზე დაგჭირდებათ!“

2. საფეხურებად დანაწევრებული, თანმიმდევრული და დეტალური ინფორმაციის წერილობითი გზით გადაცემა.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„მე ჩამოვიწერეთ და ახლა დაგირიგებთ გეგმას, რის შემდეგ რა უნდა გააკეთოთ პირველ ეტაპზე. სამუშაოს შესრულებისას იხელდეთ განვლება ამ გეგმით, მიმკეთი მას. ახლა კი წაიკითხეთ ეს გეგმა. თუ კითხები გაგიჩნდებათ, ამ რამე ბუნდოვანი დარჩება, განგიმარტავთ!“

მასწავლებლის მიერ შეთავაზებული გეგმის ნიმუში:

მოიძიეთ ინფორმაცია – პირველი საფეხური:

<p>1. დააკვირდი მოვლენას/ ფაქტს</p> <p>2. შეაგროვე შენი დაკვირვე- ბები</p> <p>3. ჩაიწერე, ჩაინიშნე.</p>	<p>1. გაითვალისწინე შენი და შენი ახ- ლობლების პირა- დი გამოცდილება</p> <p>2. ჩაინიშნე</p>	<p>1. გამოკითხე სხვა საკითხთან/ფაქტთან დაკავშირებით.</p> <p>2. ყურადღებით დაუბდე ყური.</p> <p>3. ჩაინიშნე ყვე- ლაფერი, რაც ჯერ არ გხმენია, ახალია.</p> <p>4. დაუსვი კითხვები რესპონდენტს</p>	<p>1. მოიძიე წიგნი საკითხთან დაკავ- შირებით/წადი ბიბ- ლიოთებაში</p> <p>2. იპოვე ინფორმაცია ინტერნეტში</p> <p>3. ნახე, რამე ფილმი ხომ არ არსებობს ამის შესახებ?</p> <p>4. დაათვალიერე უ- ნალი, ალბორმი.</p>
---	---	--	--

3. მოთხოვნის ხშირ-ხშირად, სისტემატურად გამეორება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„ყოველ ორშაბათს და ხუთშაბათს გაკვეთილს დავიწყებთ ერთი განცხადებით: მოხსავლეს კლასში სამუშაოდ რეგული უნდა ქვონდეს. რეგულის დარჩენა ხაპატიო მიზეზი არ არის. თითოეულ ჩვენანს კლასში რეგული აუცილებლად სჭირდება. მე ჩაინიშავ იმ შემთხვევებს, როცა მოხსავლეს რეგული არ გქნება და ეს აუცილებლად აისახება ტრიბუნალ შეფახებაზე.“

4. მასწავლებლის მიერ ინფორმაციის ენთუზიაზმითა და წამახა-
ლისებელი ფორმით მიწოდება მოსწავლეებში მოტივაციის ამაღლებას
უწყობს ხელს.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„ერთი სული მაქს, როდის გვექნება პრეზენტაცია. ძალიან მაინ-
ტერენებს, როგორ გაართვით ახეთ როგორ და საინტერესო საკითხებს
თავი. ისე კარგად მუშაობთ, რომ დარწმუნებული ვარ, არაჩვეულებრივ
საპრეზენტაციო თვალებს მოამზადებთ.“

5. ინფორმაციის დემონსტრირების, მაგალითების ჩვენების გზით
მოთხოვნის არსის დაკონკრეტება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„იმისთვის, რომ უკეთესად გაიგოთ ახსნილი ახალი მახალა, ერთ
მაგალითს მე ამოგიხსნით. თანმიმდევრობით გამოვყოფ ყოველ საფეხ-
ურს, რომ დაინახოთ ლოგიკა, ერთ-ერთი გზა, რის მიხედვითაც უნდა
ამოხსნათ დავაღებად მოცემული ამოცანები.“

6. მასწავლებლის ხმის ტემპის, მოქმედებების და ჟესტიკულაცი-
ის მეშვეობით მოთხოვნისათვის მომთხოვნი, შეუვალი ტონალობის
მინიჭება და თავად პედაგოგის თანმიმდევრული დამოკიდებულების
დაფიქსირება.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი:

„მე უკვე მეორედ გაგაფრთხილეთ. მჯერა, რომ ერთი გაფთხილება
საკმარისი უნდა იყოს. ვერ შევეგუები იმას, რომ მოხსენიერების
დაგალება არ ჰქონდეთ ამა თუ იმ მოზეზის გამო. მესამე გა-
ფრთხილებას სერიოზული შეღებები მოვწეოდა და ეს ვაკე თქვენი
არჩევანი იქნება, ჩაიგდეთ თუ არა თავს მძიმე მდგრამარეობაში.“ მას-
წავლებელი აქ აძლიერებს თვალით კონტაქტს კონკრეტულ მოხსენ-
დებთან, მიმართავს ჟესტიკულაციას (თავის მაღლა აწევა, ხელით
მანიპულირება, შეგნებული პაუზების გაკეთება ურაზებს შორის),
რომელიც მის კატეგორიულობასა და შეუვალ პოზიციას გაუხვამს
ხაზს.

მოთხოვნებისა და მოლოდინების დაფიქსირების აღნიშნული
ფორმები ხელს უწყობს დასახული მიზნების სრული სერიოზულო-
ბითა და პასუხისმგებლობით აღქმას, რაც, თავის მხრივ, აძლიერებს
მოსწავლეთა მობილი ზების, ორგანიზებულობისა და მოტივაციის
ხარისხს.

მასწავლებელს შეუძლია დაეხმაროს მოსწავლეებს მაღალი მოლო-
დინისა და შესაბამისი აკადემიური მოხსერების მიღწევაში, თუკი
ადეკვატურ და მკაფიო მოთხოვნებთან ერთად, იგი უურადღებას კიდევ
ოთხ ძირითად საკითხზე გაამახვილებს. ესენია:

- საჭირო დროის რაოდენობა

მოსწავლეებს უჭირთ იმასთან შეგუება, რომ რამდენიმე საათის
მუშაობა შეიძლება დასჭირდეთ საბოლოო პროდუქტის შექმნამდე.

მაგალითად, თხულების დაწერამდე ან პროექტის მომზადებამდე მათ შეიძლება 7-8 საათი დასჭირდეთ დაგვამვის, მასალის შეგროვების და გაანალიზებისათვის. ასეთ შემთხვევებში მასწავლებელმა არამხოლოდ დროის საჭირო რაოდენობა უნდა მისცეს მოსწავლების (მაგ. გაყოს დავალებები თრ-სამ დღეზე, გამოიყენოს მოსწავლე-მასწავლებლის ან მოსწავლეთა დამატებითი შეხვედრების შესაძლებლობა), არამედ უნდა გააცნობიყრებინოს მათ (დისკუსიებით, მსჯელობით, საქმის საფეხურებად, ეტაპებად დაყოფით, ახსნა-განმარტებებით), რომ გარკვეული შედეგის მიღწევამდე დიდი მუშაობაა საჭირო. მნიშვნელოვანია მოსწავლისთვის იმის ახსნა, რომ ამ ტიპის მუშაობას უაღრესად დიდი დრო მიაქვს და სწორებ ამ პროცესში ისინი ყველაზე მეტს სწავლობენ და პიროვნელი ოვალსაზრისით ყველაზე მეტად ვითარდებიან. თუმცა ამ ეტაპზე ისინი საბოლოო პროდუქტს არ ქმნიან და მხოლოდ ე.წ. „შევსამუშაოს“ ასრულებენ, რომლის ნაწილიც შეიძლება არც კი გამოიყენონ ნაშრომის საბოლოო ვარიანტში.

- საეთხე ფოკუსირება/ყურადღების კონცენტრაცია

სამუშაოზე ფოკუსირება ერთ-ერთი ურთულესი უნარია. ხშირად (მაღალ კლასებშიც კი) მოსწავლეებს უჭირთ ამ უნარის გამოყენება. აქ მასწავლებელი მოვალეა, მიმართოს ისეთ სტრატეგიებს, რომელიც დაეხმარება მოსწავლეებს ყურადღების კონცენტრირებაში. ამავე დროს, პედაგოგმა ისიც უნდა დაუშვას, რომ ადამიანებს სწავლის განსხვავებული სტილი შეიძლება ახასიათებდეთ. შესაბამისად, ზოგისთვის ფოკუსირების დროს მუსიკის მოსმენა შეიძლება სულაც არ იყოს ხელისშემშლელი ფაქტორი.

- შესაბამისი რესურსები/მასალა

მოსწავლეებს უამრავი ინფორმაციის მოძიება სჭირდებათ. მხოლოდ სახელმძღვანელო საქმარის რესურსად არ შეიძლება ჩაითვალოს. დამსხმარე მასალად ბევრი რამ შეიძლება გამოიყენონ: არასაპროგრამო ლიტერატურა, ინტერნეტი, მშობლისგან, ნათესავისგან, სპეციალისტისგან ან თუნდაც ამხანაგისგან მიღებული ინფორმაცია, საკუთარი დაკირვებები და გამოცდილებები და სხვ. ამ საქმეში მათ მასწავლებელმა უნდა გაუწიოს გზამკვლევის ფუნქცია. სწორებ მასწავლებელი უნდა იყოს ის ადამიანი, რომელიც ასწავლის მოსწავლეებს, როგორ მოახერხონ საჭირო ინფორმაციის მოძიება და შეგროვება, როგორ გამოიმუშაონ ეს უნარ-ჩვევა არა მხოლოდ ერთჯერადად, კონკრეტული პროექტისა თუ პრეზენტაციისთვის, არამედ ყოველ საჭირო შემთხვევასა და ნებისმიერ საგანში.

- სწავლის/სწავლების სტრატეგიები

მასწავლებელმა მოსწავლეებს, გარკვეულზილად, პედაგოგიკის ელექტრონულიც უნდა ასწავლოს. თანამედროვე პედაგოგიური ლიტერატურა მიუთითებს იმაზე, რომ მოსწავლეები, რომლებმაც იციან სწავლების/სწავლის სტრატეგიებით სარგებლობა და დამოუკიდებლად ახერხებენ მათ გამოყენებას, უფრო მაღალ აკადემიურ მოთხოვნებს პასუხობენ. ამიტომაც, პედაგოგმა მათ სწავლების სტრატეგიებით სწავლა უნდა ასწავლოს. მაგალითად: სტრატეგიები აქტიური კითხვისა და წერითი მეტყველების რედაქტირებისათვის, სტრატეგიები ფაქტებისა და მოგლენების ანალიზისა და შეჯამებისათვის და ა. შ.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დახატვისში
მოცემულ კველა შეგითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაუციოთ
პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მოთხოვნების დასახვის დროს აუცილებელია, რომ პედა-
გოგი თავად იყოს თანმიმდევრული და მოსწავლე ამას განუწყი-
შვებლივ გრძნობდეს;
- მოთხოვნების დაყენებისას, უმჯობესია, პედაგოგი სხვა-
დასხვა სერხით ვარირებდეს, რათა ყველა მოსწავლემდე თან-
აბრად მიაღწიოს მისმა გზავნილმა;
- ყოველთვის უნდა გვახსოვდეს, რომ მაღალი მოთხოვნები
და მოლოდინი არ ნიშნავს გადაჭარბებულ, შეუსაბამო, ასაკო-
ბრივი ჯავუფისათვის არაადეკვატური მოთხოვნების დაყენებას.
არარეალისტური მოთხოვნები არათუ მოტივაციის ამაღლებას,
არამედ პირიქით, სწავლაზე გულაცრუებას უფრო შეუწყობს
ხელს.

დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლება

ამ თავის წარმომადგენლობით უძრავი მომსახურება:

რას ნიშნავს დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლება;

როდის იღებს სასწავლო პროცესიდან მოსწავლე უველაზე მეტ ცოდნასა და გამოცდილებას;

რატომ არის მნიშვნელოვანი დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლება;

როგორ სწავლებას უნდა მიანიჭოთ უპირატესობა.

„უველას ერთ ადლზე ვერ გამოჭრი“ – ქართული ანდაზა.

მოსწავლეები ერთმანეთისგან განსხვავდებიან თავიანთი შესაძლებლობებით, ბიოგრაფიით, მზაობით, გახსნილობით, სწავლისა და აღქმის ტემპით, სწავლის სტილით, პრიორიტეტებით. აქედან გამომდინარე, აშკარაა, რომ აუცილებლობას წარმოადგენს სასწავლო პრაქტიკის მრავალფეროვნება, განსხვავებული ხერხების, მეთოდების, საშუალებების დანერგვა და მათი მონაცემლობით, სხვადასხვა ფორმითა და ნაირსახეობით გამოყენება.

აქვე ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ მიუხედავად მოსწავლეთა სწავლის განსხვავებული სტილისა და შესაძლებლობებისა, აუცილებელი არაა, რომ თითოეულ მათგანს მხოლოდ „მასზე გამოჭრილი“ აქტივობა უნდა მიეუსადაგოთ. უცილებელია თითოეული მოსწავლის ჩართვა მრავალფეროვან აქტივობებში და ეს მრავალფეროვნება მათ პედაგოგ-მა უნდა შესათავაზოს. შესაძლოა ზოგი მოსწავლისათვის დამოუკიდებელი სწავლება იყოს უველაზე ნაყოფიერი, ზოგს თანამშრომლობით სწავლა უფრო ედვილებოდეს, სხვისთვის კი კონკურენციის პირობები იყოს უფრო ეფექტური. აქედან გამომდინარე, უველა მოსწავლეებთან სწავლების სამივე სახის გამოყენებისას, მოსწავლეებს შეიძლება

გაუჭირდეთ გარკვეული სიძნელეების დაძლევა, მაგრამ დროთა გან-
მავლობაში უნარ-ჩვევები ვითარდება, მათ მეტი შესაძლებლობები
გამოუმუშავდებათ და ცოდნის მიღების პროცესიც ბევრად უფრო
მრავალფეროვანი გახდება.

კვლევები ადასტურებს, რომ მოსწავლე ყველაზე უკეთ მაშინ
სწავლობს, როდესაც იგი აქტიური და ქმედითია, და არა მაშინ, როდე-
საც მხოლოდ აქტიურ და ქმედით მასწავლებელს უყურებს. ამ თვალ-
საზრისით, სალექციო ტიპის გაკვეთილები და მასწავლებლის მიერ
ახალი მასალის მოყოლით ახსნა ნაკლებად სასურველია.

მოსწავლეები სწავლობენ არამხოლოდ მასწავლებლისგან, არამედ
სხვა საშუალებებითაც, მაგალითად:

- წიგნებით;
- თანაკლასელებთან ურთიერთობით;
- მშობლებთან ურთიერთობით;
- საუმრებით გარეშე პირებთან (არა მშობლებთან, კლასელებთან
და მასწავლებელთან);
- დაკვირვებით, აუდიო/ვიდეო მასალით;
- ინტერნეტით;
- ტექსტით/დავალებით;
- საქუთარი გამოცდილებით

თითოეული ეს საშუალება სწავლების ნებისმიერ ეტაპზე შეიძლება გამოვიყენოთ. პედაგოგიური თვალსაზრისით კი, უაღრესად მნიშვნელოვანია ის, თუ როგორ ვიყენებთ მათ.

დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლების გზით მოსწავლეთა ინტერაქციის ორგანიზება, მათი მიზანმიმართული ვარიეტებით სასწავლო პროცესის დაგეგმვა განაპირობებს მოტივაციის ამაღლებას, ცოდნის ათვისების ეფექტურობას და სოციალური უნარ-ჩვევების განვითარებას. ამასთან ერთად, სასწავლო პროცესის დაგეგმვაც უფრო მრავალფეროვნად, სახალისოდ, საინტერესოდ (ცოდნის ათვისების ხარისხი, კრიტიკულად გააზრება) და მრავლისმომცველად (უნარ-ჩვევების გამომუშავება, მეტი ინფორმაციის დაფარვა). შეიძლება.

განვიხილოთ თითოეული მათგანი:

დამოუკიდებელი სწავლება

მასწავლებლის მიერ დასახული მიზნის მისაღწევად თითოეული მოსწავლე დამოუკიდებლად მუშაობს, რაც იმას გულისხმობს, რომ ერთი მოსწავლის მიღწევა სრულებით არ არის დამოკიდებული სხვა მოსწავლეების წარმატება-წარუმატებლობაზე. მოსწავლეები კონკრეტული მიზნის მიღწევის პროცესში არ თანამშრომლობენ. ამ დროს ერთი მოსწავლის მიზანი არ არის დაკავშირებული თანაკლასელის მიზანთან, სამუშაოს შემსრულებელი პასუხისმგებელია მხოლოდ საკუთარ თავთან და პედაგოგთან.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი / მათემატიკის გაკვეთილი

„ თქვენ გეძლევათ 25 წეთი იმისათვის, რომ თითოეულმა მოსწავლე დამოუკიდებლად ამოხსნას დაფაზე მოცემული 3 მაგალითი. თითოეული თქვენგანი დამოუკიდებლად შეფასდება.“ ასწავლუბელი დაასახელებს დროს, რომელსაც გამოყოფს ამ სამუშაოს შესრულებისათვის. მოსწავლეები სხედან და მუშაობენ.

კონკურენტული სწავლება

აქ მოსწავლე აცნობიერებს, რომ მასწავლებლის მიერ დასახულ მიზანს იგი წარმატებით მიაღწევს და გაიმარჯვებს მხოლოდდამხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი იგი სხვა მოსწავლეებზე უკეთ შეძლებს ამოცანის გადაჭრას და თუ სხვა მოსწავლეები მასთან კონკურენციაში

დამარცხდებიან, რაც ნიშნავს, რომ თითოეული მოსწავლე დაინტერესებულია სხვა მოსწავლეზე/კონკურენტზე უკეთ შეასრულოს დაგადება.

ასეთი მუშაობისას ერთის წარმატება მეორეს (თანაკლასელის) წარუმატებლობაშია, მისი წარმატების საფუძველი სამუშაოს სხვაზე უკეთესად და მასზე სწრაფად შესრულებაა, მას არ ადარდებს თანაგუნდელის/თანაკლასელის ინტერესები და კონცენტრირებულია მხოლოდ საკუთარ თავზე.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი / მათემატიკის გაკვეთილი:

„ოქვენ გეძლევათ ზუსტად 20 წუთი იმისათვის, რომ ამოხსნათ დაფაზე მოცემული ამოცანა. უმაღლეს შეფასებას დაიმსახურებს ის, ვინც კველაზე სწრაფად დაასრულებს სამუშაოს და, ამავდროულად, სწორ პასუხს მიიღებს. ვინც პირველი დაასრულებს სამუშაოს, მანიშნოს ხელის აწევით!“

თანამშრომლობითი სწავლება

თანამშრომლობითი სწავლების შემთხვევაში თითოეული მოსწავლე აცნობიერებს, რომ მასწავლებლის მიერ დასახული მიზნის მიღწევის ერთადერთი გზა თანაკლასელებთან თანამშრომლობაა. ერთის გამარჯვება ნიშნავს ყველას გამარჯვებას, რაც გულისხმობს გუნდური პასუხისმგებლობის გრძნობის გამდაფრებას და, ამავდროულად, ხელს უწყობს ნაკლებად სტრესული, უფრო ჯანსაღი, თანამშრომლობაზე ორიენტირებული სასწავლო ატმოსფეროს ჩამოყალიბებას. აქ მოსწავლე აღწევს დასახულ მიზანს მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუკი მისი თანაგუნდელელიც მასავით წარმატებულია, რადგანაც გუნდის/ჯგუფის წარმატება მისი თითოეული წევრის წარმატებას გულისხმობს. ჯგუფის წევრები არამხოლოდ უშეალოდ უკავშირდებიან ერთმანეთს, არამედ დამოკიდებულნიც არიან ერთმანეთზე.

მასწავლებლის ინსტრუქციის მაგალითი/მათემატიკის გაკვეთილი:

„მე კლასს დავყოფ 3 – 4 კაციან ჯგუფებად. თითოეულ ჯგუფს მდლევა ზუსტად 20 წუთი იმისათვის, რომ ამოხსნას დაფაზე მოცემული ამოცანა. ყოველი ჯგუფი ჩამაბარებს დაახლოებით ორგვერდიან ნამუშევარს, რომელშიც ასახული იქნება გუნდის მიერ ამოცანის ამოხსნის გზები და სწორი პასუხი. შეეცადეთ, იმუშაოთ პარმონიულად და მაქსიმალურად დაეხმაროთ ერთმანეთს! დააცადეთ ერთმანეთს აზრის ბოლომდე გამოხატვა. ხელადებით და დაუფიქრებლად ნუ გააკრიტიკეთ ერთმანეთის მოსახრებებს. იმუშავეთ ისე, რომ თქვენმა ხმამაღალმა საუბარმა სხვა ჯგუფებს ხელი არ შეუშალოს.

გაპვეთილის ბოლოს კი დაგირიგებთ პატარა კითხვარს, რომლის შევსებასაც გუნდის თითოეულ წერს ვთხოვ. ამით მე მომეცემა საშუალება, რომ შეგაფასო თქვენი სამუშაოს წარმართვის უნარ-ჩვევები და თითოეული თქვენგანის მიერ სამუშაოს წარმატებით შესრულებაში შეტანილი წვლილი. შევსებულ კითხვარს და ნამუშევარს გაკვეთილის ბოლოს ერთად ჩამაბარებთ. იქამდე კი ჯგუფები მოკლედ წარმოგვიდგენენ თავიანთ მიღწევებს. ჯგუფში თავიდანვე გამოყავით ერთი წევრი, რომელიც პრეზენტატორის როლს შეასრულებს.“

კითხვარი გუნდის თითოეული წევრისათვის / ნიმუში

1 რა გააკეთეთ ან თქვით ისეთი, რაც თქვენს გუნდს დაეხმარა სამუშაოს შესრულებაში?

2 რამდენად ნაყოფიერად იმუშავა გუნდმა, როგორც ერთმა მთლიანობაშ? რა იყო ამის მიზეზი?

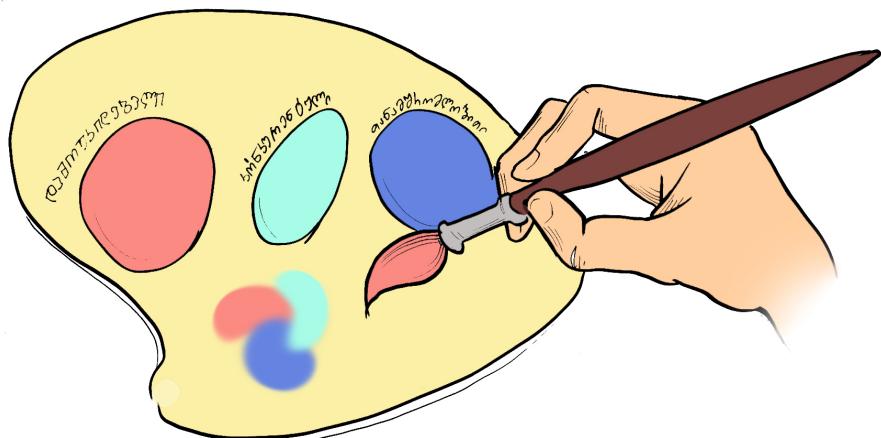
3 დააფიქსირეთ, იყო თუ არა რამე ხელისშემსლელი ფაქტორი. შემდეგი ჯგუფური მუშაობის დროს რას გააკეთებდით სხვანაირად?

დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლების დანერგვა ხელს შეუწყობს თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობების მაქსიმალურ გამოვლენას, რადგან, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ზოგისთვის დამოუკიდებლად მუშაობა უფრო კარგ შედეგს იძლევა, ზოგი საპუთარ პოტენციალს კონკურენციის პირობებში უკეთესად ავლენს, სხვა თანამშრომლობისა და გუნდურობის შეგრძნების დროს ვითარდება ყველაზე მეტად. მათი სისტემატური და მიზანმიმართული გამოყენება მასწავლებელს სასურველი შედეგის მიღწევაში დაეხმარება.

ისმის პუნქტორივი კითხვები: როგორი სწავლება უნდა გამოვიყენოთ უფრო ხშირად? რომელ მათგანს მიგანიჭოთ უპირატესობა? აქვს თუ არა ამ მხრივ მნიშვნელობა ასაკობრივ ჯგუფს და ა.შ.

ამგვარ კითხვებზე ნათელი პასუხის გასაცემად მოვიხმობთ მეტაფორას. სწავლისა და სწავლების გამოცდილება, ანუ სწავლის პროცესში მოსწავლეებს შორის და მოსწავლეებსა და მასწავლებელს შორის ჩამოყალიბებული საქმიანი ურთიერთდამოკიდებულების სტილი წარმოვიდგინოთ მხატვრის პალიტრად. მოცემულ შემთხვევაში პედაგოგი მხატვრის ფუნქციას შეასრულებს, რადგანაც სწორედ მის შეხედულებებსა და პროფესიონალიზმზეა დამოკიდებული, თუ როგორ შეაზავებს ფერებს. პედაგოგმა რომ კარგ შედეგს მიაღწიოს, სამივე სახის სწავლება უნდა გამოიყენოს, მოსწავლეებმა კი ყველა ის უნარზევება უნდა გამოიმუშაონ, რომელიც დაეხმარება მათ, რომ თავისუფლად გაართვან თავი განსხვავებული ტიპის სიტუაციებს.

სამივე სახის სწავლება სასწავლო პროცესის სხვადასხვა ტიპის
მეთოდებითა და აქტივობებით დატვირთვას გულისხმობს, როგორები-
ცაა: სიმულაციები და როლური თამაშები, პროექტები და კვლევები,
შეჯიბრებები, ვიზუალური მასალის გამოყენება, პრეზენტაციები, მეტა-
ფორები და ანალოგიები, აქტივობები ცოდნის ორგანიზებისა და გამჭ-
ორებისათვის, სააზროვნო კითხვები, ჯგუფებში, წევილებსა და ტრია-
დებში მუშაობა, მეტაკოგნიციაზე მუშაობა და სხვ.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყის-
ში მოცემულ კველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და
გაუციოთ პასუხები

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- პედაგოგი ყოველთვის უნდა ცდილობდეს, რომ სწავლისა და სწავლების პროცესში მოსწავლე მაქსიმალურად აქტიური იყოს;
- მაქსიმალურ შედეგს სწავლების სხვადასხვა მიღეომის სიტუაციებისა და საჭიროებების მიხედვით გამოყენება იძლევა;
- ამ თავში განხილული სწავლების სამი სახე ძირეულად განსხვავდება ერთმანეთისაგან. უნდა გვახსოვდეს, რომ ყოველი მათგანი თავისებურად ეფექტური და უნიკალურია და კლასში ყველა მათგანი უნდა გამოვიყენოთ.

სწავლების სტრატეგიები

ამ თავის წარითხების შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი სწავლების სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენება;

როგორ უნდა გამოიყენოთ მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლებისთვის განსაზღვრული აქტივობები სასწავლო პრაქტიკაში;

როგორ გავაუმჯობესოთ სწავლების პროცესი სწავლების სხვადასხვა სტრატეგიის გამოყენებით.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

- 1 რა სტრატეგიები გამოიყენება მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლების დროს?
- 2 როგორ დავეხმაროთ მოსწავლეს ყურადღების კონცენტრირებასა და საკითხზე ფოკუსირებაში?
- 3 რატომ არის მნიშვნელოვანი მეტაკოგნიციის განვითარება?
- 4 რა დახმარებას უწევს მოსწავლეს კოგნიტური დიაგრამებით მუშაობა?
- 5 რა მიზანს ისახავს სიმულაციების, პროექტებისა და პრეზენტაციების გამოყენება?
- 6 რითი განსხვავდება პრეზენტაცია გაკვეთილის მოყოლისაგან?

სწავლა რომ სახალისო, საინტერესო პროცესად და ნამდვილ ინტელექტუალურ გამოწვევად იქცეს, პედაგოგმა თავისი სწავლება სხვადასხვაგვარი სტრატეგიის გამოყენებით უნდა დატვირთოს. მიმოვისილოთ ზოგიერთი მათგანი.

აქტივობების ყურადღების კონცენტრირებისა და საკითხზე ფოკუსირებისათვის

თუკი მასწავლებლის მიზანია, რომ მაქსიმალურად მიიპყროს მოსწავლეების ყურადღება და დააფიქროს ისინი ამა თუ იმ საკითხზე, მას სამისოდ გარკვეული სტრატეგიები დასჭირდება, რომლებიც:

- ხელს უწეობს მოსწავლეს ყურადღების მობილიზებაში;
- ააქტიურებს მის წინა ცოდნას;
- ეხმარება მასალის მთლიანობაში გააზრებაში;
- უვითარებს კრიტიკულ აზროვნებას;
- უვითარებს კითხვის დასმის უნარ-ჩვევას;
- უწევნებს, რა არის მნიშვნელოვანი მოცემულ მასალაში;
- მიუთითებს, რა ისწავლა მან ამ მასალის დამუშავებით;
- უმაღლებს მოტივაციას;
- უვითარებს წერით უნარ-ჩვევებს.

იმდენად, რამდენადაც, ზოგიერთი სტრატეგიის მეშვეობით მასწავლებელი მოსწავლეს სტრუქტურას და საფეხურეობრივ მიღებობას სთავაზობს, ისინი ყურადღების კონცენტრირებასაც უწეობენ ხელს:

- სტრატეგია - ვიცი/ მინდა ვიცოდე/გავიგე
- კორნელის გრაფი
- კოგნიტური დიაგრამები/სააზროვნო სქემები და ა.შ.

ნიმუშები:

სტრატეგია: ვიცი - მინდა გავიგო - რა გავიგე

რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებელი ავალებს თითოეულ მოსწავლეს, რომ ტექსტის წაკითხვამდე, მოცემულ საკითხთან დაკავშირებით, შეავსოს პირველი და მეორე გრაფა, ტექსტის წაკითხვის შემდეგ კი - მესამე.

ვიცი	მინდა გავიგო	რა გავიგე

სტრატეგია: აქტიური კითხვა + კორნელის მეთოდი

რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებლის პირველი მოთხოვნაა, რომ მოსწავლემ გადახედოს დასამუშავებელ მასალას. საკუთარ თავს დაუსვას შემდეგი კითხვა: რა ვიცი მოცემული საკითხის შესახებ? შემდეგ კი ჩაინიშნოს ინფორმაცია, რაც ამ საკითხის შესახებ აქვს.

მასწავლებლის მეორე მოთხოვნაა, რომ მოსწავლემ წერილობით ჩამოაყალიბოს შესასრულებელი სამუშაოს მიზანი. გასცეს პა-

სუხი შემდეგ კითხვებს: რატომ ვკითხულობ ამ ტექსტს? რისი სწავლისა და გაგების იმედი მაქვს ტექსტის წაკითხვის შემდეგ?

მასწავლებლის მესამე მოთხოვნაა, რომ ტექსტის კითხვისას მოსწავლემ დასვას შემდეგი კითხვები: რა? ვინ? სად? როდის? როგორ? რატომ? და ამ კითხვების საფუძველზე მოაზრებული ინფორმაცია ჩაინიშნოს.

მასწავლებლის მეოთხე და საბოლოო მოთხოვნაა, რომ მოსწავლემ ხელახლა წაიკითხოს თავისი შენიშვნები და კორნელის გრაფაში გაკეთებულ პირველად კომენტარებს დაურთოს მეორეული, უკვე ემოციური კომენტარები და შესწორებები და ამით შეავსოს კორნელის გრაფის მეორე ნაწილი.

ამ სტრატეგიის შესრულებას, როგორც წესი, მოსდევს მოსწავლეებს შორის აზრთა გაზიარება და ზოგადი საკლასო დისკუსია.

კორნელის გრაფი:

პირველადი კომენტარი

მეორადი კომენტარი

(ფაქტობრივი)

(ემოციური, კრიტიკული)

სტრატეგია: 3. 2. 1.
რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებელი ითხოვს, რომ მოსწავლეებმა ორი-სამი წინადადებით ჩამოწერონ:

- 3 რამ, რამაც დამაინტერესა
- 2 რამ, რაზეც მეტი მინდა გავიგო
- 1 რამ, რასაც გავაკრიტიკებდი / რის შესახებაც დავწერ დავალებას

სტრატეგია: რა დამამახსოვრდება ქლასის დატოვების შემდეგ
რას ითხოვს მასწავლებელი?

მასწავლებელი გაპეტილის დასრულებამდე 10 წუთით ადრე ურიგებს მოსწავლეებს მცირე ზომის ფურცლებს და ავალებს მათ, რომ გააფორმონ იგი (დააწერონ თავიანთი სახელი და გვარი და ა.შ.), შემდეგ კი ერთი მომცრო აბზაცის მეშვეობით, მწყობრად და მართლწერის ნორმების დაცვით, ჩამოაყალიბონ თავიანთი აზრი, გამოხაურება იმის შესახებ, თუ რა ასწავლა და გააგებინა მათ ამ კონკრეტულმა გაპეტილმა, წაკითხულმა ტექსტებით, ან ნანახმა ფილმმა. რა დამამახსოვრდებათ მას შემდეგ, როცა საკლასო ოთახს დატოვებენ.

რა დამამახსოვრდება ქლასის დატოვების შემდეგ

სახელი და გვარი-----
ქლასი-----
გაპეტილის თემა-----
თარიღი-----

აქტივობები ცოდნის გათავისებისა და მეტაკოგნიციის განვითარებისათვის

სამუშაოები, რომლებიც ამ ტიპის აქტივობებს ითვალისწინებს, ტრადიციული სწავლებისას თითქმის იგნორირებულია. მოსწავლეზე ორიენტირებული სწავლება კი ამგვარ მუშაობას განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ანიჭებს.

მეტაკოგნიცია საკუთარი მოქმედების, აზროვნების, მეცნიერების, აღჭმის, ყურადღების თუ სწავლის შესახებ წარმოდგენას გულისხმობს. მოსწავლე ცდოლობს, გააანალიზოს და გააცნობიეროს თავისი სახ-წავლო პროცესი, აკადემიური მოსწრება, სისუსტეები და ძლიერი მხარეები, თვითონ არეგულიროს სწავლის პროცესი, დასახოს აღმევატური პრიორიტეტები, დაგეგმოს და ორგანიზება გაუკეთოს თავის დროს, მუშაობის წესებს, სასწავლო გრაფიკს.

ობ. I -

გვ. 119

ეს ურთულესი რამაა, ცხადია, მოსწავლეები თავიდან ამგვარი სამუშაოების ჩატარებას დამოუკიდებლად, მასწავლებლის დახმარების გარეშე ვერ შეძლებენ, მაგრამ ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ეს უნარ-ჩვევა დროთა განმავლობაში ვითარდება. პედაგოგმა დიდი ყურადღება უნდა მიაქციოს იმას, რომ მოსწავლეებმა არამხოლოდ ისწავლონ მასალა, არამედ გამოიმუშაონ თავიანთი სწავლის პროცესის მართვის უნარი. მოვიყვანთ ამ ტიპის აქტივობების რამდენიმე ნიმუშს.

სიტუაცია 1

ლიზის ნაწერში ტავტოლოგიები აქვს. მასწავლებელმა მას დაავალა, რომ ამოწეროს ხშირად ნახმარი სიტყვები და ააგოს სინონიმთა სქემები სინონიმთა და განმარტებითი ლექსიკონების გამოყენებით.

ამ სამუშაოს შესრულებით ლიზი გააცნობიერებს, თუ რა პრობლემა აქვს ნაწერში და როგორ უნდა დაძლიოს იგი.

სიტუაცია 2

სანდრო მშრომელი და ნათელი გონების ბავშვია, მაგრამ უჭირს დროის განაწილება. ამის გამო ხშირად პრობლემები ექმნება, ვერ ასწრებს სამუშაოს შესრულებას, ამიტომ ბევრს ნერვიულობს და ვერ მუშაობს კარგად.

მასწავლებელი ავალებს მას, შეადგინოს მოცემულ კვირაში გასაკეთებელი სამუშაოების ნუსხა, დაალაგოს ისინი დღეების მიხედვით და თითოეულ დავალებას მიუწეროს, დაახლოებით რამდენი დრო დასჭირდება მის შესასრულებლად.

ასე სანდრო შეძლებს პრიორიტეტების დასახვას, საქმის დაგენერაციებას და დროის რაციონალურ განაწილებას.

სააზროვნო სქემები ანუ კოგნიტური დიაგრამები

კოგნიტური დიაგრამებით მუშაობა მოსწავლეებს გაკვეთილზე მიწოდებული მნიშვნელოვანი ინფორმაციის აღქმაში ეხმარება. მოსწავლეებს ხელთ ეძლევათ ტექსტის, იდეის, საკითხის კონტროლის მექანიზმი, რომელიც ნაწილისა და მთელის, ცნებისა და დეტალების ურთიერთმიმართების დადგენასა და ვიზუალურად დანახვაში დაეხმარებათ. კოგნიტური დიაგრამებით მუშაობა მოსწავლეთა აქტივობისა და დამოუკიდებლობის ზრდის კარგი საშუალებაა. სწავლების პროცესში კოგნიტური დიაგრამების გამოყენებამ მნიშვნელოვნად შეცვალა პედაგოგის როლი და ფუნქცია, გაუადვილა მასწავლებლებს სტრუქტურირებული, საქმიანი გაკვეთილების დაგეგმვა, ხელთ მისცა

აკადემიური პროგრესის და უნარ-ჩვევების გამომუშავების კონტროლისა და შეფასების საკმაოდ მოქნილი ტექნიკა, სწავლებისა და სწავლის პროცესი უფრო მრავალფეროვანი და შემოქმედებითი გახდა. კოგნიტური დიაგრამების საშუალებით მოსწავლა:

- ანაწევრებს მოცემულ ინფორმაციას;
- ორგანიზებას უკეთებს ინფორმაციას;
- შეიცნობს მთელისა და დეტალების ურთიერთმიმართებას;
- ეწვევა კრიტიკულ აზროვნებას;
- სწავლობს დამოუკიდებლად მუშაობას.

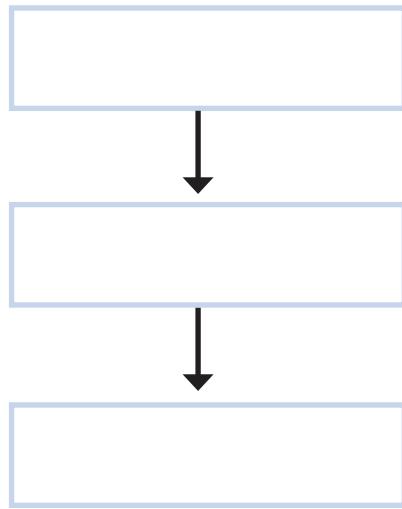
როდის და როგორ გამოიყენება კოგნიტური დიაგრამები:

- გამოიყენება როგორც ახალი მასალის გაცნობა-წარმოდგენისას, ასევე მასალის ათვისების შემდეგ შემაჯამებელი სამუშაოს ჩატარების დროს;
- გამოიყენება როგორც ტექსტის კითხვისა და დამუშავების, ასევე წერითი სამუშაოს დაწყების დროს;
- გამოიყენება როგორც საშინაო დავალების, ასევე საკლასო სამუშაოს ჩატარების დროს;
- გამოიყენება როგორც ინდიგიდუალურად, ასევე ჯგუფებში მუშაობის დროს.

ნიმუშები:

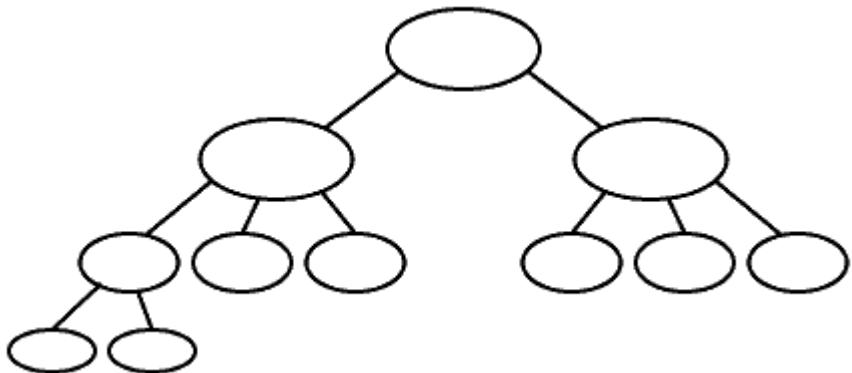
მოვლენათა ჯაჭვი

მოსწავლებმა უნდა შეაქსონ ეს სქემა და უნდა დააფიქსირონ მოვლენების /ფაქტების ურთიერთკავშირი.

სქემა გონიერივი იერიშისთვის/იდეა, თემები, ქვეთემები, დეტალები, მომიჯნავე საკითხები

მოსწავლეებმა სქემა უნდა შეავსონ და ზოგადად უნდა მოიაზრონ საკითხი.

როდის?

მთაგარი შეკითხვა

ვინ?

რა?

(სათაური)

(მთაგარი შეკითხვა)

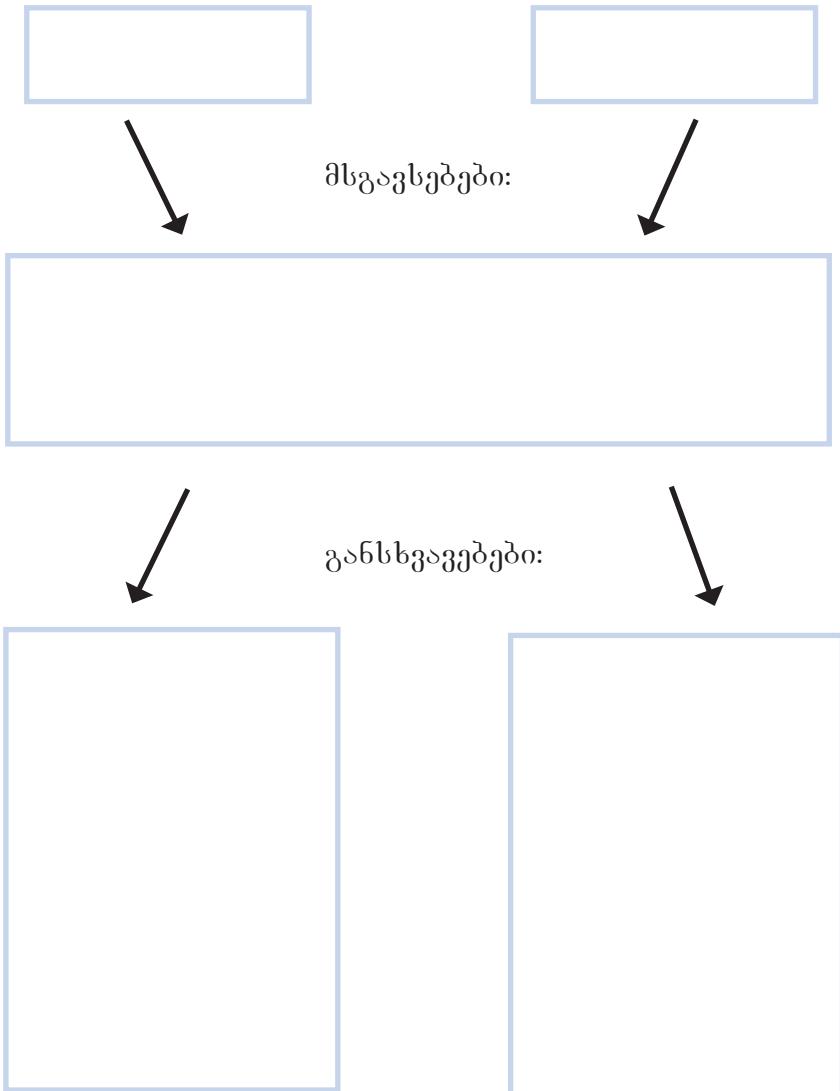
სად?

(მთაგარი პასუხი, ანუ თეზისი)

როგორ?

რატომ?

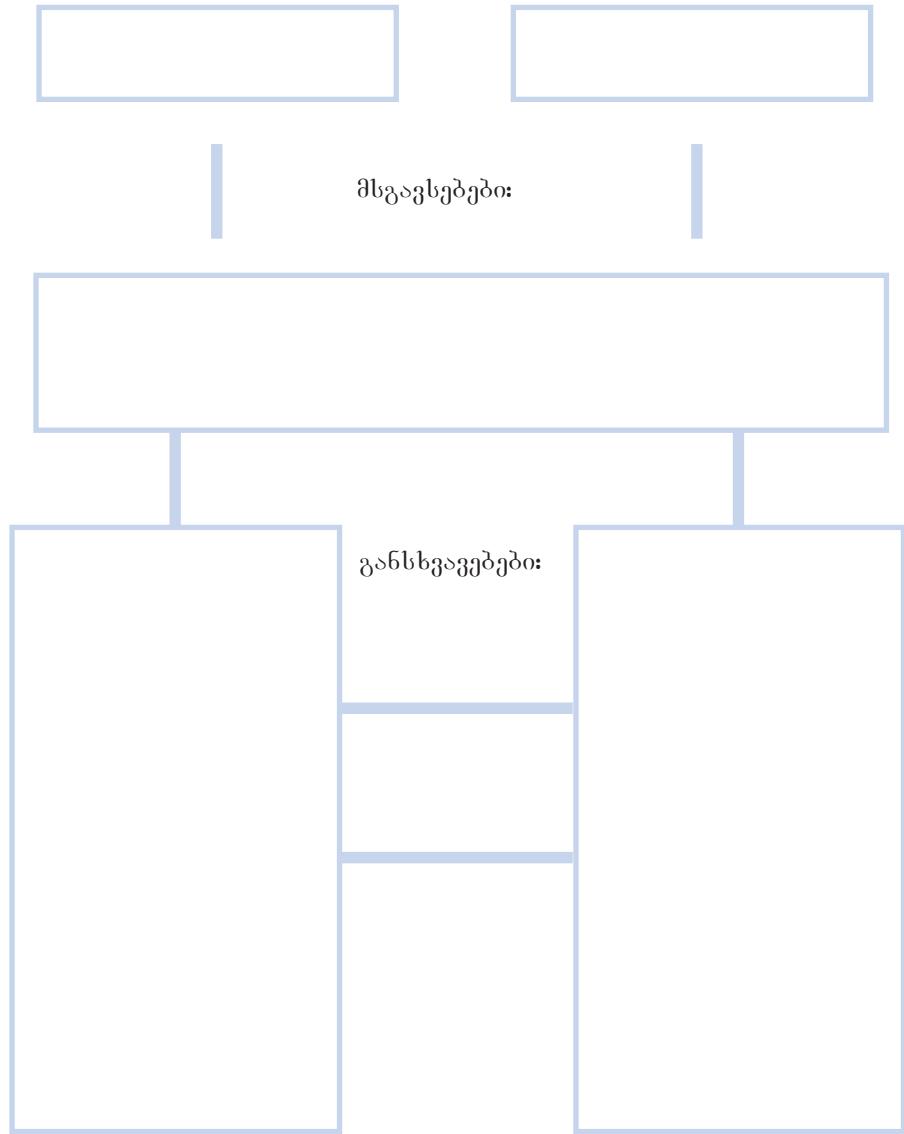
შედარება

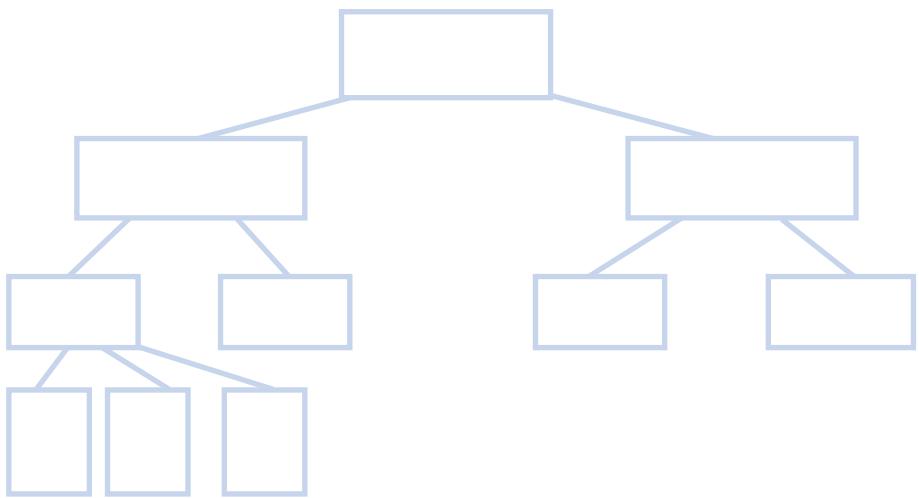

თანამედროვეობასთან შედარება

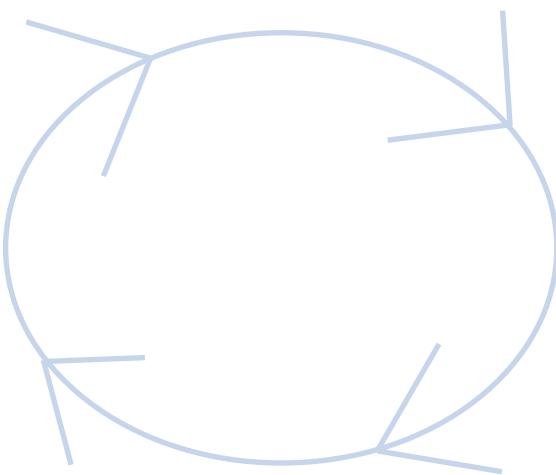
ნაწარმოებში აღწერილი რეალობა

თანამედროვეობა / პირადი გამოცდილება

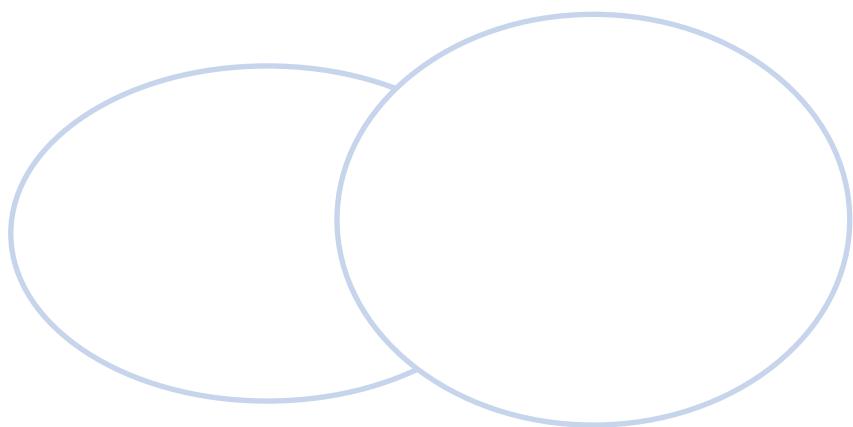

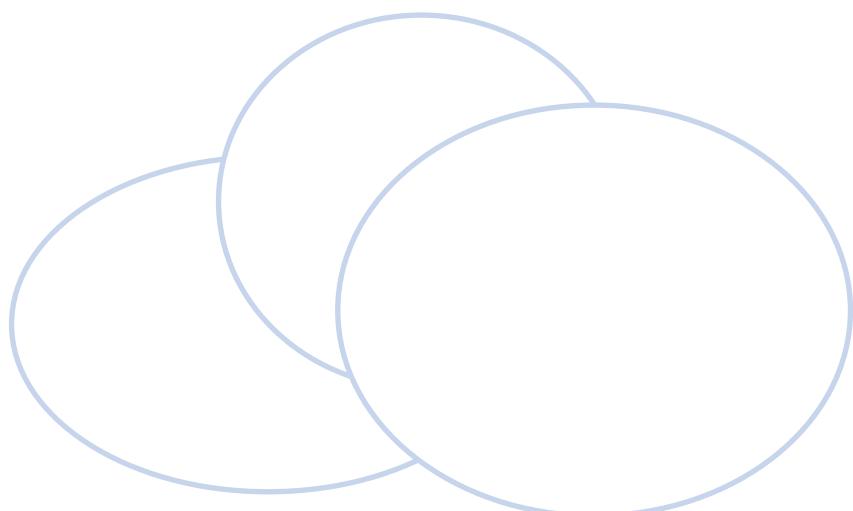
საორგანიზაციო სქემა: წრეწირი

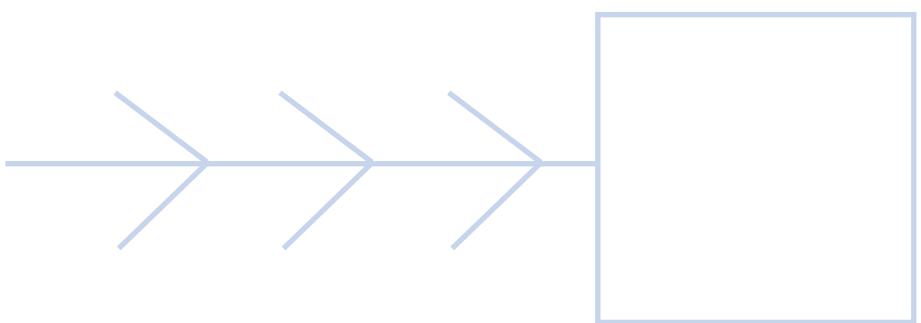
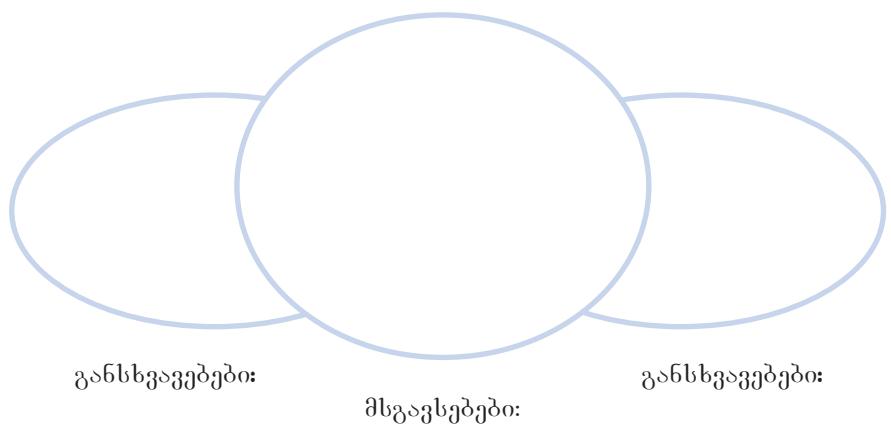
საორგანიზაციო სქემა: გენის დიაგრამა

საორგანიზაციო სქემა: გადაჯაჭვული ცნებები

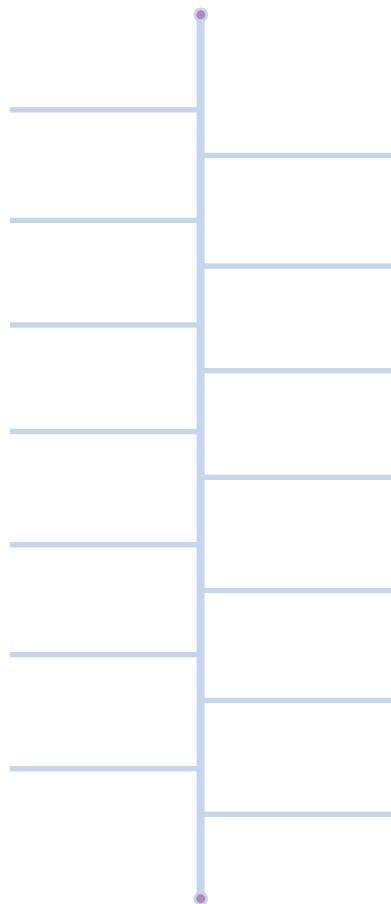

საორგანიზაციო სქემა: გადაჯაჭვული

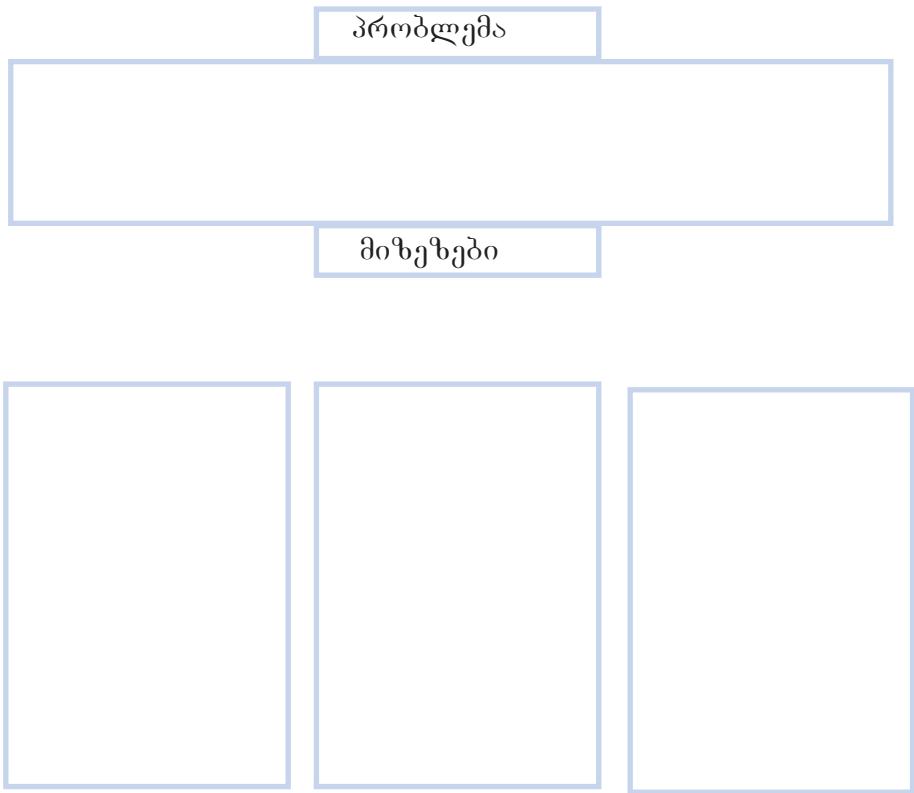

საორგანიზაციო სქემა / დროის ცხრილი

სქემის შევსება დაეხმარება მოსწავლეებს ქრონოლოგიის
დადგენასა და დანახვაში

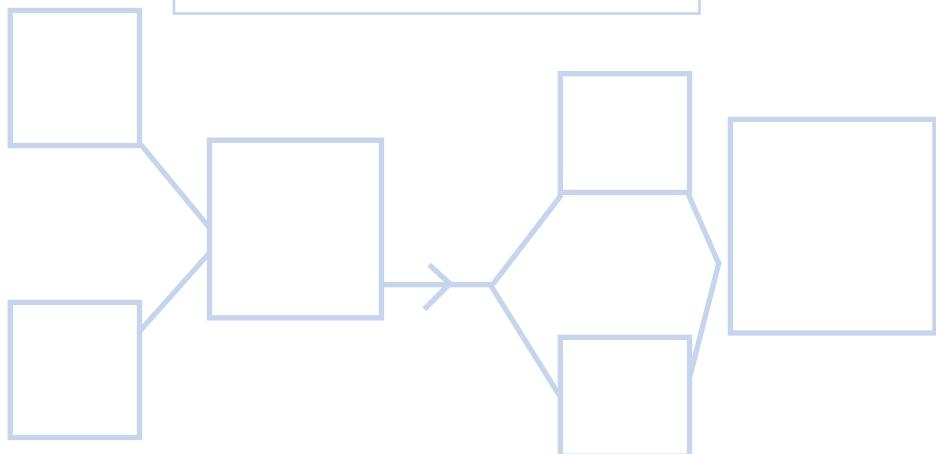
პრობლემა და მისი გადაჭრის სქემა

გადაჭრის გზები:

მოგლენათა თანმიმდევრობა

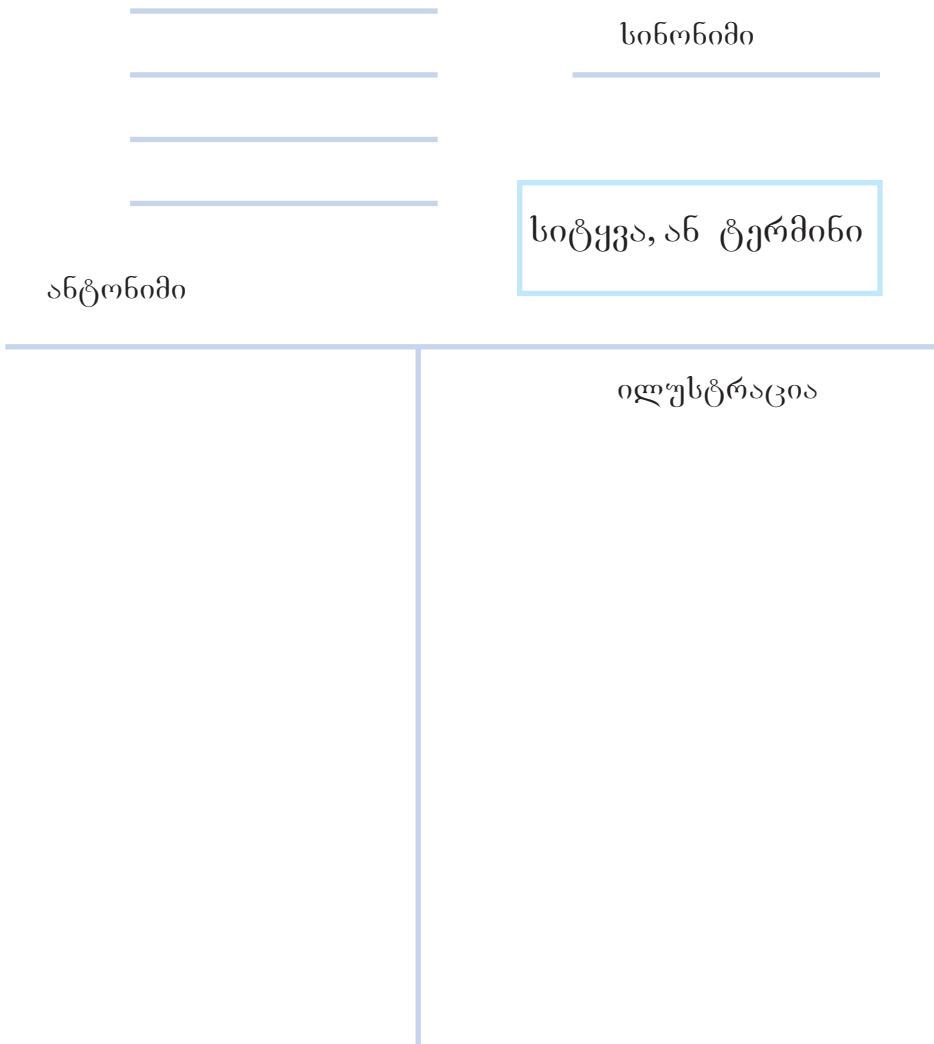
ვიღაცას
უნდოდა
მაგრამ
ამიტომ

ჯოფოლას
ძმის მკვლელის სისხლის აღება
ვერ იცნო დროულად და
სტუმრად მოსული ვედარ გაიმეტა
სასიკვდილოდ

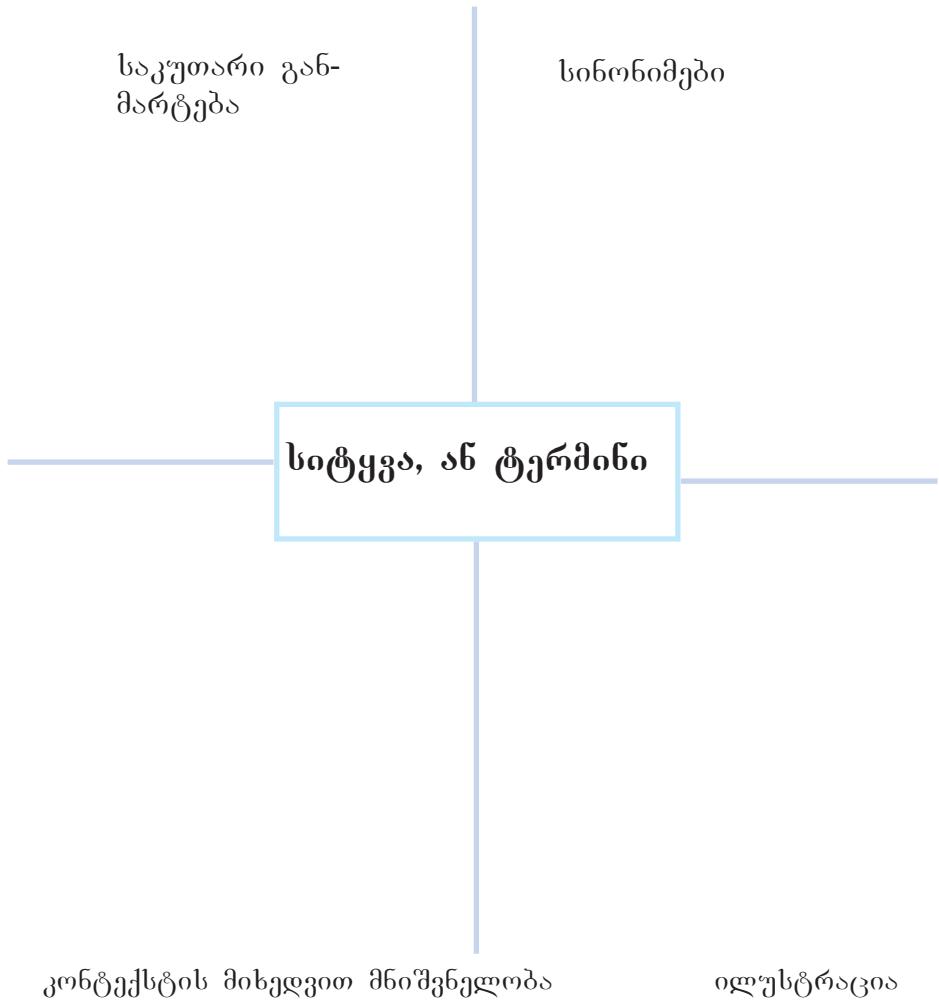
ვიღაცას
უნდოდა
მაგრამ
ამიტომ

სიტყვების რუკა

განმარტება

სიტყვების რუკა

პედაგოგმა მოსწავლეებს სააზროვნო სქემების მნიშვნელობა უნდა აუხსნას და, ამასთანავე, მათი გამოყენებაც უნდა ასწავლოს. შესაძლებელია, მასწავლებელმა თავდაპირველად თავად შეავსოს რამდენიმე ნიმუში კლასის წინაშე იმის საიდუსტრაციოდ, თუ როგორ უნდა გამოიყენოს მოსწავლეებმა დიაგრამები. შემდეგ კი ნებისმიერი საკითხის თუ კონტექსტის მიმართ უნდა დაავალოს მათ სააზროვნო სქემებით მუშაობა. ღროთა განმავლობაში მოსწავლეები აითვისებენ ამ ხერხის გამოყენების ტექნიკას, თავადაც შეარჩევენ აღმენის სააზროვნო სქემას და მეტიც, სურვილიც კი გაუწენდებათ, რომ თვითონ შექმნას სქემა, რომელიც დავალების ტიპს ყველაზე უკეთ მოქრგება.

მეტაფორები და ანალოგიები

მეტაფორებისა და ანალოგიების სწავლებაში გამოყენება ერთ-ერთი საშუალებაა საიმისოდ, რომ მოსწავლეებს თვალნათლივ და-განახოთ მსგავსება-უანსხეავებები და ამგარად დაგაკავშირებინოთ ახალი ინფორმაცია სხვა საგნებთან, ნაცნობ, ნასწავლ საკითხებსა და მოვლენებთან. მაგალითად:

1. ლიტერატურის მასწავლებელი ხსნის რითმას, მოყავს მაგალითები პოეზიიდან. აქ მას შეუძლია მოიყვანოს სიმეტრიის ანალოგია, რაც მოსწავლეებს მათემატიკაში აქვთ ნასწავლი;
2. ასევე, შესაძლებელია, რომ მათემატიკის მასწავლებელმა, რომელიც ხსნის ალბათობას, გამოიყენოს მცენარეთა დამტვერვის ანალოგია ბოტანიკიდან.

ასეთი მიღვომა მოსწავლეებში ხელს უწყობს საკითხის ღრმა წვდომას და სამომავლოდ დამახსოვრებას. ამავდროულად, ამყარებს დისკიპლინათშორის (საგანთშორის) კავშირებს და სასწავლო პროგრამას მოსწავლეებს ერთ მოლიანობად მოააზრებინებს.

როლური თამაშები/სიმულაციები

როლური თამაშები/სიმულაციები ერთ-ერთი ყველაზე შემოქმედებითი მეთოდია. იგი, როგორც წესი, დიდი მოწონებით სარგებლობს მოსწავლეებში და ენტუზიაზმით აღავსებს მათ. სიმულაციები ჯგუფური მუშაობის ფორმაა.

obj. III -

გვ. 46

როლური თამაშების დროს მასწავლებელი ავალებს მოსწავლეებს, რომ აირჩიონ რომელიმე პერსონაჟი, სიუჟეტი, სიტუაცია, ისტორიული ფიგურა, მწერალი ან მეცნიერი, გააიგივონ საკუთარი თავი მასთან, დადგან პატარა, დაახლოებით 8-10 წელიანი სცენა, რომელშიც გადმოსცემენ, როგორც ავტორის/წყაროს ძირითად შინაარსს, ასევე საკუთარ ინტერპეტაციას, დამოკიდებულებას ან შეფასებას. სიმულაციებში ინტერპეტაციები, შემოქმედებითი სკლები დასაშვები და შეტიც, მისასალმებელია.

სწავლების ადნიშნული ხერხი ხელს უწყობს: საკითხის დრმა წვდომას, მის ემოციურ დონეზე გათავისებას, საკითხის არა მოკლე, არამედ ხანგრძლივი დროით დამასხვერებას, ინფორმაციის შეფასებას და ორგანიზებას, შემოქმედებითი აზროვნების განვითარებას, სასწავლო პროცესში მაქსიმალურ ჩართვას და მოტივაციის ამაღლებას.

სიმულაციების ორგანიზება როლული არ არის. მთავარია, რომ მასწავლებელმა რამდენიმე მნიშვნელოვანი საკითხი გაითვალისწინოს: მან უნდა წაახალისოს მოსწავლეები იმპროვიზაციისთვის, შესაძლებელია, მოსთხოვოს მათ სცენარი ან სცენარის ტიპის მარტივი მონახაზი, როლური გადახატილება, დადგმის დედააზრის მკაფიოდ და წერილობით დაფიქსირება; შესაძლებელია მარტივი დეკორაციის, თვითხაკეთი რესურსების, კოსტიუმების ელემენტების მოთხოვნაც. უაღრესად საინტერესო იქნება, თუკი მოსწავლეები შემოქმედებითად გამოიყენებენ ტექნოლოგიურ საშუალებებსაც: კომპიუტერს, ვიდეო/აუდიო საშუალებებს, დაამზადებენ პოსტერებს და ა.შ. სასურველია, რომ მასწავლებელმა, მოსწავლეებმა ან დამსწრებებმა თითოეული როლური თამაშის შემდეგ ჯგუფს თავიანთი კონსტრუქციული კრიტიკა შესთავაზონ, შეაფასონ მათი შემოქმედება, აღნიშნონ სუსტი და ძლიერი მხარეები.

სიტუაცია 3.

ქართულის მასწავლებელმა მოსწავლეებს დაავალა, მოქმედებინათ სიმულაცია 6. ბარათაშვილის ნაწარმოებზე „ბედი ქართლისა.“

როლები: ერეკლე მეფე, მსაჯული სოლომონი, დარბაზის სხვა წევრები.

ერთ-ერთმა ჯგუფმა სცენა ასე გაათამაშა:

დეკორაცია - არაგვის ნაპირები თევზიანებით რესურსებით იყო გაფორმებული. ერეკლე მეფე და სოლომონ მსაჯული საუბრობდნენ ბუნების წიაღში.

„მსახიობებმა“ წარმოადგინეს ორი მხარის პოზიცია საქართველო-რუსეთის შეერთებასთან დაკავშირებით, რომელიც თავიანთ, პროზაულად დაწერილ ტექსტთან ერთად, ციტატებით იყო შეღამაზებული. შემდეგ ერთ-ერთმა მოსწავლემ გამოიტანა პოსტერი, გაფორმებული საქართველოს ულამაზესი ფოტოებით/ხედებით, რომელზეც ეწერა: 10 წლის შემდეგ...

გათამაშდა მომდევნო სცენა: რამდენიმე მოსწავლე დაწოქილი ზის, თავზე რუსული ჩინ-მედლებით გულდამშენებული „პაცი“ ადგას, სახავით ხელში და დაჰყვირის: იმუშავეთ, იმუშავეთ!

დაწოქილები ყაყანებენ.

რუსის მოხელე კი უფრო ბრაზდება და ყვირის: იშრომეთ, დღეს მე ვიძლევი ბრძანებებს, თქვენს ყაყანს რა აზრი აქვს! კიდევ ერთი ეპოლები უნდა დავიკიდო გულზე! მერე კი მიმდერეთ და ერთი თქვენებურად იცეკვეთ კიდევ, მიყვარს ქართული ცეკვა-სიმღერა, მართობს და თან დვინის სმის სასიათზეც მაყენებს! კარგი დვინო გაქვთ ქართველებს!

ამგვარად, მოსწავლეებმა გაიასრეს ტექსტში დასმული პრობლემა და თან თავიანთი დამოკიდებულება და შეფასება გამოხატეს საკითხის მიმართ. დააფიქსირეს, რომ საქართველო რუსეთის კოლონიად იქცა და ეს მათოვის დამამცირებელია.

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლება და პროექტები

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლების არსი ისაა, რომ პედაგოგმა მოსწავლეებს დანახოს საკითხი, პრობლემა, რომელიც მრავალგვარი მიღებომითა და გზით შეიძლება გადაიჭრას, რომელზეც არ არსებობს ერთი სწორი ან არასწორი პასუხი, საჭიროებს მიებას, ალტერნატივების დაშვებას და იღების ჩამოყალიბება-განვითარებას. მოსწავლეებმა უნდა გამოიყენონ ნასწავლი მასალა/ინფორმაცია და პრობლემის გადაჭრის მათეული ხედვა უნდა მიუსადაგონ რეალური

ცხოვრების მიზნებსა და მოთხოვნებს. ამგვარი საკითხები კვლევის ჩატარებას მოითხოვს, რაც აზროვნების ისეთ კომპლექსურ უნარებს უნდა ეფუძნებოდეს, როგორებიცაა: ანალიზი, სინთეზი, შედარება, შეფსება, განსჯა.

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლებით მოსწავლეებს უვითარდებათ ის უნარ-ჩვევები, რომლებსაც მთელი ცხოვრების განმავლობაში ყოველდღიურად გამოიყენებენ. ეს პრობლემის გადაჭრის, დროის განაწილების, საქმის დაგეგმარების და საკითხის შემოქმედებითი ხედვის უნარია. ამ ტიპის სწავლება რამდენიმე საფეხურს გულისხმობს. ესენია:

- პრობლემის გამოკვეთა და სიტყვიერი ფორმულირება;
- არსებული ინფორმაციის/გამოცდილების შეგროვება პრობლემასთან დაკავშირებით;
- პრობლემის გადაჭრის (შემოქმედებითი, არაორდინალური გადაწყვეტის) გზების ძიება.

ცხადია, ასეთ რთულ ანალიზიკურ სამუშაოს მოსწავლე მარტო ვერ გაართმევს თავს. ამიტომ, როგორც წესი, ამ ტიპის მუშაობას საფუძვლად დისკუსია, ჯერული მუშაობა, მოწვევულ სტუმრებთან დიალოგი, ექსპერტებთან ინტერვიუები უდევს. სშირად მასწავლებელი თავად აწვდის ხოლმე მოსწავლეებს სავარაუდო, ასაკობრივი თვალსაზრისით მიზანშეწონილ საკითხთან ნუსხას, საიდანაც მოსწავლეები თავად ირჩევენ მათთვის საინტერესო და დაძლევად საკითხს. ასევე მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა ამ საკითხთან დაკავშირებული ლიტერატურა და რესურსები შეაფასოს კითხვადობისა და სირთულის თვალსაზრისით და შესაბამისი რეკომენდაცია გაუწიოს მოსწავლეს.

პრობლემაზე ორიენტირებული სწავლებით მიღწეული შედეგის წარმოჩნდება პროექტების მეშვეობით ხორციელდება. პროექტი დიფერენცირებული სწავლების უმნიშვნელოვანების კომპონენტია: ამბავრებს დამოუკიდებლობის, ზრდასრულობის განცდას, ავითარებს როგორც დამოუკიდებელი, ასევე გუნდური მუშაობის უნარ-ჩვევებს და, რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, ინფორმაციას, ნასწავლ მასალას უაღრესად სახალისო და ინტელექტუალურად დატვირთულ ცხოვრებისეულ გამოცდილებად აქცევს.

პროექტის განხორციელების პროცესში მასწავლებელი მოსწავლეს რამდენიმე კრიტერიუმსა და ზუსტ მითითებას აძლევს, რითაც მოსწავლემ უნდა იხელმძღვანელოს. დავასახელოთ სხვადასხვა ტიპის პროექტის რამდენიმე მაგალითი:

№1

გეომეტრიის გაკვეთილზე მასწავლებელმა დაავალა მოსწავლეთა ჯგუფს, რომ მასწავლებლის მიერ მიწოდებული მასალებით აეგოთ ისეთი მაღალი კონსტრუქცია, რომელიც დამოუკიდებლად გაჩერებას/დგომას შეძლებდა. ამავდროულად, დავალების ნაწილს შეადგენდა მითოთება, რომლის მიხედვითაც მოსწავლეებს მუშაობის პროცესი საფეხურეობრივად უნდა აღეწერათ.

№2

ისტორიის მასწავლებელმა დაავალა მოსწავლეებს, რომ გაერკვიათ, რა განასხვავებს გმირს წარმატებული ლიდერისგან. მოგევანათ გმირის და ლიდერის მაგალითები.

№3

ბიოლოგიის მასწავლებელმა დაავალა მოსწავლეებს, რომ შეეძგინათ დღის ჯანსაღი კვების რაციონი, გამოეყენებინათ კოპიუტერი და შეექმნათ სარეკლამო ბროშურა, რომლითაც პოპულარიზაციას გაუწევდნენ ჯანსაღ კვებას.

**თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვთ პასუხი ამ თავის დახარჯისში
მოცემულ კველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეციო
პასუხები.**

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- განხილული სტრატეგიებით პედაგოგს შეუძლია, სასწავლო პროცესი უფრო მრავალფეროვანი და შედეგიანი გახდოს;
- რეკომენდებულია, რომ სანამ პედაგოგი, საქლასო აქტივობის სახით, რომელიმე სტრატეგიას გამოიყენებს, გააცნოს კოლეგებს გადაწყვეტილება და გაითვალისწინოს მათი აზრიც;
- უაღრესად მნიშვნელოვანია, პედაგოგმა გააცნობიერებინოს თავის მოსწავლეებს, რომ ამგვარი სტრატეგიებით მუშაობის მიზანი ისეთი უნარ-ჩვევების გამომუშავებაა, რომლებიც მათ მოელი მომავალი ცხოვრების მანძილზე გამოადგებათ, ანუ პედაგოგმა თავის მოსწავლეებს ამით სწავლის პრაქტიკული მნიშვნელობა უნდა დაანახოს;
- სწავლების მრავალგვარი სტრატეგიით დატვირთვა უზრუნველყოფს მრავალფეროვან და საინტერესო სასწავლო პროცესს, ამასთან, ამცირებს დისციპლინურ პრობლემებს, რადგან ზრდის სასწავლო პროცესში ჩართულობის ხარისხს და მეტ აქტიურობას, ინიციატივასა და ქმედითობას მოითხოვს მოსწავლისგან.

გაკვეთილის დაგეგმვა

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

როგორ განსაზღვროთ გაკვეთილის სასწავლო მიზნები;

როგორ დაგეგმოთ გაკვეთილი სასწავლო მიზნების შესაბამისად;

რა მნიშვნელოვანი ასპექტები უნდა გაითვალისწინოთ სასწავლო გეგმის შედგენისას;

როდის შეიძლება ჩაითვალოს გაკვეთილი ეფექტურად/ეფექტოად.

სიტუაცია

ობ. გვ. 77

ერთ-ერთ კათედრის სხდომაზე მასწავლებლებმა გადაწყვიტეს, განეხილათ შედეგები, რომლებსაც მოსწავლეებმა ორი კვირის განმავლობაში მიაღწიეს. ყველა მასწავლებელმა მოიტანა ჩატარებული გაკვეთილების გავაგები. გაკვეთილის სასწავლო მიზნების ჩამონათვალის ანალიზმა აჩვენა, რომ ძირითადად, მასწავლებლები მოსწავლეებისაგან მოითხოვდნენ თემის შესწავლას, სიტყვიერად და წერილობით გადმოცემას, გაგებას, დამახსოვრებას, ამოცანის ამოხსნას. ასევე გამოირკვა, რომ მასწავლებლები არ იყენებდნენ განმავითარებელი შეფასების ხერხებს, რაც იმაზე მიანიშნებდა, რომ მასწავლებლები არ ითვალისწინებდნენ მოსწავლეთა საჭიროებებსა და შესაძლებლობებს მომდევნო გაკვეთილის დაგეგმვის დროს.

კათედრის გამგებ სოხოვა მასწავლებლებს, დაეკავშირებინათ გაკვეთილის მიზნები საგნის სასწავლო გეგმაში მოცემულ შედეგებთან. სასწავლო გეგმის შედეგების განხილვაში მასწავლებლებს ნათლად უჩვენა, რომ მათ მიერ განსაზღვრული გაკვეთილის მიზნები ნაკლებად ემსახურებოდა სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგების მიღწევას.

ხშირად მასწავლებლები მექანიკურად მიჰყებიან სახელმძღვანელოში აღწერილ გაკვეთილებს, რადგან მიაჩნიათ, რომ ავტორებს ყველაფერი წინასწარ აქვთ განტერეტილი და მათ გაკვეთილების დასაგეგმად ზედმეტი ძალისხმევა არ სჭირდებათ. წარმატებულმა მასწავლებლებმა იციან, რომ არ არსებობს ორი ერთნაირი კლასი და მოსწავლე. ავტორებს გაუჭირდებათ ისეთი უნივერსალური წიგნების დაწერა, რომელებიც თითოეული მოსწავლის შესაძლებლობებს და საჭიროებებს გაითვალისწინება. აქედან გამომდინარე, მასწავლებლის მოვალეობაა, წიგნში მოცემული გაკვეთილები მოარგოს მოსწავლეთა საჭიროებებს და სასწავლო მიზნები წინა გაკვეთილების ანალიზზე დაფუძნებით განსაზღვროს.

დაგეგმვის დროს წარმატებული მასწავლებელი ფიქრობს, რა უნდა, ისწავლონ მოსწავლება. მის სამაგიდო წიგნს სასწავლო გეგმა წარმოადგენს. სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგების გათვალისწინებით, მასწავლებელი აძლევს სასწავლო პროცესს მიმართულებას და მართავს მას.

იმისათვის, რომ ეროვნული სასწავლო გეგმის მოთხოვნები უფრო ნათელი გახდეს, გავიხსენოთ, თუ როგორ სწავლობდნენ მოსწავლეები ძველი განათლების სისტემის მოთხოვნებით და რა სიახლეები შემოიტანა ეროვნულმა სასწავლო გეგმაში.

თუკი მანამდე მოთხოვნები ძირითადად მოიცავდა ფაქტების, მოვლენების ცნობასა და დასახელებას, მათ აღწერას, ტექსტის ძირითადი ინფორმაციის გადმოცემას, საგნებისა და მოვლენების დახარისხება/დაჯგუფებას დაშ.

ახალი მოთხოვნები, გარდა ზემოთხამოთვლილისა, ითვალისწინებს მოვლენის მიზეზის ახსნას; პროცესის კანონზომიერების გამოვლენას; მიზეზებისა და შედეგების შორის კავშირების დადგენას; პიპოლეზის წამოყენებას; კვლევის დაგეგმვას; შემოქმედებითი პროდუქტის შექმნას; პრობლემის გადაჭრის ალტერნატიული გზების წამოყენებას; პრობლემის გადაჭრისათვის საჭირო მოქმედებების დაგეგმვას; საკუთარი პოზიციის არგუმენტირებულ დასაბუთებას; გარკვეულ კრიტერიუმებზე ან სტანდარტებზე დაყრდნობით დასკვნების გაქოთებას; პოზიციისა და მისი კონტრარგუმენტების განხილვის საფუძველზე დასკვნის გამოტანას; პრობლემის გადაჭრის რამდენიმე გზიდან ერთ-ერთის არჩევის მართებულობის დასაბუთებას; მოდელის მოქმედების შეფასებას; მტკიცებულების მნიშვნელოვნების დაზუსტებას.

ჩამონათვალიდან ცხადია, რომ ახალი მოთხოვნები ძველს არ უარყოფს, მაგრამ იმდენად დიდია ახალი მოთხოვნების წილი, რომ ჩნდება გაკვეთილის მიზნების ახლებურად გააზრების საჭიროება.

რას წარმოადგენს გაკვეთილის სასწავლო მიზანი? გაკვეთილის მიზანი გამომდინარებს სასწავლო გეგმაში მოცემული შედებიდან. სასწავლო მიზანში აისახება ის, თუ რას უნდა მიაღწიონ და რა ცოდნა და უნარ-ჩვევები უნდა შეიძინონ მოსწავლეებმა. რა გვსურს ვასწავლოთ და ისტავლონ მოსწავლეებმა. გარდა სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგებისა, მასწავლებელი სასწავლო მიზნებს შეიმუშავებს მოსწავლის საჭიროებების გათვალისწინებით.

მიზანი არ ასახავს პროცესს, ის განსაზღვრავს მოსალოდნელ შედეგს ან, შეიძლება ვთქვათ, გაკვეთილის სასურველ დასასრულს. გაკვეთილის დაგეგმვის დროს მასწავლებლის პირველად ამოცანას წარმოადგენს რეალისტური მიზნების დასახვა, რომლის მიღწევა 45 წუთშია შესაძლებელი.

მაგალითად, გაკვეთილის მიზანი შეიძლება ასე ჟღერდეს: მოსწავლეებს ეცოდინებათ, რა რიცხვში შეეთანხმება შემასმენელი მრავლობითში დასმულ ქვემდებარებს, შეეძლებათ გამოიცნონ არასწორი კონსტრუქციები და გაასწორონ შეცდომები.

როგორი უნდა იყოს კარგი გაკვეთილის გეგმა

გაკვეთილის მიზანი უნდა აკონკრეტული იყოს, რა ცოდნასა და უნარ-ჩვევას მიიღებს მოსწავლე.

გაკვეთილის შეფასება მჭიდროდ უნდა უკავშირდებოდეს გაკვეთილის მიზანს. ეს არ უნდა იყოს უბრალოდ იმის აღწერა, მიაღწია თუ არა მასწავლებელმა მიზანს.

დაკონკრეტულია, თუ რა ცოდნა და უნარებია აუცილებელი მოსწავლისათვის, რომ გაკვეთილი წარმატებული იყოს. რა ინფორმაციას ცლობენ მოსწავლეები აღნიშნულ თემასთან დაკავშირებით და რას შეისწავლიან ახალს. ასევე გათვალისწინებულია მოსწავლეების ინტერესები.

სასწავლო მასალები გაკვეთილის გეგმით გათვალისწინებულ აქტივობებს უნდა უკავშირდებოდეს.

სწავლება განსაზღვრული მიზნის მისაღწევად უნდა იყოს ეფექტური. ეფექტურობა გულისხმობს უფრო მეტის მიღწევას ერთი და იმავე რესურსების გამოყენებით.

მოსწავლის აქტივობები, რომლებიც გაკვეთილის გეგმაშია გათვალისწინებული, ზუსტად უნდა შეესაბამებოდეს და ემსახურებოდეს გაკვეთილის მიზანს. აქტივობები იმისთვის არ უნდა იყოს დაგეგმილი, რომ მოსწავლეები, უბრალოდ, დააკავოთ გაკვეთილზე.

გაკვეთილის გეგმაში უნდა გაითვალისწინოთ, როგორ დაიწყებთ გაკვეთილს, რომ მოსწავლეებს შეექმნათ სათანადო განწყობა. შეიძლება წინა მასალაზე დასვათ კითხვები და იგი დაუკავშიროთ ახალ მასალას, ან მოკლედ უთხრათ მოსწავლეებს, რაზე ისაუბრებთ და დაუსვათ ზოგადი კითხვები ამ საკითხთან დაკავშირებით. გაუზინოთ მოსწავლეებს განწყობა, რომ ეს საკითხი მნიშვნელოვანია.

უფრო მეტი კონკრეტიკისთვის გთავაზობთ გაკვეთილის გეგმის ერთ-ერთ ფორმატს. აქვე დავამატებთ, რომ მასწავლებლებს თვითონ შეაქვთ ცვლილებები ამ გეგმაში და ისეთ გეგმებს იყენებენ, რომელიც მათი სასწავლო პროცესისთვის უფრო მოსახერხებელი და ეფექტურია.

სასწავლო მიზნები

სასწავლო მიზნები გამოხატავენ იმას, რასაც სწავლის პროცესში უნდა მივაღწიოთ, ანუ რა ცოდნა და უნარ-ჩვევები უნდა შეიძინონ მოსწავლეებმა. შეგიძლიათ დაწეროთ, მე მინდა ჩემმა მოსწავლეებმა იცოდნენ, გაიგონ, აღწერონ, შეადარონ, შექმნან, გაანალიზონ, შეაფასონ, და ა.შ. მიზანი უნდა უკავაშირდებოდეს სასწავლო გეგმის შედეგებს. იგი

ქმნის საფუძველს, როგორც მოსწავლეების პროგრესის შემოწმებისათვის, ასევე მასწავლებლების ოვითშეფასებისათვის. განსაზღვრავს მოსალოდნელ სასწავლო შედეგებს.

წინაპირობები

აღწერეთ რა უნდა იცოდეს და რისი გაკეთება უნდა შეეძლოს მოსწავლეს, რომ გაკვეთილი იყოს წარმატებული. კვლევები ადასტურებენ, რომ დაახლოებით 70 პროცენტი იმისა, რასაც მოსწავლე სწავლობს, დამოკიდებულია შესაბამის წინა ცოდნასა და უნარზე.

გაკვეთილის მიმდინარეობა

როგორ იწყებთ გაკვეთილს, როგორია გაკვეთილის მიმდინარეობა. რა აქტივობები გაქვთ დაგეგმილია. აქტივობების შერჩევისას დაფიქრდით, როგორ უნდა მიაღწიოთ დასახულ მიზანს. მიზნის მისაღწევად რას გააკეთებოთ თქვენ და რას გააკეთებენ მოსწავლეები? მიზნის მისაღწევად დაგჭირდებათ ერთი თუ რამდენიმე აქტივობის ჩატარება? როგორი იქნება აქტივობების თანმიმდევრობა? როგორ დაასრულებთ გაკვეთილს.

მოსწავლეების ორგანიზება

როგორ მოვახდინოთ მოსწავლეების ორგანიზება და როგორ მივუსადაგოთ სამუშაო მათ შესაძლებლობებს? როგორ ვამუშავებთ მოსწავლეებს ინდივიდუალურად, წევილებში, ჯგუფებში თუ მთელ კლასთან ერთად?

დროის განაწილება

როგორ გავანაწილოთ დრო გაკვეთილის სხვადასხვა მონაკეთებზე?
რომელ აქტივობას რამდენ წუთს დაუთმობთ?

რესურსები

რა მჭირდება ისეთი, რაც დამეხმარება სასწავლო პროცესის ეფექტიანად წარსამართად?
რა ტიპის რესურსებს გამოვიყენებ?
სახელმძღვანელოს, ჟურნალებს, სტატიებს, სამუშაო ფურცლებს, ტელეფონებს, ინტერნეტს და ა.შ.

დამატებითი აქტივობები

რა დამატებით აქტივობებს შიმართავთ, რომ მო-
სწავლებმა განამტკიცონ თავიანთი ცოდნა. ეს
შეიძლება იყოს საშინაო დაგალება, ან მომდევნო
გაპეტილისთვის დაგეგმილი მცირებიანი აქტივო-
ბა ცოდნის გასამტკიცებლად.

შეფასება

როგორ უნდა შევამოწმოთ სასწავლო შედეგები?
რა მოქმედებების შესრულება უნდა შეძლონ მოს-
წავლებმა იმისთვის, რომ ვიცოდეთ, მივაღწიეთ თუ
არა მიზანს?

თვითშეფასება (გაპეტილის დასრულების შემდეგ)
რა იყო გაპეტილზე კარგი, რისი გაუმჯობესე-
ბაა სასურველი. გააკეთოთ ანალიზი იმისა, თუ რა
გსურდათ (მიზანი) და რას მიაღწიეთ (შეფასების
შედეგები).

მასწავლებლი გეგმავს გაპეტილს და განსაზღვრავს, მისცემს
თუ არა მოსწავლეებს არჩევანის საშუალებას. მაგალითად, ამლევს
შესაძლებლობას, აირჩიონ 5 ამოცანიდან ნებისმიერი სამი, ან რამდენ-
იმე დასახელებული თემიდან დასაწერად აირჩიონ ერთი. როდესაც
მოსწავლეებს აქვთ არჩევანის საშუალება, ისინი დავალებას ასრულე-
ბენ ხალისით. არჩევანის საშუალება მოსწავლეებს საკუთარ ძალებში
რწმენას მატებს, ეხმარება მათ თავიანთი შესაძლებლობების შეფასე-
ბაში, ზრდის პასუხისმგებლობის გრძნობას. არჩევანი განაპირობებს
მოტივაციას, პასუხისმგებლობას და სწავლის სურვილს. თავისუფალი
პიროვნების აღზრდა გამორიცხულია არჩევანის შესაძლებლობის გა-
რეშე. როდესაც მოსწავლე აკეთებს არჩევანს, ის ამით უკვე პასუხ-
ისმგებელია თავის მოქმედებაზე.

მეტად მნიშვნელოვანია, აქტივობების შესასრულებლად დადგ-
ინდეს დროის ლიმიტი. არის შემთხვევები, როდესაც მოსწავლეები
მეტ დროს საჭიროებენ დავალების შესასრულებლად. მასწავლებლს
შეუძლია, გაზარდოს დრო, თუმცა, სასურველია, მოსწავლეებს გასწავ-
ლოთ რეგლამენტის დაცვა.

გაპეტილის დაგეგმვისას მასწავლებლი ფიქრობს მოსწავლეების
პროგრესის მონიტორინგზე. მასწავლებლმა იცის, რომ მონიტორინგი

საშუალებას მისცემს, დროულად გაიგოს, ხწორად ესმით თუ არა მოსწავლეებს აქტივობის არსი, აღწევენ თუ არა შესაბამის შედეგებს და ხომ არ არის საჭირო აქტივობაში რამე ცვლილების შეტანა. მაგალითად, მასწავლებელს შეუძლია, მივიღეს მოსწავლესთან და გადამოწმოს, გასაგებია თუ არა მისთვის დავალება. შესაძლებელია, მასწავლებელს გაკვეთილის მიზნის მისაღწევად ორი ან რამდენიმე აქტივობა პერიოდის დაგეგმილი. ასეთ შემთხვევაში პირველი აქტივობის დასრულების შემდეგ მასწავლებლი იკვლევს აქტივობის ეფექტურიანობას და მხოლოდ ამის შემდეგ გადადის მომდევნო აქტივობაზე. უცილებელია, მასწავლებლმა გაითვალისწინოს კომენტარების გაკეთების აუცილებლობა მოსწავლეების მიერ შესრულებულ სამუშაოებზე. მას შეუძლია, გააკეთოს კომენტარები მთელი კლასისთვის, ან შეიძლება მოსწავლეებს ინდივიდუალურად მისცეს მითითებები, მომავალი სამუშაობის გასაუმჯობესებლად. ჩატარებული გამოკვლეული ადასტურებენ, რომ პოზიტიური კომენტარები და წახალისება დადებით გავლენას ახდენს მოსწავლის სწავლაზე. პოზიტიური კომენტარები ამაღლებს მოსწავლის თვითშეფასებას და რწმენას საკუთარ შესაძლებლობებზე. გაკვეთილის დაგეგმვის დროს მასწავლებელი დეტალურად განიხილავს დაგეგმვის კომპონენტებს და იმ ასპექტებს, რომლებმაც შეიძლება გავლენა მოახდინონ გაპევთილის ჩატარებაზე.

მასწავლებლს დაგეგმილი გაკვეთილის ეფექტურობისა და ეფექტურიანობის (ეფექტიანობა სასურველი შედეგის მიღწევას გულისხმობს, ეფექტური კი ერთი და იმავე რესურსების პირობებში მაქსიმალური შედეგის მიღწევას) განსაზღვრაში დაექმარება ქვემოთ მოცემულ საკითხებზე დაფიქრება:

- არის თუ არა შესაძლებელი სასწავლო მიზნის მიღწევა 45 წუთში;
- შეესაბამება თუ არა გაკვეთილის სასწავლო მიზნები მოსწავლეების საჭიროებებს, მათ უნარებს, ცოდნას, გამოცდილებას, შესაძლებლობებს, ინტერესს და წინაწარ ჩატარებულ სამუშაოებს;
- გაკვეთილის შინაარსი, შერჩეული სასწავლო მასალა და აქტივობები ემსახურება თუ არა მიზნის მიღწევას;
- ვიცი თუ არა, რა შედეგების მიღებას მოველი მოსწავლეებისაგან და როგორ ჩავატარებ მოსწავლეთა პროგრესის მონიტორინგს იმისათვის, რომ დაგრწმუნდე, შეესაბამება თუ არა გაკვეთილი მოსწავლეთა საჭიროებებს;
- რა ტიპის შეფასების ფორმებს გამოვიყენებ, განმსაზღვრელს თუ განმავითარებელს; რამდენად სწორად მაქს დაგეგმილი შეფასების პროცესი;
- მაქს თუ არა ყველა აქტივობის ჩასატარებლად საჭირო საგან-

მანათლებლო რესურსები, შემოწმებული მაქვს თუ არა აღჭურვილობა, წინასწარ ჩატარებული მაქვს თუ არა ის ცდა, რომელსაც მოსწავლეები ჩატარებებს;

- ვარ თუ არა მზად დამატებითი აქტივობების ჩასატარებლად.

გაკვეთილის მიზნების განსაზღვრის სტრატეგიების გასაუმჯობესებლად გაეცანით ბლუმის ტაქსონომიას, რომელიც დაგეხმარებათ აზროვნების უნარის დონეების გააზრებაში. ბლუმის თეორიის მიხედვით, არსებობს აზროვნების ქვედა და ზედა დონეები. ქვედა დონეში მოიაზრება ცოდნა, გაგება და გამოყენება. ხოლო ზედა დონეში ანალიზი, სინთეზი და შეფასება. ვრცლად ბლუმის ტაქსონომიის შესახებ იხილეთ (მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელო „როგორ ვასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება“, „ან „განმარტებითი ლექსიკონი განათლების სპეციალისტებისთვის“, თბილისი, 2007, ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრის გამოცემა).

სასწავლო გეგმის შედგენისას გაითვალისწინეთ, რომ გაკვეთილის მიზნები უნდა ემსახურებოდეს მოსწავლეებში როგორც ქვედა, ასევე ზედა დონის სააზროვნო უნარების განვითარებას.

კარგი სასწავლო გეგმა ჯერ კიდევ არ ნიშნავს წარმატებულ გაკვეთილს, თუმცა იგი წარმატებული გაკვეთილის ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- სასწავლო პროცესის დაგეგმვა და გაბეჭილის სასწავლო მიზნების განსაზღვრა ორიენტირებულია საგნობრივ სასწავლო გეგმაში მოცემული შედეგების მიღწევაზე;
- გაკვეთილის მიზნის განსაზღვრის დროს მასწავლებელი ითვალისწინებს მოსწავლეების ცოდნას, უნარ-ჩვევებს, გამოცდილებას, საჭიროებებს და ინტერესებს;
- გაკვეთილის მიზნები ემსახურება მოსწავლეებში როგორც ქვედა, ასევე ზედა დონის სააზროვნო უნარების განვითარებას;

შეფასება

ამ თავის წარითხების შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი მოსწავლის შეფასება;

როგორ უნდა გამოიყენოთ შეფასების შედეგები;

როგორ უნდა დაუკავშიროთ ერთმანეთს შეფასება და სწავლების დაგეგმვა;

როდის უნდა გამოიყენოთ განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასება;

როდის უნდა გამოიყენოთ მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასება.

გაუცანით ქვემოთ დახმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

- 1 რა არის შეფასების ორი უმთავრესი მიზანი?
- 2 რა არის შეფასების ძირითადი კრიტერიუმები?
- 3 რა კონკრეტულ მიზნებს ისახავს მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასება?
- 4 რას ნიშნავს განმავითარებელი შეფასება?

შეფასება სწავლისა და სწავლების პროცესის ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ნაწილია. შეფასება არის საგნის, მოვლენის ან პროცესის შესაბამისობის განსაზღვრა წინასწარ დადგენილ კრიტერიუმებთან. შეფასების საშუალებით, მასწავლებელი აღგენს მოსწავლეთა მიღწევების შესაბამისობას სასწავლოთ გეგმითა და საგნობრივი სტანდარტებით განსაზღვრულ მოთხოვნებთან.

შეფასება მასწავლებელს აძლევს ინფორმაციას მოსწავლეების წინსვლის, მიღწევების და პრობლემების შესახებ, ანუ იმის შესახებ, თუ რამდენად კარგად სწავლობენ მოსწავლეები. მეორე მხრივ, შეფასება მასწავლებელს აძლევს ინფორმაციას იმის შესახებაც, თუ რამდენად კარგად ასწავლის თვითონ მასწავლებელი და რამდენად შედეგიანია ის მეთოდიკა, რომელსაც იგი იყენებს. აქედან გამომდინარეობს შეფასების ორი უმთავრესი მიზანი:

1. მოსწავლის ძლიერი და სუსტი მხარეების გამოვლენა და მოსწავლის სწავლის ხელშეწყობა.

2. სწავლების კონკრეტული მეთოდიკის და სასწავლო პროგრამების ეფექტიანობის შემოწმება და სრულყოფა. მასწავლებელმა უნდა იცოდეს, თუ რა კონკრეტულ მიზანს ისახავს მოსწავლის შეფასება, ასევე ის, თუ როგორ უნდა გამოიყენოს ინფორმაცია, რომელსაც მოსწავლის შეფასების შედეგად იღებს.

სწავლების დაგეგმვისა და განხორციელების პროცესში შეფასებას მნიშვნელოვანი აღგილი უჭირავს. მასწავლებელმა უნდა იცოდეს, თუ რა, როდის, რატომ და როგორ უნდა შეაფასოს. მასწავლებელი, პირველ რიგში, გეგმავს, თუ რა შედეგს (ან შედეგებს) სურს, რომ მთავრიობს; შემდეგ გეგმავს, თუ როგორ შეაფასოს, აღწევს თუ არა იგი ამ შედეგს და ბოლოს, განსაზღვრავს იმ საშუალებებს, რომლითაც იგი ამ შედეგის მიღწევას შეეცდება. აქედან გამომდინარე, შეფასების როლი უმნიშვნელოვანებია სწორედ იმიტომ, რომ მისი საშუალებით მასწავლებელი განსაზღვრავს და ადგენს იმ საშუალებებს, რითაც მან სასურველ შედეგებს უნდა მიაღწიოს.

ქვემოთ აღწერილ სიტუაციაში ნაჩვენებია, თუ რა მნიშვნელობა აქვს შეფასებას მასწავლებლის მიერ დაგეგმილი ერთი კონკრეტული მიზნის მიღწევაში და რამდენად მნიშვნელოვანია შეფასების როლი, ზოგადად, სწავლების დაგეგმვის პროცესში.

სიტუაცია

მე - 7 კლასის ქართული ენის მასწავლებელს არ მოსწონს, თუ როგორ მეტყველებენ მისი მოსწავლეები. ამა თუ იმ საკითხზე მსჯელობისას ისინი ხშირად აკეთებენ დიდ პაუზებს, უჭირთ არგუმენტაცია, არ ასრულებენ წინადადებებს, არასწორად სვამენ მახვილებს, იყენებენ არასწორ ბერებს და ა.შ. მასწავლებელი მიზნად ისახავს, რომ მოსწავლეებს მეტყველების უნარი განუვითაროს. მან იცის, რომ შედეგი მიღწეული იქნება იმ შემთხვევაში, თუ გარკვეული პერიოდის შემდეგ მოსწავლეები ზემოთ ჩამოთვლილ ნაკლოვანებებს დაძლევენ და კარგად იმეტყველებენ.

მასწავლებელი ადგენს იმ კრიტერიუმებს, რითაც მისაღწევი შედების გაზომვას შეძლებს. ეს კრიტერიუმებია: მოხსენელების გაბმულად, დიდი პაუზების გარეშე; მოყავს არგუმენტები; იყენებს სტრუქტურულად გამართულ წინადადებებს; სწორად სვამს მახვილებს; ბერები სუფთაა.

მასწავლებელი ამ კრიტერიუმებს სქემის სახით აყალიბებს და თოთვეულ მათგანს სამ ხარისხიან (ყოველთვის, ზოგჯერ, არასოდეს) შეფასებას აძლევს. ამით იგი ქმნის მისაღწევი შედეგის შეფასების ინსტრუმენტს - შეფასების სქემას - რომლის ერთი ნაწილი ასე გამოიყრება:

	ყოველთვის	ზოგჯერ	არასოდეს
მეტყველებს გაბმულად			
მოყავს არგუმენტები			
სწორად სვამს მახვილებს			

ამის შემდეგ, მასწავლებელი განსაზღვრავს იმ საშუალებებს, რომლითაც იგი შედეგის მიღწევას შეეცდება. ამაში მას შეფასების სქემა და მასში გათვალისწინებული კრიტერიუმები ეხმარება. იგი გეგმავს, რომ უფრო მეტი ყურადღება დაუთმოს ისეთ აქტივობებს, როგორიცაა, მაგ. როლური თამაშები და ზეპირი პრეზენტაციები. მასწავლებელი ცდილობს, რომ როლური თამაშების და ზეპირი პრეზენტაციების თემატიკა სასწავლო გეგმას მიუსადაგოს.

იხ. გვ. 98

იგი მოსწავლების მეტყველებას პერიოდულად სქემის მიხედვით აფასებს. იმავე სქემას ურთიერთშეფასებისთვის და თვითშეფასებისთვის მოსწავლებიც იყენებენ. შეფასების შედეგების შესამაბამისად, მასწავლებელი გეგმავს სწავლების შემდომ ეტაპს.

აუცილებელია ვიცოდეთ და დავიცვათ შეფასების ძირითადი პრინციპები. ეს პრინციპებია: სანდოობა, ვალიდურობა, ობიექტურობა და გამჭვირვალობა.

შეფასება სანდოა იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების შედეგები იდენტურია, მიუხედავად იმისა, თუ ვინ, სად ან როდის აფასებს მოსწავლის მიერ ერთი და იმავე საკითხის ცოდნას. მაგ. შეფასება სანდო იქნება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც:

- სხვადასხვა მასწავლებელი ერთნაირ პასუხს ერთნაირად აფასებს.
- ერთი მასწავლებელი ერთსა და იმავე პასუხს ყოველთვის ერთნაირად აფასებს.

შეფასების სანდოობას უზრუნველყოფს მკაფიოდ ჩამოყალიბებული საკითხები და დავალების ინსტრუქციები, ზუსტად განსაზღვრული შეფასების კრიტერიუმები და გამსწორებლის კვალიფიკაცია.

შეფასება ვალიდური, ანუ მიზანთან შესაბამისია, როდესაც მასწავლებელი აფასებს ზუსტად იმას, რის შეფასებასაც იგი ამ კონკრეტულ შემთხვევაში ისახავს მიზნად. მაგალითად, თუ შეფასების მიზანია კომუნიკაციის დროს კონკრეტული ლექსიკური ერთეულების გამოყენების უნარის შემოწმება, ხოლო დავალება მიმართულია გრამატიკის შეფასებაზე, მაშინ ამ დავალებით თავდაპირველ უნარს ვერ გავზომავთ და შეფასებაც არავალიდური, ანუ მიზანთან შეუსაბამო იქნება.

შეფასება ობიექტზე იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების შედეგები არ არის დამოკიდებული შემფასებლის პირად მოსაზრებებზე, მის პიროვნეულ სურვილებზე ან დამოკიდებულებებზე. ამისათვის კი აუცილებელია, რომ შეფასების კრიტერიუმები და სქემები იმდენად მკაფიო და ცალსახა იყოს, რომ სუბიექტზე გადაწყვეტილებებისთვის ადგილი არ რჩებოდეს.

შეფასება გამჭვირვალე ანუ ლიაა იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების მექანიზმები და კრიტერიუმები ცნობილია კველა დაინტერესებული პირისთვის, პირველ რიგში კი მოსწავლებისთვის. შესაძლებელია, რომ მოსწავლები თავადაც იღებდნენ მონაწილეობას შეფასების კრიტერიუმების დადგენაში და შეფასების სქემების შემუშავებაში. ამით მათ საკუთარი ცოდნის შეფასების მიმართ სამართლიანობის გრძნობა უყალიბდებათ, შეფასების პროცესი კი გამჭვირვალობას იძენს.

რას ნიშნავს შეფასების კრიტერიუმები?

კრიტერიუმი არის პრინციპი ან ნიშან-თვისება, რომლის მიხედვითაც რაიმეს აფასებენ და/ან განსაზღვრავენ. სასკოლო შეფასების კრიტერიუმები იქნება, ერთი მხრივ, სანდოობა, ვალიდურობა, ობიექტურობა და გამჭვირვალობა და, მეორე მხრივ, ის საშუალებები და ინსტრუმენტები, რითაც ხდება შეფასება, მაგ.: შეფასების ცხრილები, საკითხებზე ქულების მინიჭება, დროის ლიმიტი და სხვა. შეფასების ხარისხიანობა სწორედ ამ კრიტერიუმების საშუალებით განისაზღვრება და იზომება.

განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასება

მოსწავლის შეფასება სხვადასხვა მიზანს ემსახურება. შესაბამისად, არსებობს შეფასების სხვადასხვა, კონკრეტული მიზნის შესაბამისი ფორმა. შეფასების ორი უმნიშვნელოვანესი ფორმა, რომელიც სწავლისა და სწავლების განუყოფელ და სისტემურ ნაწილს წარმოადგენს, არის განმავითარებელი და განმსაზღვრელი შეფასება. მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელმა იცოდეს, თუ როდის და რა კონკრეტული მიზნისთვის უნდა გამოიყენოს შეფასების ერთი ან მეორე ფორმა.

განმავითარებელი შეფასების მიზანია, რომ დაეხმაროს მოსწავლეს უნარების დახვეწაში სხვადასხვა რჩევის, რეალმენდაციის თუ პრობლემის გადაჭრის გზების შემუშავების გზით. განმავითარებელი შეფასების დროს მოსწავლე მასწავლებლისგან სხვადასხვა დროს და სხვადასხვა ფორმით გაკეთებული კომენტარების დახმარებით, მუდმივად იდებს ისეთ ინფორმაციას, რომელიც მას განვითარებაში და სა-

კუთარი სწავლის გაცნობიერებაში ეხმარება. ასევე განმავითარებელი შეფასების მიზანია, რომ მასწავლებელმა, მოსწავლეების სისუსტეებისა და სიძლიერების გათვალისწინებით, უკეთ დაგეგმოს სასწავლო პროცესი და უფრო ეფექტურად განსაზღვროს სწავლების ტემპი, რაც საბოლოოდ ისევ მოსწავლეების განვითარებისკენ არის მიმართული.

განმავითარებელი შეფასების ტიპური ფორმებია ზეპირი და წერილობითი კომენტარები, რომლებიც ტრიმესტრის განმავლობაში, ან სულაც ტრიმესტრის ბოლოს პეთდება. კომენტარები აღწერს მოსწავლის (და მისი ნამუშევრების) ძლიერ და სუსტ მხარეებს და, ამავდროულად, შეიცავს რეკომენდაციებს სწავლის გაუმჯობესების შესახებ. განმავითარებელი შეფასების გავრცელებული ხერხებია შეფასებისა და თვითშეფასების ცხრილების გამოყენება.

განმავითარებელი შეფასება მოსწავლის განვითარებაზე და სწავლებაზეა ორიენტირებული. აქედან გამომდინარე, ასეთი სახის შეფასებისას არ არის საგალდებულო, რომ მასწავლებელმა მოსწავლეებს ქულა დაუწეროს.

განმსაზღვრელი შეფასების მიზანია მოსწავლეთა მიღწევების დონის განსაზღვრა სასწავლო გეგმასთან და სასწავლო მიზნებთან მიმართებით. განმსაზღვრელი შეფასება, ფაქტობრივად, არის ქულა, რომელსაც მასწავლებელი უწერს მოსწავლეს კონკრეტული თემის ან საკითხის დახრულების შედეგზე ტრიმესტრის განმავლობაში ან ტრიმესტრის/წლის ბოლოს. განმსაზღვრელი შეფასების მიზნით, მასწავლებელი იყენებს სხვადასხვა „შემაჯამებელ“ აქტივობებს, მაგ. პრეზენტაციას, პროექტის განხილვას, ტესტს, საკონტროლო წერას და ა.შ. განმსაზღვრელი შეფასება შედეგზეა ორიენტირებული. მისი ძირითადი დანიშნულება სწავლისა და სწავლების შედეგების შემოწმება-შეფასებაა. აქედან გამომდინარე, ქულის დაწერა განმსაზღვრელი შეფასების სავალდებულო მოთხოვნაა. ქულის სახით მიცემული განმსაზღვრელი შეფასება მოსწავლის მიღწევების დონის განმსაზღვრელია და მას არ ახლავს კომენტარები ან რეკომენდაციები შედეგების გაუმჯობესების შესახებ.

მნიშვნელოვანია, რომ მასწავლებელი სისტემატურად იყენებდეს ორიგეს: განმსაზღვრელ და განმავითარებელ შეფასებას. ამავე დროს, სასურველია, განმავითარებელი შეფასების წილი უფრო მეტი იყოს, ვიდრე განმსაზღვრელის.

როგორც ითქვა, განმსაზღვრელი შეფასება შედეგზე, ანუ ნიშანზეა ორიენტირებული, ხოლო განმავითარებელი შეფასები – მოსწავლის

განვითარებაზე და შედეგების გაუმჯობესებაზე. ამ ორივე მიზნის მისაღწევად მასშავლებელი სისტემატურად იყენებს შეფასების ისეთ ორ ტიპს, როგორიცაა მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასება. მიმდინარე შეფასება რაიმე თემის შესწავლის ან მიზნის მისაღწევი პროცესის მიმდინარეობისას მიღწევების შეფასებაა. ასეთია, მაგალითად, საშინაო დავალებების, პროექტის ერთი რომელიმე ეტაპის, ან სულაც, გაკვეთილზე ჩართულობის შეფასება.

მიმდინარე შეფასება, ძირითადად, ტრიმესტრის განმავლობაში გაკვეთილის დროს ხდება. ამისგან განსხვავებით, შემაჯამებელი შეფასება აჯამებს მოსწავლის ცოდნას რამე დიდი თემის ან პროექტის დასრულების შემდგე. იგი გარკვეული დროის მონაცემთის ბოლოს (მაგ. ტრიმესტრის ან წლის ბოლოს) გამოყენებული შეფასებაა.

ქვემოთ მოცემული ცხრილი, რომელიც ეროვნული სასწავლო გმბ-ჰებიდან არის აღებული, ამ ორი სახის შეფასების (განმსაზღვრელი/ განმავითარებელი და მიმდინარე/შემაჯამებელი) ურთიერთობაზე აჩვენებს:

შეფასების ტიპები და მათი გამოყენება დროის მიხედვით

	განმსაზღვრელი	განმავითარებელი
მიმდინარე	ყოველდღიური დავალებების შესრულება, გაკვეთილზე ჩართულობა, პროექტის რომელიმე ეტაპი ან სხვ. რომელშიც ნიშანი იწერება	ყოველდღიური დავალებების შესრულება, გაკვეთილზე ჩართულობა, პროექტის რომელიმე ეტაპი ან სხვ. რომელშიც ვუხსნით მოსწავლეს, როგორ გააუმჯობესოს შედეგი.
შემაჯამებელი	რაიმე თემის, დროის მონაცემთის, პროექტის ბოლოს მიღებული ნიშანი.	რაიმე თემის, დროის მონაცემთის, პროექტის ბოლოს მიღებული სიტყვიერი შეფასება, კომენტარი, რებორიკო შეფასება და სხვ.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხისმგებელი დახმუშლა უკედა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხები.

ძირითადი რჩევები და რეკომენდაციები:

- გახსოვდეთ, რომ შეფასების ძირითადი პრინციპებია: სანდოობა, გალიდურობა, ობიექტურობა და გამჭვირვალობა;
- სწავლების პროცესში გამოიყენეთ შეფასების ორი ფორმა: განმავითარებელი და განმსაზღვრელი;
- განმავითარებელი შეფასების შემთხვევაში თქვენ ეხმარებით მოსწავლეს განვითარებაში სხვადასხვა რჩევის, რეკომენდაციების თუ პრობლემების გადაჭრის გზების შემუშავების საშუალებით. განმავითარებელი შეფასების დროს ქულის დაწერა არ არის აუცილებელი;
- განმსაზღვრელი შეფასება გამოიყენეთ მაშინ, როდესაც მიზნად ისახავთ მოსწავლის მიღწევების დონის განსაზღვრას სასწავლო გეგმასთან და სასწავლო მიზნებთან მიმართებით. განმსაზღვრელი შეფასების დროს მოსწავლეს აუცილებელად დაუწერეთ ქულა.

შეფასების მეთოდები

ტესტირება

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

- რა მეთოდებით შეიძლება შეაფასოთ მოსწავლის ცოდნა;
- რა მოთხოვნები უნდა გაითვალისწინოთ ტესტის შედგენისას;
- რა სახის ტესტური შეკითხვები შეგიძლიათ შეადგინოთ;
- როგორ უნდა გამოიყენოთ ტესტირების შედეგები სასწავლო მიზნებისთვის.

გაეცანით ქვემოთ დახმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

- რა მოთხოვნებს უნდა აქმაყოფილებდეს ტესტი?
- რა მიზნებისთვის შეიძლება გამოვიყენოთ ტესტი?
- რომელია ტესტური შეკითხვების ორი ძირითადი ტიპი?
- რა განსხვავებაა დია და დახურულ შეკითხვებს შორის?

მასწავლებელი მოსწავლეების ცოდნის და მათი უნარ-ჩვევების შესაფასებლად სხვადასხვა საშუალებას, მეთოდს იყენებს. ეს მეთოდებია

- ტესტირება
- მასწავლებლის დაპვირვება
- მოსწავლის თვითშეფასება
- თანატოლთა შეფასება
- კომენტარი (გამოხმაურება)

შეფასების ყველა ამ მეთოდს საერთო მიზანი აქვს – მათი საშუალებით გროვდება ინფორმაცია მოსწავლეების წარმატებებისა და მათი პრობლემების შესახებ და, აქედან გამომდინარე, იგვენიდება სწავლების შემდგომი ეტაპი. მეორე მხრივ, განსხვავებულია ცალკეული შეფასების მეთოდის როგორც ფორმა, ისე მნიშვნელობა და კონკრეტული მიზანი. განვიხილოთ შეფასების მეთოდები ცალ-ცაკლე.

ტესტირება

ტესტი მოსწავლის შეფასების ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ინსტრუმენტის წარმოადგენს. ტესტის დახმარებით შეგვიძლია გავიგოთ, თუ რა და როგორ ისწავლეს მოსწავლეებმა, ასევე ის, თუ რა უნარ-ჩვევები განუვითარდათ მათ. მიუხედავად იმისა, თუ რა სახისაა ტესტი და რა მიზნისთვისაა შექმნილი. იგი რამდენიმე აუცილებელ მოთხოვნას უნდა აკმაყოფილებდეს. ეს მოთხოვნებია:

იხ. გვ. 73

- ტესტი უნდა იყოს ვალიდური და სანდო . ინსტრუქციები და საკითხები ისე მკაფიოდ უნდა იყოს ჩამოყალიბებული, რომ სწორედ იმ ცოდნას ზომავდეს, რის გაზომვასაც ეს კონკრეტული ტესტი ისახავს, შეფასების შედეგები კი ყველა შემთხვევაში იდენტურ შედეგს უნდა იძლეოდეს;

იხ. გვ. 98

- ტესტი უნდა იყოს გაზომვადი. ტესტის შედეგები უნდა ფასდებოდეს წინასწარ შემუშავებული პასუხებით ან შეფასების სქემით. წინასწარ უნდა იყოს ასევე დადგენილი ქულების რაოდენობა სწორი პასუხისთვის; შეფასების მექანიზმი უნდა იყოს მკაფიო და ცალკეა; იგი ორმაგი ინტერპრეტაციის საშუალებას არ უნდა იძლეოდეს;

- ტესტი განსაზღვრულ დროის ლიმიტზე უნდა იყოს გათვლილი. დროის ფაქტორის გათვალისწინება და იმის ცოდნა, რომ მნიშვნელოვანია არამხოლოდ ტესტის შესრულება, არამედ ისიც, რომ გამოყოფილ დროში ჩაეტიო, მოსწავლეებსაც და მასწავლებლებსაც დროის უფრო უფერტიანად გამოყენებას აჩვევს;

- ტესტი უნდა იყოს გამჭვირვალე. მოსწავლეებმა წინასწარ უნდა იცოდნენ, თუ რა ფორმატისაა ტესტი, რას ამოწმებს, როგორია შეფასების მექანიზმი და რა დროა მისთვის გამოყოფილი.

მასწავლებელმა ტესტი სხვადასხვა მიზნისთვის შეიძლება გამოიყენოს.

სასკოლო პრაქტიკაში ტესტი ყველაზე ხშირად მიმდინარე და შემაჯამებელი შეფასებისთვის გამოყენება. ამ მიზნებისთვის შექმნილ ტესტებს ხშირად მიმდინარე და შემაჯამებელ ტესტებსაც უწოდებენ. ტესტი შეიძლება ასევე დიაგნოსტიკური მიზნებისთვის გამოიყენებოდეს. დიაგნოსტიკური ტესტი გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც მასწავლებელს სურს, რომ თავიდანვე (მაგ. წლის, სემესტრის ან კურსის დასაწყისში) განსაზღვროს, თუ რა იციან მოსწავლეებმა და რა - არა. მიღებული შედეგების მიხედვით იგი გეგმავს სწავლების შემდეგომ ეტაპს და ტემპს. არსებობს ასევე ტესტები, რომლებიც მასწავლებელს მოსწავლეების ცოდნის ან უნარ-ჩვევების მიხედვით დაჯგუფების საშუალებას აძლევს.

იხ. გვ. 79

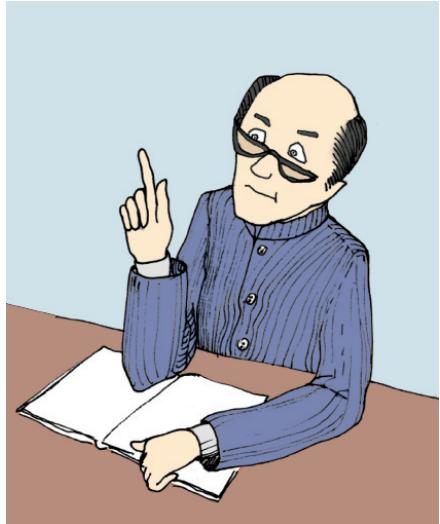
ტესტური შეკითხვები შეიძლება იყოს დია და დახურული. დახურული კითხვების შემთხვევაში მოსწავლემ მოცემული პასუხების არჩევანიდან მხოლოდ ერთი სწორი პასუხი უნდა შეარჩიოს. დია კითხვების შემთხვევაში კი პასუხების არჩევანი არ არის მოცემული და მოსწავლემ პასუხი თვითონ უნდა მოიფიქროს.

დახურულ კითხვებზე აგებული დავალებების შესაძლო ტიპებია:

- ოთხი შესაძლო პასუხიდან აირჩივ და შემოხაზე სწორი პასუხი.
- მიუსადაგე /დაუკავშირე ერთმანეთს სიტყვები/ციფრები/დებულებები.
- გამოიცანი, წინადადება სწორია თუ მცდარი.

დია კითხვებზე აგებული დავალებების შესაძლო ტიპებია:

- უპასუხე შეკითხვებს.
- ჩასვი სწორ ფორმაში.
- დაასრულე.
- შეავსე ცხრილი.
- დაწერე განმარტება /თემა.

იმისდა მიხედვით, თუ რისი გაზომვა და შეფასება სურს მასწავლებელს, ტესტი შეიძლება შედგებოდეს როგორც მხოლოდ ლია ან მხოლოდ დახურული სახის კითხვებისაგან, ისე მათი ერთობლიობისაგან. დახურული კითხვები კარგად ამოწმებს ფაქტობრივ ცოდნას, ხოლო ლია სახის კითხვებით შეიძლება შემოწმდეს როგორც ფაქტობრივი ცოდნა, ისე ანალიზის, მსჯელობის და დასკვნების გაკეთების უნარი.

მასწავლებელმა უნდა შეძლოს, რომ ყოველი კონკრეტული შემთხვევისა და მიზნისთვის თვითონ შეადგინოს ტესტი. მან წინააღმდეგ კარგად უნდა განსაზღვროს ტესტის ფორმატი, დავალებების ტიპები და შინაარსი, ასევე ის, თუ რა მიზნისთვის სჭირდება მას ტესტირების შედეგად მიღებული შედეგები. მასწავლებელს შეუძლია მიღებული შედეგები სწავლის პროცესის შესაფასებლად გამოიყენოს (ტესტირება, როგორც მიღინარე შეფასების ნაწილი). მას ასევე შეუძლია მიღებული შედეგები მიღწევების შესაფასებლად გამოიყენოს (ტესტირება, როგორც შემაჯამებელი შეფასების ნაწილი). ტესტირება შეიძლება იყოს მოსწავლის განმავითარებელი შეფასების ნაწილი (მასწავლებელი ქვედებს არ წერს და მხოლოდ კომენტარებით შემოიფარგლება). ტესტირება შეიძლება იყოს და, უმეტეს შემთხვევაში არის კიდეც, განმსაზღვრელი შეფასების ნაწილი (მასწავლებელი ქულებს წერს და ამით მოსწავლეების ცოდნის დონეს განსაზღვრავს).

ქვემოთ აღწერილ სიტუაციაში ჩანს, თუ როგორ ამზადებს მასწავლებელი ტესტს განმსაზღვრელი შეფასებისთვის, რა სახის დავალებებს ადგენს და როგორ იყენებს ტესტირების შედეგად მიღებულ შედეგებს.

სიტუაცია

მე-9 კლასის ბიოლოგიის მასწავლებელმა 6 აკადემიური საათი დაუთმო ცვალებადობის კანონზომიერების თემას. სანამ იგი შემდეგ თემაზე გადავა, მას სურს იმის გარკვევა, თუ რამდენად კარგად აითვისეს მოსწავლეებმა ეს თემა. ამ მიზნით იგი ადგენს ტესტს. ტესტის ზოგ საკითხეს იგი თვითონ ადგენს, ზოგსაც სახელმძღვანელოდან ამოკრებს. მასწავლებელი იცავს ოთხ პრინციპს:

1. დავალებებს აგებს მხოლოდ იმ საკითხებზე ან თემაზე, რისი შემოწმებაც მას სურს;

2. წინააღმდეგ ადგენს სწორ პასუხებს, რომელთა მიხედვითაც ცალსახად გაასწორებს დავალებებს;

3. სწორ პასუხს ანიჭებს ქულას, რაც დახურული კითხვების შემთხვევაში თითოეული სწორი პასუხისთვის არის ერთი;

4. დროის დიმიტრად ადგენს 30 წუთს. მაგვარად, მასწავლებელი ადგენს ტესტს, რომელიც მას მოსწავლეების შემაჯამებელ შეფასებაში დაეხმარება. ტესტის ერთი ნაწილი, რომელიც ფაქტების ცოდნის შემოწმებაზეა ორიენტირებული, ასე გამოიყურება:

1. უპასუხე შეკითხვებს:

ა. რა არის მუტაცია?

ბ. რას სწავლობს ადამიანის გენეტიკა?

2. შემოხაზე სწორი პასუხი:

რას ნიშნავს არამეტკვიდრეობითი ცვალებადობა?

- ა. გენოტიპის შეცვლელად ფენოტიპის ცვლილებას.
- ბ. ასაკობრივ ცვლილებას.
- გ. ნიშან-თვისების მოდიფიკაციურ ცვალებადობას.
- დ. გენეტიკურ ცვლილებას.

3. დაასრულე წინადადებები:

1. ბიოლოგიაში ჩამოყალიბდა ახალი დარგები. ესენია: გენური ინჟინერია და _____.

2. ახალი სახეობის წარმოშობა მიმდინარეობს ორი გზით. ესენია: სახეობათა გეოგრაფიული წარმოშობა და _____

მოსწავლეებმა წინასწარ იციან, თუ რა თემატიკაზე იქნება ტესტი. ისინი ტესტისთვის სპეციალურად ემზადებიან. დადგენილ დღეს მოსწავლეები წერენ ტესტს. მასწავლებელი ნაშრომებს ასწორებს დადგუნდილი ასუხების მიხედვით და წერს ქულებს. მასწავლებელი უქნება მოსწავლეებს, თუ რამდენი ქულა დააგროვეს ტესტში. მოსწავლეებმა იციან, რომ ტესტის ეს ქულა მათი ტრიმესტრული „ფორმალური“ შეფასების ნაწილი იქნება. მათ ასევე იციან, რომ ტრიმესტრული შეფასების შემადგენელ ნაწილებს შორის პროცენტული მიმართებაა: 40%- შემაჯამებელი დავალებები; 30%- გაპვეოლზე ჩართულობა; 20%- საშინაო დავალებები; 10% კლასგარეშე მუშაობა. მასწავლებელი წიგნაკში იწერს ქულებს, რომლებიც მოსწავლეებმა ტესტში მიიღეს და ითვალისწინებს მათ ტრიმესტრული შეფასების გამოყვანისას, როგორც შემაჯამებელი დავალებების შემადგენელ ნაწილს.

ტრადიციულად; ტესტი წერილობითია. ამის ერთ-ერთი მიზეზი არის ის, რომ წერილობითი ტესტი ადვილი გასასწორებელია. მეორე მხრივ, თუ მასწავლებელს სურს, შეამოწმოს წარმოთქმა, ზეპირი კომუნიკაციის ან პრეზენტაციის უნარი, წერილობითი ტესტის შედეგები მას, რა თქმა უნდა, სწორ ინფორმაციას ვერ მისცემს. „ზეპირი“ ტესტის ჩატარებას განსაკუთრებული ცოდნა და სიფრთხილე სჭირდება. მასწავლებელს კარგად უნდა ჰქონდეს გაზრდებული, თუ კონკრეტულად რისი შემოწმება სურს „ზეპირი“ ტესტით და ასევე ის, რომ „ზეპირი“ ტესტის შეფასება სპეციალური სქემით უნდა ხდებოდეს.

ტესტირებას მასწავლებელი ძალიან ფრთხილად და გულისყრით უნდა მოვკიდოს. ტესტის საკითხების შედეგებისას მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს ის აუცილებელი მოთხოვნები, რომლებიც ამ თავის დასაწყისშია მოცემული. არასწორად შედეგენილი ტესტი ან არასწორი შეფასების შედეგად დაწერილი ქულა (ანუ, ისეთი ტესტი, რომელიც არ არის სანდო, ვალიდური, ადვილად გაზომვადი, ობიექტური და ა.შ.), მოსწავლის ცოდნის ღონის ობიექტური შემფასებელი ვერ იქნება. ასეთი შეფასება მოსწავლეს იმედს გაუცრუებს და მასწავლებლის ნდობას დაუკარგავს. საყურადღებოა ისიც, რომ ასაკით რაც უფრო პატარაა მოსწავლე, მასწავლებელმა მით უფრო დიდი დრო უნდა დაუთმოს შეფასების ისეთ „არატესტურ“ მეთოდებს, როგორიცაა მაგ. მასწავლებლის დაკვირვება, თვითშეფასება, ურთიერთშეფასება, კომენტარი და ა. შ.

მასწავლებელმა განსაკუთრებული უურადღება უნდა მიაქციოს იმას, რომ ტესტი მხოლოდ განვლილ მასალაზე ააგოს. გავრცელებული გამონათქვამი „გამოწმებთ იმას, რასაც ვასწავლით“ ნებისმიერი სახის ტესტის შინაარსის ამოსავალი უნდა იყოს (გამონაკლისია დიაგნოსტიკური ტესტი). მასწავლებელმა მოსწავლეები განსაკუთრებული უურადღებით ისეთი ტესტისთვის უნდა მოამზადოს, რომლის შედეგებსაც იგი განმსაზღვრელი შეფასებისთვის გამოიყენებს. მან მოსწავლეებს უნდა განუმარტოს ტესტის შინაარსი, ფორმატი და ის, თუ რა ქულებით ფასდება იგი, ასევე წინასწარ განუსაზღვროს ტესტისთვის გამოყოფილი დრო. უურადღება უნდა მივაქციოთ იმასაც, რომ ნაშრომის გასწორება შეცდომების დათვლის პროცედურად არ გადაიქცეს. უმჯობესია, დავითვალოთ სწორი პასუხები, ვიდრე შეცდომები და ამით მოსწავლეს წინსვლის შეგრძნება გაფუძლიეროთ. მაგ. „20 საკითხიდან დღეს შენ 11-ს უპასუხე“, უკეთესი კომუნიკაცია, ვიდრე წარუმატებლო-

ბის ხაზგასმა, მაგ. „20 საკითხიდან დღეს შე 9 შეცდომა დაუშვი“.

მეორე მხრივ, დაუშვებელია, რომ გაპეტილები მხოლოდ ტესტის მომზადებაზე იყოს ორიენტირებული და შეფასების სხვა მეთოდები უურადდების მიღმა დარჩეს. ამან შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს სწავლების პროცესზე. სასურველია ტესტირება ჩატარდეს ტრიმესტრში 2-3-ჯერ და ტრიმესტრის ან წლის ბოლოს. როგორც სიტუაციიდან დაგინახეთ, შემაჯამებელი შეფასების მიზნებისთვის ჩატარებული ტესტირების შედეგები მოსწავლის ტრიმესტრული ან წლიური შეფასების ნაწილი ხდება.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ შეკითხვებზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაუცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მასწავლებელი მოსწავლეების ცოდნის და მათი უნარ-ჩვევების შესაფასებლად სხვადასხვა მეთოდს იყენებს. ეს მეთოდებია ტესტირება, თვითშეფასება, თანატოლის შეფასება, მასწავლებლის დაკვირვება და კომენტარი;
- სანამ ტესტის შედგენას დაიწყებთ, კარგად განსაზღვრეთ, თუ რა საკითხების შემოწება გხერთ. დაადგინეთ, როგორი სახის დავალებებს გამოიყენეთ: დიას თუ დახურულს. განსაზღვრეთ დავალებების (საკითხების) რაოდენობა. დაადგინეთ პასუხები, რომლის მიხედვითაც გაასწორებთ ტესტს. განსაზღვრეთ ასევე ქულების რაოდენობა და დროის ლიმიტი;
- თქვენ შეგიძლიათ, რომ შეფასების შედეგები გამოიყენოთ სწავლის პროცესის შესაფასებლად, ანუ მიმდინარე შეფასების მიზნებისთვის; მოსწავლეების მიღწევების შესაფასებლად, ანუ შემაჯამებელი შეფასების მიზნებისთვის; ასევე, საკუთარი სწავლების შეთვირთების სუსტი და ძლიერი შხარების აღმოჩენისა და საკუთარი პრაქტიკის გაუმჯობესების მიზნით.

შეფასების მეთოდები

მასწავლებლის დაკვირვება და კომუნტარი

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას გულისხმობს მასწავლებლის დაკვირვება;

როგორ უნდა აწარმოოთ დაკვირვების ჩანაწერი;

რომელი შეფასების ნაწილია კომუნტარი;

როგორი კომუნტარია მოსწავლისთვის სარგებლობის მომზანი.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა მიზნით უნდა დააკვირდეს მასწავლებელი მოსწავლეებს?
2. რა კავშირია შეფასებასა და დაკვირვებას შორის?
3. რატომ იყენებს მასწავლებელი კომუნტარს?
4. რა აუცილებელ კომპონენტს ითვალისწინებს კარგი კომუნტარი?

მასწავლებლის დაკვირვება

მასწავლებლის მიერ მოსწავლეებზე დაკვირვება მიმდინარე შეფასების ერთ-ერთი მეთოდია. დაკვირვების შედეგად გააქციებული ჩანაწერები მოიცავს კომენტარებს და შენიშვნებს მოსწავლის მიღწევების და პრობლემების შესახებ. კლასის თავისებურებებიდან და სიდიდიდან გამომდინარე, მასწავლებელი თვითონ განსაზღვრავს მოსწავლეების რაოდენობას, რომელსაც უნდა დააკვირდეს. საშუალოდ ეს არის 3-5 მოსწავლე დღეში.

ობ. გვ. 79

მასწავლებელი თავის წიგნაკში აწარმოებს დაკვირვების ჩანაწერებს. ზოგი მასწავლებელი ჩანაწერებს სპეციალურ ცხრილში აწარმოებს (იხ. სიტუაცია), თუმცა სავალდებულო არ არის, რომ დაკვირვების ჩანაწერს რამე კონკრეტული სტრუქტურა ჰქონდეს. ჩანაწერის ფორმას თვითონ მასწავლებელი აღგენს. მასწავლებელი მოსწავლეს სწავლების ყოველ ეტაპზე აკვირდება - როდესაც მოსწავლე დასმულ შეკითხვებს პასუხობს, დაფასთან მუშაობს, ჯგუფურ მუშაობაში მონაწილეობს, ინდივიდუალურ სამუშაოს ასრულებს, საკლასო წერას წერს, ან მეგობრებთან ურთიერთობს.

ამგვარად, მასწავლებელი სისტემატურად აგროვებს ინფორმაციას მოსწავლის პროგრესის, მისი მოტივაციის, აქტიურობის და მონდომების შესახებ. მასწავლებელი არ აკვირდება მოსწავლეებს იმისათვის, რომ ისინი შეამოწმოს. იგი მათ აკვირდება იმ მიზნით, რომ ურჩიოს, რა გააუმჯობესონ და როგორ მიაღწიონ უკეთეს შედეგებს. მასწავლებელს გააზრებული აქვს, რომ დაკვირვება მოსწავლის განმავითარებელი შეფასების ერთ-ერთი ნაწილია და იგი მას მოსწავლის შესახებ სრული სურათის შექმნაში ეხმარება.

ობ. გვ. 79

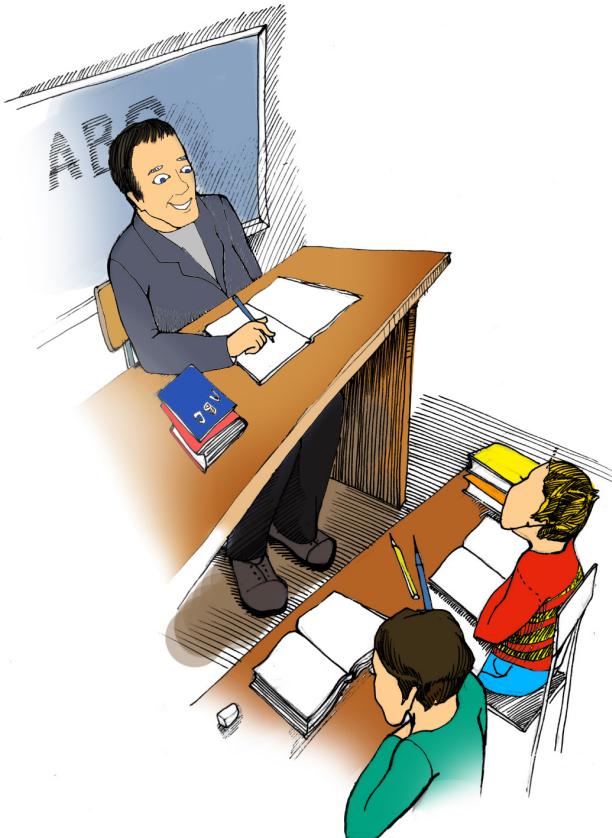
ქვემოთ მოყვანილ სიტუაციაში ჩანს, თუ როგორი სახის დაკვირვების ჩანაწერებს აწარმოებს მასწავლებელი და როგორ იყენებს იგი იმ ინფორმაციას, რომელსაც ჩანაწერების შედეგად აგროვებს.

სიტუაცია

მე-10 კლასის მათემატიკის მასწავლებელი პერიოდულად აკვირდება მოსწავლეებს და თავის წიგნაკში ინიშნავს ზოგიერთ, მისი აზრით, მნიშვნელოვან დეტალს. ზოგი ჩანაწერი მოსწავლის მოსწრებას ეხება, ზოგი მის მოტივაციას, ზოგიც – მოსწავ-

ლის დამოკიდებულებას სხვა მოსწავლეების მიმართ. ზოგი ჩანაწერი კონკრეტულია - ერთ დღეს მოიცავს, ზოგიც - უფრო ზოგადი. ჩანაწერებს მასწავლებელი მის მიერ სპეციალურად ამ მიზნისთვის გაქოთებულ ცხრილში ათავსებს. ჩანაწერის საშუალებით იგი უფრო კარგად ხედავს თითოეული მოსწავლის ძლიერ და სუსტ მხარეებს, მათ მიღწევებს და პრობლემებს. ასე მასწავლებლისთვის უფრო ადგილია, თითოეულ მოსწავლეს აღექვატური რჩევა მისცეს და წინსვლაში დაეხმაროს.

დაკვირვების ცხრილი და ერთ მოსწავლეზე გაქოთებული ერთი დღის ჩანაწერი ასე გამოიყერება.

სახელი	თარიღი	ს ა შ ი ნ ა ო დავალება	საკლასო დავალებები	ჯ გ უ ფ უ რ ი მუშაობა	ორგანიზებულო- ბა/კლასებლებთან ურთიერთობა
ირაკლი	2 ოქტ.	ს ა შ ი ნ ა ო დავალება მხოლოდ სა- ნაციონალ პქონება შეს- რულებული	დამაჯერებ- ლება და დ მსჯელობდა; გამოყენა კა- ბი არგუმენტი. საკლასო სამ- უშაოს დიდი დრო დაუთმო - უჭირს დროის რაციონალუ- რად გამოყენ- ება.	გაუჭირდა ჯგუფში მუშაობა. გაუტენის.	მოწესრიგებულია უკონფლიქტო.

მასწავლებელს ბევრი მოსწავლე პყავს და უჭირს ყველა დეტა-
ლი დაიმასხოვროს თითოეულის შესახებ. ასეთი სახის ჩანაწერი კი
მას ეხმარება, რომ კონკრეტული მოსწავლის კონკრეტულ პრობლემას
დროულად გამოეხმაუროს. ჩანაწერებიდან გამომდინარე, მასწავლებელი:

1. პერიოდულად ახსენებს ირაკლის, რომ უფრო ყურადღებით
მოვკიდოს საშინაო დავალებებს – სახლში არ დარჩეს და ბოლომდე
შეასრულოს ისინი;
2. წყვილებად ან მცირე ჯგუფებად მუშაობის დროს აძლევს
ლიდერის როლს. ამით მას ეხმარება, გადალახოს გაუბედაობა და
შეიძინოს თავდაჯერებულობა;
3. ურჩევს, რომ საშინაო დავალების შესრულებისას დაინიშნოს

საათი და ეცადოს, ჩაეტიოს განსაზღვრულ დროში. ამით იგი მოსწავლეს სწრაფად მუშაობას და დროის ეფექტიანად გამოყენებას აჩვენეს. მასწავლებელი ამ რჩევებს ირაკლის ცალკე აძლევს, რომ მან კლასების უხერხელობა არ იგრძნოს. მასწავლებელი აკირდება ირაკლის შემდგომ წინსვლას და იმას, თუ რამდენად გაითვალისწინა მან მისი რჩევა.

დაკვირვების ჩანაწერები მოკლე და ინფორმაციული უნდა იყოს. ჩანაწერი შეიძლება იყოს კონკრეტულიც, როგორიცაა მაგ. სანდორმ დლეს კარგი პრეზენტაცია გააკეთა. და ზოგადიც, როგორიცაა, მაგ. სანდორ კარგ პრეზენტაციებს აკეთებს. ჩანაწერების სხვა მაგალითებია: სალომე ჯგუფში კარგად მუშაობს, კომუნიკაციებისა და მოსმენტის შეუძლია. ნინოს გაუჭირდა უურადღების კონცენტრაცია; დათოდ დღეს ძალიან ნებია იმუშავა;

ან უფრო კონკრეტული, საგანთან მიმართებაში, მაგ. რეზოს უჭირს რიცხვების პროცენტის პონა, ეკა ხშირად უშვებს ორთოგრაფიულ შეცდომებს; გიგი არასწორად სვამს მახვილებს.

ასეთი სახის ჩანაწერები განსაკუთრებით სასარგებლოა დიდ ჯგუფებთან მუშაობისას, როდესაც მასწავლებელს დრო არ რჩება ყოველთვის თანაბარი ყურადღება მიაქციოს თითოეულ მოსწავლეს. ჩანაწერები მას იმის განსაზღვრაში ეხმარება, თუ რომელი მოსწავლე კონკრეტულად რა დახმარებას საჭიროებს და როგორ არის მოსწავლე მოტივირებული ზოგადად. სასურველია, რომ მასწავლებელმა გამოძებნოს დრო, რათა პერიოდულად ინდივიდუალურად შეხვდეს მოსწავლებს და ესაუბროს მათ, ან დამატებით იმუშაოს მათთან. ასეთი სახის შეხვედრები ხანმოკლეა, მაგრამ ისინი ეფექტურია და ზრდის მოსწავლის მოტივაციას და მონძომებას.

დაკვირვების შედეგად ქულა არ იწერება. იგი მოსწავლის განმავითარებელი „არაფორმალური“ შეფასების ნაწილია, თუმცა დიდია მისი როლი სწავლის და სწავლების პროცესის გაუმჯობესებაში.

კომენტარი (გამოხმაურება)

კომენტარი, ანუ გამოხმაურება მიმდინარე შეფასების კიდევ ერთი მეთოდია. კომენტარი ის ინფორმაციაა, რომელსაც მასწავლებელი აწვდის მოსწავლეს იმის შესახებ, თუ როგორ აფასებს იგი მოსწავლის კონკრეტულ პასუხს ან მის მიერ შესრულებულ კონკრეტულ დავალებას. ეს ინფორმაცია შეიძლება იყოს მოსწავლის პასუხის

სისწორის დადასტურება, მისი შექება, გამხნევება, ოჩევა, მოწოდება დაფიქრებისაკენ, შეცდომის გასწორება და ა.შ.

მასწავლებლის გაპევთილის მსგავლობისას სისტემატურად „ქხ-მაურება“ მოსწავლის პასუხს. ეს არის ზეპირი მოკლე კომენტარი, მაგ. ყოჩად, შესანიშნავია; დაფიქრდი, სწორი არ არის; ან, უესტიკულაციის (ეგრეთ წოდებული, სხეულის ენის) გამოყენება, მაგ. სახის გამომეტყველება, თავის დაქნევა, ხელის მოძრაობები და ა.შ. სასურველია, რომ ზეპირი კომენტარების გაკეთებისას მასწავლებელმა მოსწავლეს სახელით მიმართოს. ეს მოსწავლეს თავისი თავის რწმენას უზრდის და მასწავლებლის მიმართ მეტი პატივისცემით განაწყობს.

სისტემატური კომენტარები იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ შეასრულა მოსწავლემ ესა თუ ის თუნდაც მცირე დავალება:

- მოსწავლეს აწვდის ობიექტურ ინფორმაციას მისი წარმატებებისა და პროტლემების შესახებ სრულიად კონკრეტულ საკითხებთან დაკავშირებით.
- მოსწავლეში ზრდის საკუთარი თავის რწმენას, ხდის მას უფრო თავდაჯერებულს.
- უვითარებს დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევებს.
- აღუძრავს ინტერესს, უღვივებს სწავლის სურვილს.

კომენტარები, დადებითი თუ უარყოფითი, ზეპირი თუ წერილობითი, ზომიერად და ტაქტით უნდა გააქოდეს. არ არის საჭირო მოსწავლების გადაჭარბებული ქება (მაგ. გენიოსი ხარ, ყველაზე ჰქვიანი ხარ, მარტო შენი იმედი მაქს). ასევე, დაუშვებელია, მოსწავლეების ზედმეტი კრიტიკა. კომენტარმა მოსწავლეს შეურაცხვოფა არ უნდა მიაყნოს და უხერხულ მდგომარეობაში არ უნდა ჩააყენოს (მაგ: არაფერი არ იცი, უნიჭო ხარ, შენგან არაფერი გამოვა). მნიშვნელოვანია, რომ შეფასდეს მოსწავლის ნამუშევარი და არა მოსწავლე, როგორც პიროვნება. ნამუშევრის შეფასებისას ასევე მნიშვნელოვანია, რომ მხოლოდ უარყოფით მხარეებზე არ გამახვილდეს ყურადღება. მნიშვნელოვანია, რომ იმ შემთხვევებშიც კი, როდესაც ნამუშევარი მრავალ შეცდომას შეიცავს, მასწავლებელმა კომენტარი აუცილებლად გააკეთოს დადებით მხარ-

ეზე და მხოლოდ შემდეგ გააკრიტიკოს ნაშრომი. მნიშვნელოვანია, რომ კომენტარი აძლევდეს მოსწავლეს რჩევას იმასთან დაკავშირებით, თუ რა უნდა გააკეთოს მან იმისთვის, რომ გააუმჯობესოს თავისი ნამუშევარი და ზოგადად, შესაძლებლობები. კომენტარი არ უნდა იყოს ზოგადი, ისეთი როგორიცაა, მაგ.: არ მომწონს შენი ნაწერი. კომენტარი კარგი და სასარგებლოა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც იგი მოსწავლეს აძლევს კონკრეტულ რჩევას, როგორიცაა, მაგ. უპეოესი იქნება, თუ აბზაცის წერისას იფიქრებ იმაზე, თუ რა არის აბზაცის მთავარი აზრი და ამ აზრს პირველივე წინადადებაში იტყვი.

მასწავლებლის მიერ მოსწავლის მიმართ გაკეთებული ნებისმიერი კომენტარი კონკრეტული, ობიექტური და მოსწავლის განვითარებისკენ მიმართული უნდა იყოს. კომენტარის მთავარი დანიშნულებაა, მოსწავლები უფრო მოტივირებულები და მონდომებულები გახადოს და ისინი სწავლის მიმართ პოზიტურად განაწყოს.

თქვენ უპა შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დახასწევისში მოცემულ ყველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით პასუხი.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- სისტემატურად დააკვირდით მოსწავლეს. ჩაიწერეთ დაკვირვების შედეგად მიღებული შთაბეჭდილებები. თქვენ ამგვარად შეაგროვებთ მეტად საჭირო ინფორმაციას მოსწავლეების შესახებ და შესაბამისად დაგეგმავთ სასწავლო პროცესს;
- გახსოვდეთ, რომ დაკვირვება შეფასების თვალსაზრისით ისეთივე მნიშვნელოვანია, როგორც, მაგ. ტესტირება. დაპირვება, შეფასების სხვა მეთოდებთან ერთად, მოსწავლის შესახებ სრული სურათის შექმნაში და მის შემდგომ განვითარებაში გეხმარებათ;
- კომენტარი, ისევე როგორც დაკვირვება, განმავითარებელი შეფასების ნაწილია. კომენტარის საშუალებით თქვენ მოსწავლეს ეხმარებით, აკონტროლოს ცოდნის მიღების პროცესი, გააცნობიეროს საკუთარი წარმატებები და წარუშმატებლობები. თქვენი კომენტარი მოსწავლეს საკუთარი თავის რწმენას უზრდის და დამოუკიდებელს ხდის;
- მოსწავლის პასუხის ან მის მიერ შესრულებული აქტივობის შესახებ გაკეთებული კომენტარი შეიძლება იყოს ზეპირიც და წერილობითიც. ორივე შემთხვევაში კომენტარი არის გამოხმაურება მოსწავლის მიერ შესრულებული სამუშაოს ხარისხზე.

შეფასების სქემები

ამ თავის წარითანის შედლები თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის საჭირო განსხვავებული ტიპის და დანიშნულების მქონე შეფასების სქემები;

რა შემთხვევაში შეგიძლიათ ანალიტიკური შეფასების სქემების გამოყენება;

რა შემთხვევაში შეგიძლიათ ზოგადი შეფასების სქემების გამოყენება;

როგორ უნდა შეადგინოთ შეფასების სქემები კონკრეტული მიზნებისთვის.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რა ნაწილებისაგან შედგება შეფასების სქემა?
2. როგორი ტიპის დავალებების ან აქტივობების შეფასება შეგიძლიათ შეფასების სქემების საშუალებით?
3. რას ნიშნავს ანალიტიკური და ჰოლისტური (ერთიანი) შეფასების სქემები?
4. რა განსხვავებაა ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს შორის?
5. რა შემთვევაშია შეფასების სქემა სანდო, ვალიდური და გამჭვირვალე?
6. რა უნდა გაითვალისწინოს მასწავლებელმა შეფასების სქემების შედგენისას?
7. შეფასების სქემები (რუბრიკები) არის მკაცრად განსაზღვრული

კრიტერიუმებისა და და მათი გამოყენების წესების ერთობლიობა, რომლის მიხედვითაც ფასდება მოსწავლის მოსწრება ამა თუ იმ აქტივობაში ან საგანში. შეფასების სქემები მასწავლებელს აძლევს იმის საშუალებას, რომ მოსწავლის პასუხის ხარისხიანობა შეამოწმოს და გაზომოს რამდენიმე კრიტერიუმის საშუალებით. ეს შესაძლებელი ხდება შეფასების ცხრილების სტრუქტურიდან გამომდინარე; შეფასების ცხრილები შედგება, ერთი მხრივ, იმ კომპონენტებისაგან (მახასიათებლებისაგან), რომელთა მიმართებაშიც ფასდება მოსწავლის მოსწრება, ხოლო, მეორე მხრივ, ამ მოსწრების სხვადასხვა დონეებისა და მათი შესაბამისი ქულით ან სიტყვით გამოხატული მნიშვნელობებისაგან.

შეფასების სქემებით, როგორც წესი, ფასდება ისეთი დავალებები ან აქტივობები, როგორიცაა, მაგალითად, თხზულება, ზეპირი პრეზენტაცია, ჯგუფური მუშაობა ან პროექტზე მუშაობა. დახურული კითხვების შემთხვევაში, ანუ ისეთ შემთხვევაში, როდესაც კითხვებს ერთმნიშვნელოვანი პასუხები აქვთ, შეფასების ცხრილები საჭირო არ არის. დახურული კითხვები სწორდება და ფასდება მზა პასუხების მიხედვით.

არსებობს განსხვავებული ტიპის და დანიშნულების შეფასების სქემები. იმისდა მიხედვით, თუ რა მიზანს ისახავს კონკრეტული შეფასება და როგორ მიიღწევა ეს მიზანი, განასხვავებენ ანალიტიკურ და პოლისტურ, ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს. განვიხილოთ ისინი ცალ-ცალქე.

ანალიტიკური და პოლისტური (ერთიანი) შეფასების სქემები

ისეთ შემთხვევებში, როდესაც მასწავლებელს სურს, რომ მოსწავლის ცოდნა შეაფასოს ორი ან მეტი კრიტერიუმის მიხედვით, იგი იყენებს ან ქნის ანალიტიკური შეფასების სქემას. ქვემოთ მოცემული თხზულების შეფასების სქემა ანალიტიკურია, რადგანაც იგი თხზულებას აფასებს ორი კრიტერიუმის - დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობის და გრამატიკულ-ლექსიკური კომპეტენციის მიხედვით.

თხზულების ანალიტიკური შეფასების სქემის ნიმუში:

მაქსიმალური ქულა: 6 (3 - დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა; 3 - გრამატიკულ-ლექსიკური კომპეტენცია).

ქულა	დაგალების მოთხოვნას შესაბამისობა	გრამატიკულ – ლექსიკური კომპ-პეტენცია	ქულა
3	<ul style="list-style-type: none"> . დავალების მოთხოვნას სრულად პასუხობს; . აზრი მკაფიოდ და თანა-მიმდევრულად არის გადმო-ცემული; 	<ul style="list-style-type: none"> . გრამატიკა და ლექსი-კა მოთხოვნის შესაბამი-სია; . შეცდომების რაოდენობა უმნიშვნელოა; 	3
2	<ul style="list-style-type: none"> . დავალების მოთხოვნას სრულად პასუხობს; . აზრი მკაფიოდ და თანა-მიმდევრულად მხოლოდ ზოგ შემთხვევაშია გადმოცემული 	<ul style="list-style-type: none"> . გრამატიკა და ლექსი-კა მოთხოვნაზე მარტივია; . შეცდომების რაოდენობა ზოგ შემთხვევაში ხელს უშლის აზრის გაგებას. 	2
1	<ul style="list-style-type: none"> . დავალების მოთხოვნას პასუხობს მხოლოდ ნაწილობრივ; . უმეტეს შემთხვევაში აზრის გაგება ჭირს. 	<ul style="list-style-type: none"> . გრამატიკული და ლექსიკური შეცდომები წინადაღებების დიდ ნაწილშია დაშვებული. 	1
0	ნაწერი დავალებას არ პასუხობს, ან ფურცელი ცარიელია.		0

იმისდა მიხედვით, თუ კონკრეტულად რის შემოწმებას/გაუმჯობესებას გეგმავს მასწავლებელი, მან სქემა შეიძლება 2-ზე მეტ კრიტერიუმად დაყოს (მაგალითად, დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა / არგუმენტაციის უნარი / გრამატიკულ-ლექსიკური კომპეტენცია; ან: დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა / არგუმენტაციის უნარი / გრამატიკული კომპეტენცია / ლექსიკური კომპეტენცია და ა.შ. ანალიტიკური სქემის უპირატესობა არის ის, რომ მისი გამოყენების შემთხვევაში მასწავლებელსაც და მოსწავლესაც ეძღვვა კონკრეტული ინფორმაცია იმასთან დაკავშირებით, თუ რაში (რომელ კრიტერიუმში) აქვს მოსწავლეს პრობლემები და რაზე უნდა იმუშაოს მეტი. ერთი და იმავე სქემის სისტემატურად გამოყენება პროგრესის მონიტორინგის კარგ საშუალებას იძლევა.

არის შემთხვევები, როდესაც შეფასების სქემის დაყოფა ორ ან მეტ დამოუკიდებელ მახასიათებლად აუცილებელი არ არის ან, უბრალოდ, ვერ ხერხდება. ასეთ შემთხვევაში მასწავლებელი ქმნის ან იყენებს პოლისტურ შეფასების სქემას. პოლისტური შეფასების სქემის გრაფებში გაერთიანებულია ყველა კრიტერიუმი და ყველა მახასიათებელი, რის მიხედვითაც მასწავლებელს სურს, რომ ნაწერი შეაფასოს. მოსწავლის პასუხის ხარისხი ფასდება ზოგადად და არა - კონკრეტული მახასიათებლების მიმართ. ქვემოთ მოცემულია თხზულების პოლისტური შეფასების სქემის ნიმუში:

მაქსიმალური ქულა: 3.

<p>დავალების მოთხოვნას პასუხობს სრულად. აზრი მკაფიოდ და თანამიმდევრულად არის გადმოცემული. გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნის შესაბამისია. შეცდომების რაოდენობა უმნიშვნელოა.</p>	3
<p>დავალების მოთხოვნას პასუხობს ნაწილობრივ. აზრი თანამიმდევრულად მხოლოდ ზოგ შემთხვევაშია გადმოცემული. გრამატიკა და ლექსიკა მოთხოვნაზე მარტივია. შეცდომების რაოდენობა ზოგ შემთხვევაში ხელს უშლის აზრის გაგებას.</p>	2
<p>დავალების მოთხოვნას მხოლოდ მცირედ პასუხობს. აზრის გაგება ჭირს. გრამატიკული და ლექსიკური შეცდომები არის წინა-დაღებების უმეტესობაში.</p>	1

ნაწერი დავალებას არ პასუხობს, ან აზრის გაგება
შეუძლებელია, ან ფურცელი ცარიელია.

0

პოლისტური შეფასების სქემით სარგებლობა გამსწორებლის გამოცდილებას და მის მაღალ კვალიფიკაციას მოითხოვს. არსებობს იმის საშიშროება, რომ შემფასებელმა უგულებელყოს მოსწავლის მიღწევები ზოგიერთ კატეგორიაში და ნაწერი მხოლოდ იმ მახასიათებლებით შეაფასოს, სადაც მეტი შეცდომაა დაშვებული (მაგ.: შეაფასოს მხოლოდ დავალების მოთხოვნასთან შესაბამისობა და არ მიაქციოს ყურადღება გრამატიკულ-ლექსიკურ კომპეტენციას, ან პირიქით).

ზოგადი და კონკრეტული შეფასების სქემები

შეფასების სქემა შეიძლება შეიქმნას როგორც დავალებათა ან უნარ-ჩვევათა ერთობლიობის შესაფასებლად (ზოგადი შეფასების სქემა), ისე ერთი კონკრეტული დავალების ან უნარ-ჩვევის შესაფასებლად (კონკრეტული შეფასების სქემა). დავუშვათ, საგნობივი სტანდარტის და, შესაბამისად, მასწავლებლის მიზანია მოსწავლეებში პრეზენტაციის უნარის განვითარება. ამ მიზნისთვის მასწავლებლები დამოუკიდებლად, ან მოსწავლეებთან ერთად ქმნის პრეზენტაციის შეფასების სქემას (ან იყენებს მზა შეფასების სქემას), რომლის საშუალებითაც მოწმდება ზეპირი პრეზენტაციისათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევების ერთობლიობა. ასეთი ზოგადი შეფასების სქემების უპირატესობა ისაა, რომ მათი გამოყენება მრავალჯერადად შეიძლება მანამ, სანამ მოსწავლე სასურველ შედეგს არ მიაღწევს. გარკვეული დროის განმავლობაში ერთი და იმავე შეფასების სქემის სისტემატურად გამოყენება და შედეგების შედარება მოსწავლის განვითარების ეფექტური საშუალებაა.

ქვემოთ მოგვავს ზოგადი შეფასების სქემის ნიმუში. შეფასების სქემის მიხედვით ფასდება პრეზენტაციის უნარი ზოგადად. მიაქციეთ ყურადღება იმას, რომ თოთოეული კატეგორია ფასდება სამი ქულით: 0 – დაბალი შეფასება; 1 – საშუალო შეფასება; 2 – მაღალი შეფასება. ქულების მინიჭება პირობითია. შემფასებელი შემოხაზავს იმ ქულას, რომელსაც ანიჭებს მოსწავლეს.

(ალტერნატივა: ქულების მაგივრად შეფასება შეიძლება გამოიხატოს სიტყვიერად, მაგ. სუსტი-საშუალო-კარგი. ასევე, შეიძლება რომ

შეფასებები ცალ-ცალკე გრაფაში მოთავსდეს).

პრეზენტაციის შეფასების სქემა
მაქსიმალური ქვედა: 10.

პრიტერიუმები	ქულა
მომზადებულია; საუბრობს ფაქტებზე და არგუმენტებზე დაყრდნობით; პერიოდულად იყენებს წინასწარ მომზადებულ მოპლე ჩანაწერებს.	0 – 1 - 2
აუდიტორიას თავდაჯერებულად მიმართავს; ამჟარებს თვალით კონტაქტს; ხმა და ინტონაცია დამაჯერებულია. წარმოთქმა – კარგი.	0 – 1 - 2
იყენებს ვიზუალურ მასალას: ფოტოებს, სურათებს, ა.შ. იყენებს ეკრანს, დაფას.	0 – 1 - 2
პრეზენტაციის დასაწყისი და დაბოლოება ეფექტურია.	0 – 1 - 2
იცავს დროის ლიმიტს.	0 – 1 - 2

მასწავლებელს პერიოდულად უწევს ერთი კონკრეტული ფაქტის და მოვლენის ცოდნის შემოწმება/შეფასება. შესაბამისად, უნდა აიგოს შეფასების სქემაც. მაგალითად, ისეთ შემთხვევაში, როდესაც პრეზენტაცია კონკრეტულ ისტორიულ ფაქტზე ან მოვლენაზეა აგებული, შეფასების სქემა ისე უნდა აიგოს, რომ მასში სწორედ ამ კონკრეტული ფაქტის ან მოვლენის, ასევე ამ მოვლენების გამომწვევი ფაქტორების

და შედეგების შეფასება იყოს გათვალისწინებული. ასეთი შემთხვევებისთვის დგება კონკრეტული, ერთჯერადად გამოსაყენებელი შეფასების სქემა. ასეთი შეფასების სქემა, კიმტორებთ, მოსწავლის ცოდნას ამოწმებს მხოლოდ ერთ კონკრეტულ მოვლენასთან, ფაქტთან ან დგრალთან მიმართებით და, ცხადია, მრავალჯერადი გამოყენებისთვის ვერ გამოდგება.

შესაძლებელია ისეთი შეფასების სქემის შედგენაც, რომელიც აერთიანებს ზოგადი და კონკრეტული შეფასების სქემების მახასიათებლებს. მაგალითად, იმ შემთხვევაში, როდესაც შეფასების მიზანია როგორც ზოგადად პრეზენტაციის უნარის, ასევე კონკრეტულად ფაქტების ცოდნის შემოწმება/შეფასება, შეფასების სქემა ორივე შეფასების სქემის მახასიათებლებს უნდა შეიცავდეს.

როგორც ვხედავთ, არ არსებობს შეფასების სქემის ერთი უნიფიცირებული ფორმა. საგანმანათლებლო სისტემებმა და საგანმანათლებლო დაწესებულებებმა, შინაარსობრივად, სტრუქტურულად და შეფასების თვალსაზრისით, შეიძლება სრულიად განსხვავებული შეფასების სქემები შეიმუშაონ. ეს დამოკიდებულია იმაზე, თუ რა ფასდება, შეფასებისას რა კრიტერიუმებია პრიორიტეტული, რა მნიშვნელობა ენიჭება კონკრეტულ შეფასების სქემას, ვინ და როგორ იყენებს შეფასების შედეგებს და ა.შ. შეფასების სქემების მრავალფეროვნების მიუხედავად, მოთხოვნები მათ მიმართ ერთნაირია. ესენია:

- შეფასების სქემა უნდა იყოს სანდო; შეფასების სქემა სანდოა იმ შემთხვევაში, როდესაც ორი გამსწორებლის მიერ ერთი და იმავე მოვლენის შეფასებისას შედეგები არ არის განსხვავებული. შეფასების შედეგები არ უნდა იყოს განპირობებული მასწავლებლის გამოცდილებით, გემოვნებით ან განათლებით. ეს მიიღწევა იმ შემთხვევაში, როდესაც მახასიათებლები (რუბრიკები) ერთმნიშვნელოვნად და მკაფიოდ არის ჩამოყალიბებული;

- შეფასების სქემა უნდა იყოს ვალიდური, ანუ მიზანთან შესაბამისი. იგი უნდა ამოწმებდეს მხოლოდ იმას, რის შემოწმებასაც ისახავს მიზნად და სხვას არაფერს. მაგალითად, თუ მასწავლებლს სურს, შეაფასოს ჯგუფურ მუშაობაში მოსწავლეების ჩართულობა, ხოლო შეფასების სქემა ზეპირი კომუნიკაციის უნარს ამოწმებს, ეს შეფასების სქემა ვალიდური, ანუ მიზანთან შესაბამისი ვერ იქნება;

- შეფასების სქემა უნდა იყოს გამჭვირვალე. მოსწავლეები წინასწარ უნდა იცნობდნენ იმ შეფასების სქემას, რომლითაც მათი ცოდნა ფასდება. მათ უნდა იცოდნენ, თუ რას, რა კრიტერიუმებით და როგორ

აფასებს კონკრეტული შეფასების სქემა. სასურველია, რომ მოსწავლეებმა თვითონ მიიღონ მონაწილეობა შეფასების სქემის შექმნაში.

სწავლების პროცესში მასწავლებელმა უნდა შეძლოს:

- გამოიყენოს არსებული, „მზა“ შეფასების სქემა;
- შეძლოს „მზა“ შეფასების სქემის ადაპტაცია;
- შეადგინოს ახალი შეფასების სქემა.

ახალი შეფასების სქემის შედგენისას მასწავლებელი ითვალისწინებს შემდგეს (შეფასების სქემის შედგენის ეტაპები მოცემულია თანამიმდევრულად):

1. განსაზღვრავს შეფასების სქემის მიზანს და მის ფორმატს. ადგენს მის ძირითად კრიტერიუმებს;

2. ადგენს მაქსიმალური ქულის, ანუ ყველაზე მაღალი დონის მაჩვენებლის მახასიათებლებს;

3. ადგენს მინიმალური ქულის, ანუ ყველაზე დაბალი დონის მაჩვენებლის მახასიათებლებს;

4. განსაზღვრავს შეალებური დონეების რაოდენობას და მახასიათებლებს. ყოველი შეალებური დონის მახასიათებლები ოდნავ მაინც უნდა განსხვავდებოდნენ როგორც მის წინა, ისე მისი შემდგომი დონეების მახასიათებლებისაგან. შეფასების დონეების რაოდენობა, სასურველია, იყოს 4 ან 5;

5. დონეების მახასიათებლები უნდა იყოს მაქსიმალურად კონკრეტული და დაზუსტებული. მაგალითად, ზოგად გამონათქვამს: „მოსწავლის მათემატიკური გამოთვლები კარგია“, სჯობს კონკრეტული გამონათქვამი: „მათემატიკურ გამოთვლებში მოსწავლეს არც ერთი შეცდომა არ აქვს დაშვებული“;

6. შეფასების სქემის შედგენის პროცესში, შეძლებისდაგვარად, რთაგს მოსწავლეებს. ამით მასწავლებელი მოსწავლეებს საშუალებას აძლევს, უფრო კარგად გაერკვნენ იმაში, თუ რას ითხოვენ მათგან და როგორ აფასებენ მათ ცოდნას;

7. ერთ-ერთ კოლეგასთან ერთად იყენებს შეფასების სქემას პილოტირების მიზნით. ისინი ერთდროულად, მაგრამ ერთმანეთისაგან დამოუკიდებლად, აფასებენ ერთსა და იმავე აქტივობას და, განსხვავებული შედეგების მიღების შემთხვევაში, მასწავლებელი სქემას უფრო მეტად აკონკრეტებს.

მოგვავს კიდევ ორი შეფასების სქემის ნიმუში.

ზეპირი კომუნიკაციის შეფასების სქემის ნიმუში

(მაგ. პრობლემის გარშემო მსჯელობა, როლური თამაშები, დებატები) მაქსიმალური ქულა: 10 (0 - ცუდი; 1 - საშუალო, 2- კარგი).

პრიტერიუმები	ქულები
მსჯელობს გარკვევით და ამომწურავად; მოყავს ფაქტები და არგუმენტები.	
მეტყველებს თანმიმდევრულად; წინადადებებს ლოგიკურად უკავშირდებს ერთმანეთს.	
იყენებს სათანადო, ასაკისთვის და კლასისთვის შესაფერის ლექსიკას და მხატვრულ ხერხებს.	
საუბრობს ნელა და გარკვევით; ბევრები კარგია; ინტონაცია, მახვილი და რიტმი –სწორი.	
იცავს დროის ლიმიტს.	

მოსწავლის გაპეტილზე ჩართულობის განმსაზღვრელი შეფასების სქემის ნიმუში

მოსწავლის სახელი და გვარი ——————

კლასი ——————

დადგებითი მაჩვენებლები				
მონაწილეობს დისკუსიებში.	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
სვამს კითხვებს; ითხოვს განმარტებებს	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
გაპეტილზე მოდის მომზადებელი.	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
მონაწილეობს კლასგარენშე აქტივობებში.	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
ეხმარება თანატოლებს	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
უარყოფითი მაჩვენებლები				
აცლენს გაპეტილებს	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
იგიანებს გაპეტილებზე	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
გაპეტილზე ცუდად იქცევა; თანატოლებს ხელს უშლის.	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს
ეურადდება გაფანტული აქვს	ყოველთვის	სანდახან	იშვიათად	არასოდეს

მოსწავლის გაკვეთილზე ჩართულობა შეიძლება ქულებითაც შევაფასოთ. ამ შემთხვევაში მხოლოდ დადებითი მაჩვენებლები უნდა გამოვიტანოთ, მაგალითად:

მაქსიმალური ქულა: 10.

მოსწავლის სახელი და გვარი ——————

კლასი ——————

	ყოველთვის	ხანდახან	იშვიათად	არასოდეს
მონაწილეობს დისკუსიებში	10-9-8	7-6-5	4-3-2	1-0
სვამს კითხვებს; ითხოვს განმარტებებს.				
გაკვეთილზე მოდის მომზადებული.				
მონაწილეობს ჯგუფურ აქტივობებში.				
ეხმარება თანატოლებს.				
მუშაობს პროექტებზე.				
მონაწილეობს კლასგარეშე აქტივობებში.				

**თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში
მოცემულ კველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაეცით
პასუხები.**

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- შეფასების სქემები (რუბრიკები) არის მკაცრად განსაზღვრული კრიტერიუმებისა და მათი გამოყენების წესების ერთობლიობა, რომლის მიხედვითაც ფასდება მოსწავლის მოსწრება ამა თუ იმ აქტივობაში ან საგანში;
- არსებობს განსხვავებული ტიპის და დანიშნულების შეფასების სქემები. იმისდა მიხედვით, თუ რა მიზანს ისახავს კონკრეტული შეფასება და როგორ მიიღწევა ეს მიზანი, განასხვავებენ ანალიტიკურ და პოლისტურ, ზოგად და კონკრეტულ შეფასების სქემებს;
- ღროის გარკვეული მონაკვეთის განმავლობაში ერთი და იმავე შეფასების სქემის სისტემატურად გამოყენება და შედეგების შედარება მოსწავლის განვითარების ეფექტური საშუალებაა;
- სასურველია, რომ მასწავლებელმა შეფასების სქემის შექმნის პროცესში ჩართოს მოსწავლეები. ეს მოსწავლეებს საშუალებას მისცემს, უფრო კარგად გაერკვნენ იმაში, თუ რას ითხოვენ მათგან.

თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება

ამ თავის წარითანის შემდეგ თქვენი გენოლიტური:

როგორ შეუძლია მოსწავლეს საკუთარი თავის ან თანატოლის შეფასება;

როგორ უნდა შევქმნათ თვითშეფასების სქემები;

როდის უნდა გამოვიყენოთ მოსწავლის თვითშეფასების ან თანატოლთა შეფასების მეთოდი;

როგორ უნდა გამოვიყენოთ თვითშეფასების და თანატოლთა შეფასების სხვადასხვა ფორმა.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რას ნიშნავს თვითშეფასება?
2. რას ნიშნავს თანატოლთა შეფასება?
3. რომელია თვითშეფასების ან თანატოლთა შეფასების ყველაზე გამოცემული ფორმა?
4. მოსწავლეში რა თვისებებს ავითარებს თვითშეფასება და თანატოლის შეფასება?

სიტუაცია

მე-10 კლასის ინგლისური ენის მასწავლებელი სისტემატურად აგროვებს ინფორმაციას მოსწავლეების წინსვლის და პრობლემების შესახებ. იგი ამისთვის შეფასების განსხვავებულ მეთოდებს იყენებს. ერთ-ერთი ასეთი მეთოდი მოსწავლეთა მიერ საკუთარი ცოდნის შეფასებაა. მასწავლებელმა იცის, რომ ყველაზე ხალისით მოსწავლეები სწორედ თვითშეფასების სქემებს ავსებენ. უფრო მეტიც, თვითშეფასების სქემის შევსების შემდეგ ისინი დიად უზვენებენ ერთმანეთს შედეგებს და ხალისით მსჯელობენ მათ შესახებ. შეფასების ეს ფორმა მასწავ-

ლებელსაც მოსწონს. მან იცის, რომ იგი ამით ხელს უწყობს მოსწავლეების თვითგანვითარებას და ცოდნის შეძენის პროცესის რეგულირებას. სექტეტრის ნახევარმა უკვე გაიარა და მასწავლებელი იღებს გადაწყვეტილებას, ააგოს თვითშეფასების ისეთი სქემა, რომელიც კითხვისა და წერის უნარ-ჩვევებს შეამოწმებს და, ამავე დროს, სასწავლო გეგმაში მოცემულ სწავლის შედეგებზე იქნება ორიენტირებული.

მასწავლებლის მიერ შედგენილი სქემის ნაწილი შემდეგნაირად გამოიყერება:

თვითშეფასების სქემა ინგლისურ ენაში

სახელი, გვარი —

თარიღი —

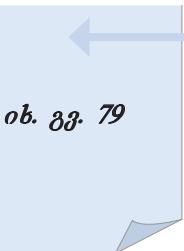
გახაზე სწორი პასუხი

1. ერთი თვალის გადავლებით ვხვდები, რაზეა ტექსტი.
კოველთვის ზოგჯერ არასოდებ
2. კონტექსტით ვხვდები უცნობი სიტყვების მნიშვნელობას.
კოველთვის ზოგჯერ არასოდებ
3. სანამ თემის წერას დავიწყებ, ჯერ გეგმას ვაღიან.
კოველთვის ზოგჯერ არასოდებ
4. ნაწერის შავ ვარიანტს ვასწორებ და გადავწერ.
კოველთვის ზოგჯერ არასოდებ
5. წერისას ვიცავ დროის ლიმიტს.
კოველთვის ზოგჯერ არასოდებ
6. ვსარგებლობ ლექსიკონით.
კოველთვის ზოგჯერ არასოდებ

მოსწავლეები ავსებენ სქემას. შედეგების მიხედვით, ისინი თვალიათლივ ხედავენ, თუ რა გამოსდიოთ კარგად, რა – საშუალოდ და რა – ცუდად. მასწავლებელი მოსწავლეებს სთხოვს, შევსებული სქემა შეინახონ. რამდენიმე კვირის შემდეგ მოსწავლეები ავსებენ თვითშეფასების იმავე სქემას და ძველ და ახალ შედეგებს აღარებენ. ისინი მასწავლებელის დახმარების გარეშე ხედავენ, თუ რა უნარ-ჩვევები გაიუმჯობესეს და რა მიმართულებით სჭირდებათ მუშაობა.

მოსწავლეებმა შეიძლება შეაფასონ საკუთარი თავი (თვითშეფასება), ასევე შეაფასონ მეგობარი (თანატოლთა შეფასება). მოსწავლის თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება მოსწავლის შეფასების მნიშვნელოვანი კომპონენტებია. შეფასების ეს მეთოდები მნიშვნელოვან ინფორმაციას იძლევა იმის შესახებ, თუ როგორ შეუძლია მოსწავლეს თვალყური ადვენოს საკუთარ პროგრესს. მნიშვნელოვანია ასევე ის, რომ თვითშეფასების სისტემატური გამოყენება მოსწავლეს საკუთარი ცოდნის ობიექტზე შეფასებას ასწავლის და დამოუკიდებლად სწავლის ჩვევებს და თვითკრიტიკის უნარს უკითარებს.

თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება მოსწავლეებს აძლევს იმის საშუალებას, რომ უფრო გარგად გააცნობიერონ თავიანთი სუსტი და ძლიერი მხარეები. ამით მათ სწავლის პროცესის მიმართ მეტი ასუხისმგებლობის გრძნობა უკითარდებათ.

იხ. გვ. 79

მეორე მხრივ, შეფასების ამ მეთოდების გამოყენება მნიშვნელოვანია თავად მასწავლებლისთვისაც – მათი საშუალებით უფრო მეტი ინფორმაციას აგროვებს მოსწავლეების შესახებ და უფრო ეფექტურად შეუძლია დაეხმაროს მათ. თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება მასწავლებლს მოსწავლის განმსაზღვრელ შეფასებაში ეხმარება. თვითშეფასების სხვადასხვა ფორმა არსებობს. მათ შორის გავრცელებულია:

1. შეფასების სქემები:

მოსწავლეები მიღებულ ცოდნას აფასებენ წინასწარ შემუშავებული შეფასების სქემის მიხედვით და ცოდნის სარისეს ზომავენ ქულებით, ან ისეთი სიტყვების საშუალებით, როგორიცაა: დიახ/არა; ყოველთვის/იშვიათად/არასდროს; ვეთანხმები/არ ვეთანხმები.

იგივე ტექნიკა შეიძლება თანატოლის შეფასების დროსაც გამოვყენოთ.

2. შეამოწმე შენი თვი:

მოსწავლეები მათ მიერ დაწერილ სავარჯიშოებს ან მიმდინარე ტესტებს ასწორებენ წინასწარ შემუშავებული პასუხების მიხედვით და იწერენ ქულებს.

იგივე ტექნიკა შეიძლება თანატოლის შეფასების დროსაც გამოვიყენოთ. ალტერნატივა: პასუხებს მასწავლებელი უკითხავს მთელ ჯიშულს ერთად; მოსწავლეები მასწავლებლის მიერ წაკითხულ პასუხებს ადარებენ მათ მიერ დაწერილს და ბოლოს ითვლიან, თუ რამდენი საკითხი გააკეთეს სწორად.

3. ჩანაწერები:

მოსწავლეები აპეტებენ ჩანაწერებს ან წერენ ინდივიდუალურ დდიურებს იმის შესახებ, თუ რას მიაღწიეს, რას – ვერა, რა შედეგები აქვთ, რა უშლით ხელს სწავლაში და ა.შ.

4. შეხვედრები მასწავლებელთან:

მოსწავლეები ინდივიდუალურად ხვდებიან მასწავლებელს და ესაუბრებიან თავიანთი წარმატებებისა და პრობლემების შესახებ.

თვითშეფასების ყველაზე გავრცელებული ფორმა თვითშეფასების სქემებია. ეს სქემები შეიძლება გამოვიყენოთ განსხვავებულ დროს და განსხვავებულ შემთხვევებში: როდესაც ვამოწმებთ, თუ როგორ დაძლიეს მოსწავლეებმა სახელმძღვანელოში მოცემული ერთი თემა, ერთი გაკვეთილი, ან, სულაც, ერთი სავარჯიშო; როგორ მიაღწიეს სასწავლო გეგმით გათვალისწინებულ კონკრეტულ შედეგს ან შედეგებს; როგორ აითვისეს სასწავლო გეგმით გათვალისწინებული ფაქტობრივი მასალა; როგორ განუვითარდათ გარკვეული უნარ-ჩვევები და სხვ. ზოგიერთ სახელმძღვანელოს თვად ახლავს თვითშეფასების და თანატოლობა შეფასების სქემები. მასწავლებელმა მათ გეერდი არასოდეს არ უნდა აუაროს. ქვემოთ მოგვიავს თვითშეფასების სქემის სამი ნიმუში. სამივე სქემა შეიძლება თანატოლის შესაფასებლადაც გამოიყენებოდეს. მსგავსი სქემების შემუშავება როგორც არ არის. მასწავლებელებს უნდა შეეძლოს, რომ სწავლების ყოველ ეტაპზე და ყოველი კონკრეტული მიზნისათვის შექმნას მარტივი, სწრაფად გასაკეთებელი ანალოგიური სქემები. ასეთი სქემების შემუშავებაში შესაძლებელია მოსწავლეებიც მონაწილეობდნენ.

ჯგუფურ მუშაობაში მონაწილეობის თვითშეფასების სქემის ნიმუში (იგივე სქემა დებატებში მონაწილეობის თვითშეფასების დროსაც გამოიდგება):

სახელი, გვარი _____
თარიღი _____

შემოხაზე სწორი პასუხი.

- დაგალების მოთხოვნას ვუპასუხე ზუსტად. დიახ არა
- მოვიყვანე რამდენიმე მაგალითი. დიახ არა
- დაგიცავი აბზაცები. დიახ არა
- დაგიცავი სიტყვების რაოდენობა. დიახ არა
- ნაშრომი გადავათეთოვე. დიახ არა

სახელი, გვარი _____

თარიღი _____

აღნიშნე სწორი პასუხი.

ყოველთვის ხანდახან იშვიათად არასოდეს

- ჩემს აზრს ლიად გამოვთქვამ. — — — —
- ვცდილობ, არგუმენტირებულად ვისაუბრო ----- — — — —
- როცა სხვა ლაპარაკობს, ყურადღებით ვუსმენ ----- . — — — —
- განსხვავებული აზრი მაინტერესებს. — — — — —
- განსხვავებულ აზრს ვითვალისწინებ. — — — — —
- ვიცი, რომ კამათი ჩხუბში არ უნდა გადაიზარდოს. — — — — —
- დროის ლიმიტს ვიცავ. — — — — —

უცხოური ენის ცოდნის შესამოწმებელი თვითშეფასების სქემის ნიმუში

სახელი, გვარი _____

თარიღი _____

აღნიშნე სწორი პასუხი

კოველოვის სანდახან არასოდეს

- შემიძლია მეგობარს მივწერო წერილი. _____
- შემიძლია, შევადგინო განცხადება ნაცნობ თემაზე _____
- შემიძლია, შევავსო სააპლიკაციო ფორმა. _____
- ოქმის წერისას ვიყებენ ახლადნახტავლ სიტყვებს. _____
- შემიძლია, ვისაუბრო ჩემი მომავალი სპეციალობის შესახებ. _____
- ჩანაწერის მოსმენისას შემიძლია გავიგო, რაზეა საუბარი. _____
- შემიძლია ლექსიკონის გამოყენება. _____

(გამოყენებულია ეკროკავშირის განათლების კომიტეტის მიერ შემუშავებული დებულებები, რომელთა მიხედვითაც ხდება უცხოური ენის ცოდნის დონის დადგენა)

თვითშეფასების შედარებით უფრო არაფორმალური მოდელია მოსწავლეების მიერ ჩანაწერების (დღიურების) წარმოება. მასწავლებლება მოსწავლეებს უნდა აუხსნას ასეთი ჩანაწერების გაკეთების

მნიშვნელობა და სარგებლობა. მოსწავლეებმა უნდა იცოდნენ, რომ თვითშფასებაზე თრიენტირებული ჩანაწერები მათ საშუალებას მისცემს, უფრო ნათლად დაინახონ საკუთარი წარმატებებიც და წარუმატებლობებიც. ასევე, დამოუკიდებლად იპოვონ სირთულეების დაძლევის გზები. ქვემოთ მოგვყავს ასეთი ჩანაწერის ნიმუში:

„დღეს ფიზიკაში ნივთიერების აგებულება აგვისხეს. მერე თრიცდა ჩავატარეთ. ცდები მიუვარს. პირველი ცდა კარგიდ გავიგმროდესაც მასწავლებელმა გვითხრა, ვარაუდი გამოოთქვით, ასე რატომ მოხდაო, მე ჩემი ვარაუდი გამოვთქვი და მართალიც აღმოგწნდი. მაგრამ მეორე ცდა ნამდვილად ვერ გავიგე და გამიჭირდა დასკვნის გაკეთება. მე მგონი დადლილი ვიყავი, ან, უბრალოდ, უურადდებით არ ვიყავი. არ ვიცი. კიდევ ერთხელ გადავიკითხავ გაპვეთილს და თუ კიდევ ვერ გავიგე რისთვის იყო ის ცდა, მერე მასწავლებელს ან დათოს ვკითხავ.“

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ კველა შეკითხვაზე. დაუბრუნდით კითხებებს და გაუცით პასუხები.

მირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მოსწავლეების მიერ საკუთარი შესაძლებლობების და მიღებული ცოდნის შეფასება არის თვითშეფასება, ხოლო მფგობრის, თანაკლასელის შეფასება - თანატოლთა შეფასება;
- თვითშეფასების ან თანატოლთა შეფასების ყველაზე უფრო გაერცელებული ფორმა შეფასების სქემებია. მასწავლებელმა უნდა შეძლოს ყოველი კონკრეტული შემთხვევისა და საჭიროების მიხედვით მარტივი და კონკრეტული შეფასების სქემების შემუშავება;
- ჩანაწერი თვითშეფასების ერთ-ერთი ფორმაა. ჩანაწერის საშუალებით მოსწავლე ობიექტურად აფასებს საკუთარ წარმატებებს და პრობლემებს და ეძებს სირთულის გადალახვის გზებს;
- თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება შეფასების ის მეთოდებია, რომლის დროსაც მოსწავლე დამოუკიდებლად, მასწავლებლის უშუალო მონაწილეობის გარეშე აღევნებს თვალს ცოდნის მიღების პროცესს და აფასებს თავის შესაძლებლობებს. ეს კი მას დამოუკიდებლად სწავლის უნარ-ჩვევას უყალიბებს

პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი პრობლემის გადაჭრის პროცესის გაანალიზება და შეფასება;

რას გულისხმობს პრობლემის გადაჭრამდე გადადგმული ნაბიჯების ანალიზი და შეფასება;

როგორ უნდა შეაფასოთ, თუ რამდენად კარგად ესმით და ალ-წერენ მოსწავლეები პრობლემის გადაჭრის პროცესს;

როგორ შეიძლება დავადგინოთ მოსწავლეთა კონკრეტული და სპეციფიკური საჭიროებები პრობლემის გადაჭრასთან დაკავშირებით.

სიტუაცია

მასწავლებელს კლასში 25 მოსწავლე ჰყავს. იგი დაინტერესებულია, დაადგინოს, თუ რამდენად კარგად ესმით მოსწავლეებს განტოლებები და რამდენად შეუძლიათ გამოიყენონ ისინი სხვადასხვა სირთულის პრობლემების გადასაჭრელად. ასევე, მას სურს, გაიღოს, დროული იქნება თუ არა ახალ მასალაზე გადასვლა. ამიტომ ახალ საკითხებზე გადასვლამდე მასწავლებელი აფასებს მოსწავლეთა ცოდნას განტოლებების გამოყენებასთან დაკავშირებით.

მასწავლებელი წინასწარ მოემზადა გაპვეთილის ჩასატარებლად. მან გადახედა მასალას, რომელიც მოსწავლეებმა გაიარეს წინა კვირას. მასწავლებელმა აარჩია რამდენიმე სხვადასხვა სირთულის ამოცანა და დაახარისხა ისინი სირთულის მიხედვით. მან გაითვალისწინა თავისი მოსწავლეების შესაძლებლობები და ჩამონათვალიდან შეარჩია სამი სხვადასხვა სირთულის პრობლემა. დაინიშნა დრო, გააკეთა შესაბამისი ჩანაწერები და ამოხსნა თითოეული მათგანი. მასწავლებელმა იცის, რომ მისგან განსხვავებით, ამოცანის ამოსახსნელად მოსწავლეებს ორჯერ მეტი დრო დასჭირდებათ. ის კარგად იცნობს

მოსწავლეებს და დარწმუნებულია, რომ ერთი ამოცანის ამოხსნას ყველა მოსწავლე მოახერხებს, მეორე ამოცანას მოსწავლეთა უმეტესობა ამოხსნის, ხოლო მესამე, შესაძლოა, ყველასთვის რთული იყოს.

მასწავლებლისათვის მნიშვნელოვანია პროცესის აღწერა თუნდაც ყველაზე მარტივი პრობლემის გადაჭრის დროს. მასწავლებელმა იცის, რომ შესაძლოა ზოგიერთი მოსწავლე რამდენიმე მცდარი ნაბიჯის გადადგმის შემდეგ მიხვდეს საკუთარ შეცდომას და თავიდან დაიწყოს პრობლემის გადაწყვეტის გზების ძიება.

შესაძლოა, ზოგიერთმა მოსწავლემ შესანიშნავად აღწეროს მის მიერ გადადგმული ნაბიჯები, მაგრამ სასურველ შედეგს ვერ მიაღწიოს, ანუ მან ამოცანა ვერ ამოხსნას, პრობლემა ვერ გადაჭრას. მოსწავლეთა მიერ აღწერილი ნაბიჯები მასწავლებელს საშუალებას მისცემს, დაინახოს, როდის დაიწყეს მოსწავლეებმა მცდარი გადაწყვეტილებების მიღება და რა იყო ამის მიზეზი.

გაკვეთილის დაწყებისას მასწავლებელი ძალიან ნათლად აცნობს მოსწავლეებს, თუ რა მოკეთხოვებათ მათ. იგი უხსნის მოსწავლეებს, რომ ეს არ არის ის შემთხვევა, როცა ყველაზე მთავარია სწორი პასუხის გაცემა. ამ შემთხვევაში მასწავლებლისათვის ბევრად მნიშვნელოვანია, თუ როგორ, რა გზით ხსნიან ისინი ამოცანებს. მისთვის მნიშვნელოვანია, არასწორი პასუხის დროსაც იცოდეს, თუ რა გზით ცდილობდა მოსწავლე პრობლემის გადაწყვეტისას და რა კონკრეტული ნაბიჯები გადადგა. აქედან გამომდინარე, მოსწავლეებმა უნდა გააკეთონ ჩანაწერები, რომელთა ანალიზი საშუალებას მისცემს პედაგოგს, დაადგინოს, თუ სად უშვებენ შეცდომებს მოსწავლეები და გაუწიოს მათ დახმარება.

მასწავლებელი აძლევს მოსწავლეებს სამ ამოცანას, სთხოვს ჩანაწერების გაკეთებას და პპირდება, რომ ვინც დავალებას სრულფასოვნად შეასრულებს, 10 ქულას მიღებს და მის წარმატებას შემდგომშიც გაითვალისწინებს. მასწავლებელი მოსწავლეებს ამოცანების ამოხსნასა და პროცესის დოკუმენტირებაზე 45 წუთს აძლევს. დავალების დასრულების შემდეგ იბარებს მოსწავლეთა ნამუშევრებს და იწყებს მათ ანალიზს.

მასწავლებლი ეცნობა ჩანაწერებს, აანალიზებს მათ და ხვდება, რომ კლასში სამი ჯგუფი იკვეთება: 1. მოსწავლეები, რომლებმაც ორი ამოცანა მაინც ამოხსნეს და ამოხსნის გზები კარგად ჩაწერებ; 2. მოსწავლები, რომლებმაც ორი ამოცანა მაინც ამოხსნეს, მაგრამ ამოხსნის გზები ცუდად ჩაწერებ; 3. მოსწავლეები, რომლებმაც საერთოდ ვერ გაიგეს ამოცანის ამოხსნის პროცესი და მირითადად არასწორი პასუხები გასცეს. ასეთმა შედეგებმა მასწავლებელი დაარწმუნა, რომ სხვადასხავა სირთულის ამოცანების ამოხსნეელად კვადრატული განტოლების გამოყენების პროცესი უველასათვის ნათელი არ იყო. ამიტომ კიდევ ერთი გაკვეთილი უნდა ჩაეტარებინა ამ თქმაზე და გაეთვალისწინებინა ყველა ის შეცდომა, რომელიც გამოიკვეთა მოსწავლეთა ჩანაწერებში.

უმეტეს შემთხვევაში მასწავლებელი ამოწმებს მოსწავლის მიერ გადაჭრილი პრობლემის მართებულობას და აფასებს შესაბამისი ქულებით. შეფასების ეს ფართოდ გავრცელებული ხერხი მნიშვნელოვანია, მაგრამ ნაკლებად იძლევა ინფორმაციას მოსწავლეთა სპეციფიკური და კონკრეტული საჭიროებების შესახებ.

ამ თავში ვსაუბრობთ ისეთ მეთოდზე, რომლის დახმარებითაც შესაძლებელია პრობლემის გადაჭრამდე გადადგმული ნაბიჯების ანალიზი და შეფასება. ამ მეთოდით მუშაობის დროს მოსწავლეები აკეთებენ თანმიმდევრულ ჩანაწერებს პრობლემის გადასაჭრელად ჩატარებული სამუშაოს შესახებ. ეს მეთოდი ორიენტირებულია უფრო პროცესზე და არა შედეგზე. ამ მეთოდს პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება შეიძლება ვუწოდოთ. იმისთვის, რომ პრობლემის გადაჭრის პროცესი უფრო ნათელი გახდეს, გავიხსენოთ, თუ რა არის პრობლემა და ჩამოვთვალოთ პრობლემის გადაჭრის შესაძლო ეტაპები, რომლებიც, რა თქმა უნდა, საგნისა და პრობლემის სპეციფიკიდან გამომდინარე, შეიძლება გარკვეულწილად განსხვავებული იყოს:

პრობლემად ითვლება ისეთი სიტუაცია, რომელი საკითხი, ამოცანა, რომელიც საჭიროებს შესწავლას და გადაჭრას. პრობლემის გადაჭრა გულისხმობს გარკვეული პრობლემის ამოხსნეელი პირობებ-

ბის, ხერხების ან დამხმარე საშუალებების მოფიქრებას კრიტიკული და შემოქმედებითი გზით. პრობლემის გადაჭრა წარმოადგენს როგორ სააზროვნო უნარ-ჩევევას, რომელიც ეფუძნება ცოდნასა და ლოგიკურ აზროვნებას.

პრობლემის გადაჭრის შესაძლო ეტაპებია:

1. პრობლემის განსაზღვრა;
2. შესაფერისი ინფორმაციის შეგროვება;
3. პრობლემის გამომწვევი შესაძლო მიზეზების დადგენა;
4. პრობლემის გადაჭრის სხვადასხვა ხერხების მოფიქრება;
5. პრობლემის გადაჭრის საუკეთესო გზის არჩევა;
6. პრობლემის გადაჭრის გეგმის ჩამოყალიბება;
7. შედეგების შემოწმება და შეფასება.

პრობლემების გადასაჭრელად მოსწავლეების მიერ გადადგმული ნაბიჯების აღწერას, ანუ პროცესის შეფასების მეთოდს მასწავლებლისათვის სამი მიზანი აქვს:

1. შეაფასოს, თუ როგორ გადაჭრიან მოსწავლეები პრობლემებს;
2. განსაზღვროს, თუ რამდენად კარგად ესმით და აღწერენ მოსწავლეები პრობლემის გადაჭრის პროცესს;
3. შეისწავლოს მოსწავლეების აზროვნების პროცესი და განიხილოს მათთან ერთად პრობლემის გადაჭრის წარმატებული და წარუმატებელი გზები.

ეს მეთოდი საშუალებას აძლევს მასწავლებელს, გაანალიზოს მოსწავლეთა ჩანაწერები. ჩანაწერების ანალიზის შედეგად მასწავლებელს შეუძლია დაადგინოს პრობლემის გადაჭრის როგორი უნარ-ჩევები აქვს თითოეულ მოსწავლეს; მისცეს მოსწავლეს დროული და მნიშვნელოვანი რჩევები, რომელთა დახმარებითაც მოსწავლე უკეთ გაიგებს საკუთარი შეცდომების მიზეზს და ისწავლის პრობლემის გადაჭრის პროცესის კონტროლს.

პრობლემის გადაჭრის ეფექტიანი პროცედურების ცოდნა და გამოყენება მნიშვნელოვანია ნებისმიერი საგნის შესწავლისთვის.

საზოგადოებრივი მეცნიერებების სწავლების დროს პრობლემების გადაჭრა მიმდინარეობს წყაროების ანალიზზე, რეალურ სიტუაციებზე დაყრდნობით, სხვადასხვავა ფაქტორების გათვალისწინებით და ა.შ.

საბუნებისმეტყველო საგნებში – პრობლემური სიტუაციების გადაწვეტა ეფუძნება კვლევებს, ექსპერიმენტებს, ცდებს, ანალიზს და ა.შ.

მუსიკაში, სახვით და გამოყენებით ხელოვნებაში/შრომით სწავლებაში პრობლემების გადაჭრა უფრო შემოქმედებითი ხასიათისაა.

ქართულში პრობლემის გადაჭრა მიმდინარეობს კრიტიკული აზროვნებისა და შემოქმედებითი მიღობის გზით.

უცხო ენებში არსებობს საკითხები, მოსასმენი, წერითი და ზეპირმატყველებითი პრობლემური ამოცანები.

მასწავლებლის მიერ პრობლემა ისე უნდა იქნას დასმული, რომ მოსწავლეებს შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნების საშუალება მისცეს. მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა განიხილოს მოსწავლეთა მიერ გაკეთებული დეტალური ჩანაწერები და გააკეთოს კომენტარები.

პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასების სასწავლო მიზნებს წარმოადგენს:

- მოსწავლეებმა შეძლონ ნაცნობი პრინციპების განხოგადება და პრობლემებთან მისადაგება;
- პრობლემის გადაჭრის უნარ-ჩვევების განვითარება;
- საგნის სპეციფიკის გათვალისწინება;
- სწავლის სტრატეგიების და უნარ-ჩვევების განვითარება.

პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება ზემოთ აღწერილ შემთხვევასთან დაკავშირებით

1. აირჩიე ერთი, ორი ან სამი პრობლემა იმ მასალიდან, რომელსაც მოსწავლეები წინა კვირაში სწავლობდნენ. თუ აირჩევ სამ პრობლემას, მაშინ ეცადე, რომ იქიდან ერთის ამოხსნა მთელ კლასს შეეძლოს, მეორის ამოხსნა კლასის ძირითად ნაწილს, ხოლო მესამე, შესაძლოა, რთული იყოს ყველასათვის.

2. ამოხსენი პრობლემები შენ თვითონ და ჩაიწერ ყველა ის ნაბიჯი, რომელიც გადადგი ამ პრობლემების გადაჭრისას. ჩაინიშნე, რა დრო დაგჭირდა პრობლემების გადასაჭრელად და რამდენი ნაბიჯი დასჭირდა თითოეულ მათგანს.

3. თუ აღმოაჩენ, რომ რომელიმე პრობლემის გადაჭრა ძალიან ბევრ დროს ითხოვს, ან ძალიან რთულია, შეცვალე ან გაამარტივე.

4. მას შემდეგ, რაც პრობლემებს შეარჩევ, ჩათვალე, რომ მოსწავლეებს ორჯერ მეტი დრო მაინც დასჭირდებათ იმავე დავალების შესასრულებლად. ეცადეთ, რომ ინსტრუქციები იყოს ძალიან ნათელი.

5. კარგად აუხსენით მოსწავლეებს, რომ ეს არ არის ტესტი, სადაც მთავარია პასუხის გაცემა. ბევრად მნიშვნელოვანია, თუ რა გზით გადაჭრიან ისინი პრობლემებს. მოსწავლეთა ჩანაწერების ანალიზით შესაძლებელია იმის დადგენა, თუ სად უშვებენ მოსწავლეები შეც-

დომას და რა ტიპის დახმარება დასჭირდებათ.

6. მოსწავლეთა ნამუშევრების განხილვის დროს თავდაპირველად გააკეთოთ სიტყვიერი წამახალისებელი კომენტარები და შემდეგ გამოავლინეთ ზოგადი ხასიათის ხარვეზები.

7. სთხოვეთ ისეთ მოსწავლეებს, რომლებმაც განსაკუთრებით კარგად გაართვეს თავი დავალებას, წარუდგინონ თავიანთი ნამუშევარი სხვებს დეტალური, ნაბიჯ-ნაბიჯ განხილვის მეთოდით.

8. შეფასების ეს მეთოდი გამოიყენეთ საშინაო დავალებების დროს. სთხოვეთ მოსწავლეებს, მიცემული პრობლემებიდან ერთი მაინც ამოხსნან ასეთი გზით. წაახალისეთ ისინი ასეთი მუშაობისათვის.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მასწავლებელს პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება ეხმარება, გამოიკვლიოს საერთო სირთულეები, რომლებიც ხელს უშლის მოსწავლეებს წინსვლაში და წარმოადგენს ახალი მასალის აუთივისებლობის საფუძველს;

- მეთოდი, რომლითაც პრობლემის გადაჭრის პროცესი ფასდება, ნათელს ხდის მოსწავლეებისათვის პრობლემის გადაჭრის წარმატებულ და წარუმატებულ გზებს;

- ბევრი მოსწავლისთვის ჩანაწერების ხშირად გაკეთება, შესაძლოა, რთული აღმოჩნდეს, მაგრამ დროთა განმავლობაში ისინი ეწვევიან პროცესის განხილვას, რაც სწავლის მნიშვნელოვან უნარ-ჩვევას წარმოადგენს;

- ამ მეთოდით მუშაობის დროს მასწავლებელი ითვალისწინებს მოსწავლეთა წარმატებების ხევადასხვა დონეს და ეველა მოსწავლეს აძლევს საშუალებას, მიიღოს აქტიური მონაწილეობა ჩანაწერების გაკეთების პროცესში;

- აღნიშნული მეთოდი ნათელს ხდის მოსწავლეთა საჭიროებებს და საშუალებას აძლევს მასწავლებელს, შეარჩიოს სწორი სტრატეგია შემდგომი საქმიანობისათვის;

- ამგვარი სწავლება სასწავლო პროცესს ინტელექტუალურად უფრო დატვირთულს ხდის, ამაღლებს მოსწავლეთა მოტივაციის დონეს და აძლიერებს სასწავლო პროცესში მათი ჩართულობის ხარისხს.

კომუნიკაცია

ამ თავის წარითხების შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას ნიშნავს კარგი კომუნიკაცია;

რატომ არის მასწავლებლისთვის მნიშვნელოვანი ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები;

როგორ უნდა გააუმჯობესოთ ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაცია.

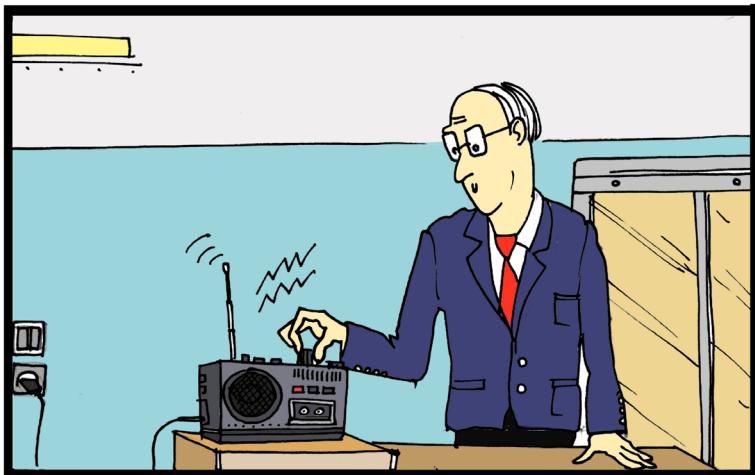
ბაჟიანით ქმედოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. რამდენად არის დამოკიდებული მოსწავლეების აკადემიური მოსწრება მასწავლებლის კომუნიკაციის უნარზე?
2. რამდენად დიდი მნიშვნელობა აქვს თქვენს ხმას და სამეტყველო ენას მოსწავლეებისათვის?
3. როგორ უნდა მართოთ კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები სწავლებისა და სწავლის გასაუმჯობესებლად?

სიტუაცია

კლასში ხმაურია და მასწავლებელს უჭირს მოსწავლეთა კონტროლი. მასწავლებელი სმაბადალი საუბრით ცდილობს, გადაფაროს მათი ხმები. იგი დარწმუნებულია, რომ კლასისთვის მიცემული ინსტრუქციები ყველასთვის გასაგებია, რადგან მისი ხმა ყველგან აღწევს. მასწავლებელს ესწრება კოლეგა და დიქტოფონზე იწერს გაკვეთილს. მასწავლებლები წინასწარ თანხმდებიან, რომ გაკვეთილების შემდეგ მათ ერთად უნდა განიხილონ ჩატარებული გაკვეთილი. მასწავლებელი, რომლის გაკვეთილის ჩანაწერსაც ისმენენ, საკუთარი ხმის სიმაღლით გაოცებულია. იგი შეწუხებული და უკმაყოფილოა საკუთარი საუბრით და უჭირს იმის დაჯერება, რომ ის, ვინც ასე უსიამოვნოდ ყირის, თავადაა.

როგორ ფიქრობთ, შესაძლებელია თუ არა, რომ თქვენც იგივე რეაქცია გქონდეთ საკუთარი ხმისა და მეტყველების მოსმენის შემდეგ? იმისათვის, რომ თქვენი პასუხი მიერთო იყოს, ჩაიწერეთ ერთერთი გაკვეთილი. ამის გაპეტება რთული არ არის და არც კოლეგის დასწრებაა აუცილებელი. უბრალოდ, ჩართეთ მაგნიტოფონი ან დიქტოფონი და ჩაიწერეთ გაკვეთილის მსვლელობა. მოისმინეთ და შეადარეთ თქვენი რეაქცია აღნიშნულ შემთხვევაში აღწერილ მასწავლებლის რეაქციას. შემდეგ შეაგსეთ თვითშეფასების სქემა.

გასწავლებლის თვითშეფასების სქემა

კითხვები	დიას	არა
გამოგხატავ თუ არა ნათლად იმას, რისი თქმაც მსურს?		
სასიამოვნოდ აღიქმება ჩემი ხმის სიმადლე თუ არა?		
ძალიან ჩქარა ვსაუბრობ თუ არა?		
არის თუ არა ჩემი საუბარი მონოტონური და უემოციო?		
ყველა სიტყვას ნათლად და გასაგებად წარმოვთქვამ?		
არის თუ არა ჩემი სამეტყველო ენა რთული და ტერმინოლოგიით დატვირთული?		
ვიყენებ თუ არა აქტიური მოსმენის ტექნიკას?		
ვაძლევ თუ არა განსაზღვრულ დროს მოსწავლეებს კითხვებზე პასუხების გასაცემად?		

პასუხების გაანალიზების შემდეგ განსაზღვრეთ ხარვეზები. მეტი ობიექტი ურობისთვის, სოციური სხვა მასწავლებელს, მოუსმინოს ჩანაწერს და მიგანიშნოთ იმაზე, რის გამოსწორებასაც საჭიროებთ.

სანამ საკუთარ გაკვეთილს ჩაიწერდეთ, გაეცანით ქვემოთ მოცემულ თეორიულ მასალას, რომელიც საშუალებას მოგცემთ, უკეთესად მართოთ საკუთარი კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები.

კომუნიკაცია წარმოადგენს რთულ პროცესს, რომელიც გულისხმობს ინფორმაციის ან იდეების გაცვლას ვერბალურად (სიტყვიერად), არავერბალურად (არასიტყვიერად), თუ წერილობით. ეფექტიანი კომუნიკაცია გულისხმობს არამარტო ინფორმაციის მიწოდებას, არამედ მიღებას, რაც ითვალისწინებს მოსმენას, დაკვირვებასა და შეგრძნებას. ადამიანების უმრავლესობა ფიქრობს, რომ არა აქვს პრობლემა კომუნიკაციაში, თუმცა, თუ სისტემატურად დავაკვირდებით ჩვენს კომუნიკაციურ უნარ-ჩვევებს, აუცილებლად ვიპოვთ ხარვეზს. მასწავლებელს არ შეუძლია წინასწარ განსაზღვროს, თუ როგორი რეაქცია ექნება მოსწავლეს შეთავაზებულ აქტივობაზე, საუბარზე ან დასმულ შეკითხვაზე. მასწავლებლის რეაქცია, ვერბალური თუ არავერბალური, ნებისმიერ საკლასო სიტუაციაში გავლენას ახდენს მასწავლებლისა და მოსწავლის ურთიერთობაზე. იმისათვის, რომ მასწავლებელს შესაბამისი რეაქცია ჰქონდეს, სჭირდება კარგად განვითარებული კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები და იმის გაგების უნარი, თუ რას როგორ აღიქვამენ მოსწავლეები.

ხმის გამოყენება

მასწავლებლის ხმა საკლასო კომუნიკაციის მნიშვნელოვანი საშუალებაა. ხმას აქვს ზოგიერთი ფიქსირებული თვისება, რომელიც აძლევს მას განსაკუთრებულ ხასიათს. აქედან გამომდინარე, სასურველი ეფექტის მისაღწვევად, თქვენ შეგიძლიათ შეცვალოთ ხმის დონე, ბეგრის სიმაღლე, ტონი, მკაფიოობა და გამომხატველობა, რათა ხმა უფრო ეფექტურად გამოიყენოთ და ყურადღება გაამახვილოთ იმაზე, რასაც ამბობთ.

მეტყველება არამხოლოდ შინაარსის გადასცემის, არამედ მოსწავლესთან ურთიერთობის საშუალებაა. მოსწავლეთა სახელების გამოყენება, მათი კლასგარეშე ცხოვრებით დაინტერესება, მათი გამოცდილების დაფასება ქმნის კომუნიკაციისათვის დადებით ატმოსფეროს.

დისკიპლინის დასამყარებლად მასწავლებელი მეტყველებას ხშირ-

ად უარყოფითი ფორმით იყენებს. თუმცა, დადგებით მიღვომას უფრო მეტი შედეგი მოაქვს.

კველა ადამიანს შეუძლია ისწავლოს სასიამოვნო საუბარი, არეგულიროს საკუთარი ხმის სიმაღლე და საუბრის ტემპი. პარგია, თუ შეგვიძლია სხვადასხავა ტონალობის ეფექტიანად გამოყენება, მაგრამ არ უნდა ვილაპარაკოთ ძალიან ხმამაღლა, თუ ამის უკიდურესი აუცილებლობა არ არის. ცნობილია, რომ ხმამაღლა მოსაუბრე მასწავლებლს ჰყავს ხმაურიანი კლასი. თუ ზედმეტს ვკირით, მაშინ უკირილი ჩვევაში გადადის.

რასაკვირველია, კლასში მასწავლებლის ხმა ყველას უნდა ესმოდეს, მაგრამ ამისთვის კვირილი საჭირო არ არის.

თუ მასწავლებლი მკაფიოდ და ნათლად გამოთქვამს სიტყვებს, შესაძლოა, ხმადაბლა ნათქვამიც გასაგები იყოს მთელი კლასისთვის. ხმის რეგულაცია და პროექცია ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ფაქტორია კომუნიკაციაში. ხშირად თქვენი საუბრის შინაარსი განსაზღვრავს ხმის ტონს. ადამიანს, შესაძლოა, პქონდეს მაღალი ან დაბალი ტონი, მაგრამ რომელია ბუნებრივი, ამის გარჩევა მოსწავლეებს არ უჭირთ. სათქმელის ხაზგასასმელად, სასურველია, ხმის სიმაღლე დაგწიოთ. ხმის სიდაბლე მნიშვნელოვნების შეგრძნებას ბადებს დაყურადღების

მიქცევის მიზნით, უფრო ავტორიტეტული და სახლოა. ჩვენ შეგვიძლია ხმა ავიმაღლოთ, მაგრამ თუ ისედაც ხმამაღლა საუბარი გვახასიათებს, ამას არ ექნება იგივე შედეგი. მშვიდი, გაწონასწორუბენი საუბარი მსმენელზე გაცილებით უფრო დიდ გავლენას ახდენს. თუმცა, გარეკვეულ სიტუაციაში შეიძლება აუცილებელიც იყოს ჩქარი ლაპარაკი, მაგრამ ამ დროს უურადღება უნდა მივაქციოთ გამოთქმას.

ხმის საშუალებით სასურველი შედეგის მისაღწევად, საჭიროა ზემოაღნიშნული ფაქტორები ეფექტურად გამოვიყენოთ. მაგალითად, მასწავლებლი ვერ შეძლებს ეფექტიან კომუნიკაციას, თუ მისი ხმის სიმაღლე მისაღებია, მაგრამ სიტყვებს ნათლად და მკაფიოდ არ

გამოთქვამს.

დაუბრუნდით თქვენი გაკვეთილის ჩანაწერს და დააკვირდით, რა ეფექტს ახდენს მოსწავლეებზე თქვენი საუბარი. თუ თქვენ ხმამაღლა საუბრობთ და მოსწავლეებიც თქვენგან ასეთ ტონს მიჩვეულები არიან, სასურველ შედეგს ვერ მიაღწევთ. ასევე, მნიშვნელოვანია, თქვენი ხმა გამოხატავდეს ემოციას. თუ ვინმეს აქებთ, თქვენი ხმა უნდა იყოს სასიამოქნო; თუ რამე მოგწონთ, ხმაში სიხარული უნდა იგრძნობოდეს; თუ დისციპლინაზე საუბრობთ, თქვენი ხმა უნდა იყოს მომთხოვნი. თუ თქვენ ყველაფერზე ერთნაირი ხმით საუბრობთ, მაშინ არ გაგიკვირდეთ, რომ მოსწავლეები ყველა თქვენს ნათქვამს ერთგვაროვნად აღიქვამენ.

მასწავლებლის სამეტყველო ენა

იმისათვის, რომ მოსწავლეებს განუვითარდეთ მეტყველების უნარი, აუცილებელია, რომ მათ კარგად ესმოდეთ მასწავლებლის საუბარი. მოსწავლეებმა, შესაძლოა, არ იცოდნენ ისეთი სიტყვების მნიშვნელობა, რომელიც მასწავლებლის ყოველდღიური მეტყველებისთვისაა დამახასიათებელი.

მოსწავლეებს უნდა ველაპარაკოთ მათთვის გასაგებ ენაზე. ეს არ ნიშნავს იმას, რომ მოსწავლეს არ უნდა ვასწავლოთ საგანთან დაკავშირებული ტერმინოლოგია. ამ ტერმინოლოგიას მოსწავლე თანდათანობით უნდა ითვისებდეს. მოსწავლეებისათვის მარტივია ახალი მასალის გაგება, თუ მას დაგაკავშირებთ უკვე ნაცნობ თემებთან.

კიდევ ერთხელ განიხილეთ თქვენი გაკვეთილის ჩანაწერი და დაადგინეთ თქვენი სამეტყველო ენის სპეციფიკა ქვემოთ მოცემულ კითხებზე პასუხების გაცემით:

- რა არის თქვენის საუბარში დადებითი?
- გაიხსნეთ, თქვენი მოსწავლეებიდან რამდენი იყენებს იმავე ტერმინებს და ფრაზეოლოგიას, რომელსაც თქვენ ხმარობთ? თუ საკმაოდ მცირე, რას ნიშნავს ეს?
- ხომ არ მიგვანიშნებს ეს იმაზე, რომ მათ არ ესმით ამ ტერმინების მნიშვნელობა?
- როგორ წარმოადგენთ და განმარტავთ უცხო სიტყვებს გაკვეთილზე?
- ჩამოწერეთ, რომელ სპეციფიკურ სიტყვებს თუ ფრაზებს იყენებთ?

- რა სახით მისცემთ მოსწავლეებს შესაძლებლობას, რომ იგარჯიშონ ამ სიტყვების გამოყენებაში?

პაუზა

საუბრის დროს მეტად მნიშვნელოვანია პაუზა. მასწავლებელს შეუძლია ის ძალზედ უფასტიანად გამოიყენოს რომელიმე საკითხის მნიშვნელობაზე ხაზგასასმელად. ასევე, აუცილებელია პაუზის გაკეთება და მოთმინება, სანამ მოსწავლე პასუხს გასცემს თქვენ მიერ დასმულ კითხვას. კვლევებმა აჩვენეს, რომ პაუზისთვის საუკეთესო დროა 3 წამიდან თხუთმეტ წამამდე და ზემოთ, კითხვის სირთულის შესაბამისად.

ყურადღების მიპყრობა

მასწავლებელმა გაკვეთილის დასაწყისშივე ისეთ ხერხს უნდა მიმართოს, რომ მიიპყროს მოსწავლეთა ყურადღება. შესაძლოა მასწავლებელს ამისთვის რამე წესი ჰქონდეს შემოღებული. მაგალითად: „ვითვლი სამამდე. როდესაც ვიტყვი სამს, ყველა მოსწავლე მზად იქნება გაკვეთილისთვის“. სანამ ლაპარაკს დაიწყებდეთ, დარწმუნდით, რომ ყველა მოსწავლე ჩემდან არის, გხედავთ და ყურადღებით გისმენთ. საუბრის დროს ნუ იმოძრავებთ, რადგან ამან შეიძლება გაფანტოს მოსწავლეთა ყურადღება.

არავერბალური კომუნიკაცია

არავერბალურ კომუნიკაციაში შედის ადამიანის ჩატმულობა, ქებიტიკულაცია, პოზა, სახის გამომეტყველება (მიმიკა), მანერები, მზერა. არავერბალური კომუნიკაცია აძლიერებს ან ამცირებს ვერბალურს და დამოკიდებულია იმაზე, თუ რამდენად ემთხვევა ერთმანეთს ვერბალური და არავერბალური სიგნალები. ხმას ტონალობისა და ინტონაციის შესაბამისი ჟესტიკულაცია და სახის გამომეტყველება უნდა ახლდეს. მაგალითად, შეიძლება შეკითხვა ისე წარმოვთქვათ, რომ მოსწავლემ მასში თხოვნა შეიცნოს. ტონი და ხმის ტემპი თითქოს ცვლის ხიტყვების შინაარსსაც კი. მკვლევარების აზრით, ადამიანი საუბრის დროს ინფორმაციის 55%-ს არავერბალური კომუნიკაციით იღებს.

**თქმები უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი აზ თავის დახაწებიში
მოცემულ კვლა შეკითხვაზე დაუბრუნდით კითხვებს და გაუცით
პასუხები.**

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- ეფექტიანი კომუნიკაციის უნარ-ჩვევა მასწავლებელს უადვილებს მოსწავლებთან ურთიერთობას, სწავლებისა და სწავლის პროცესის უპრ წარმართვას და მოსწავლების ჩართვას სასწავლო პროცესში;
- მასწავლებლის მონიტორინგისა და სურვილის შემთხვევაში, შესაძლებელია საკუთარი ხმისა და სამეტყველო ენის დახვეწია;
- მასწავლებელი, რომელიც საუბრის დროს არ ხმარობს გაუბებარ სამეტყველო ენის და აქტიურად უსმენს მოსწავლეს, მეტ წარმატებებს აღწევს;
- ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაციის უნარ-ჩვევები ავსებენ ერთმანეთს და მასწავლებელი, რომელიც ეფექტიანად იყენებს მათ, უფრო ნაკლებ ენერგიას ხარჯავს კლასში და უპეოეს შედეგებს იღებს.

კომუნიკაციის საშუალებები

ამ თავის წარითანის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

კომუნიკაციის რა საშუალებები არსებობს;

რას ნიშნავს აქტიური მოსმენა;

როგორია დახურული და დია კითხვები;

როგორ უნდა წარვმართოთ ეფექტიანი ახსნის, კითხვა-პასუხისა და დიალოგის პროცესი.

აქტიური მოსმენა

სიტუაცია

მასწავლებელი გაპვეთილზე მოქმედებს წინასწარ შედგენილი გეგმის მიხედვით და ცდილობს, არ დაარღვიოს განსაზღვრული დროის დამიტი. ერთ-ერთი აქტივობის დროს მასწავლებელი მოსწავლებს უსვამს კითხვებს. მოსწავლეთა უმეტესობა აქტიურობს. მასწავლებელს სურს, მიიღოს სწორი და სწრაფი პასუხები. მოსწავლეებს, რომლებიც აყოვნებენ პასუხებს, აწყვეტინებს და საბასუხოდ სხვა მოსწავლეს იწვევს. მოსწავლეების არასწორი პასუხის შემთხვევაში მასწავლებელი გამოხატავს უქმაყოფილებას და გაღიზიანებას. დროთა განმავლობაში კითხვებზე მოპასუხებ მოსწავლეთა რაოდენობა კლებულობს და ბოლოს მხოლოდ ორი მოსწავლე იღებს მონაწილეობას. მასწავლებელი მუდმივად ამოწმებს დროს და კმაყოფილია, რომ კითხვები განსაზღვრულ დროში ამოწურა.

განიხილეთ სიტუაცია, გაეცანით ქვემოთ მოცემულ განმარტებებს და ადვილად დაადგენთ, არის თუ არა ეს მასწავლებელი აქტიური მსმენელი.

აქტიური მოსმენა არის მოსმენისა და პასუხების გაცემის ისეთი ფორმა, რომელიც აუმჯობესებს ურთიერთგაგებას. აქტიური მოსმენის დროს მსმენელი მთლიანად არის ჩართული მოსმენის პროცესში და თანაუგრძნობს მოსაუბრეს. ის ხშირად იმეორებს მოსაუბრის სიტყვებს, რათა დააზუხსტოს სწორად გაიგო თუ არა მისი ნათქვამი. ასეთი ქცევა მოსაუბრეს ეხმარება, საჭიროების შემთხვევაში, კიდევ ერთხელ განმარტოს თავისი მოსაზრება.

მასწავლებელი, რომელიც აქტიური მსმენელია:

- ურადღებით უსმენს მოსწავლეებს და ცდილობს, დაადგინოს შეცდომების მიზეზები.
- არ ღიზიანდება, როდესაც არ ეთანხმება მოსწავლის მოსაზრებებს.
- მოსწავლეებს აგრძნობინებს, რომ იგი მზად არის მათი მოსაზრებების მოსასმენად და გასაგებად.
- დარწმუნებულია, რომ მოსწავლეებს კარგად ესმით კითხვების არსი.
- აძლევს მოსწავლეებს დამატებით შეკითხვებს ნათქვამის დასაზუსტებლად.
- აძლევს მოსწავლეებს დროს შეკითხვებზე პასუხების გასაცემად.

ხშირად კონფლიქტი, პრობლემები და გადიზიანება უკავშირდება იმას, რომ ჩვენ არ შეგვიძლია ვიყოთ აქტიური მსმენელები. აქტიური მოსმენის უნარ-ჩვევას გამომუშავება სჭირდება.

შეიძლება ჩამოვთვალოთ აქტიური მოსმენის რამდენიმე პრინციპი:

- წაახალისეთ ადამიანები საუბრის დროს, რათა მათ ნათლად გამოოქვნი თავიანთი მოსაზრებები;
- განმარტეთ და დააზუხსტეთ მოსაუბრის ნათქვამი;
- გამოყავით ძირითადი იდეები და მოსაზრებები;
- შეაჯამეთ მიღებული ინფორმაცია.

მოსმენის დროს აუცილებელია იმის გათვალისწინება, რომ ყურადღებას გამოვხატავთ მზერით, მანერებით, სხეულის მოძრაობით, ხმის ტონით, ჟესტიკულაციით და ა.შ.

ჩატარებულ გამოკვლევათა ანალიზი გვიჩვენებს, რომ მასწავლებლები დროის უმეტეს ნაწილს მოსწავლეთათვის შეკითხვების დასმას და მათი პასუხების მოსმენას უთმობენ. კარგი იქნება, თუ მასწავლებლები გაითვალისწინებენ, რომ მათი მხრიდან აქტიური მოსმენა სახისეთო გავლენას ახდენს მოსწავლის განწყობაზე და კომუნიკაციის კულტურაზე.

სხვისი მოსმენის და გაგების უნარი არის მოსწავლეთათვის აუცილებელი უნარ-ჩვევა. პირველ რიგში, ამის საუკეთესო მაგალითს თავად მასწავლებელი უნდა იძლეოდეს. დროთა განმავლობაში მოსწავლეები სწავლობენ მოსმენას, რაც ებმარება მათ აკადემიური მოსწრების გაუმჯობესებაში და სხვების მიმართ პატივისცემის გამოხატვაში.

ახსნა

მასწავლებელი ბევრ დროს უთმობს ახსნას. ახალი თემის შემოტანისას მოსწავლეები მოელიან, რომ მასწავლებლის ახსნილს კარგად გაიგებენ და როდესაც ეს ასე არ ხდება, ისინი დიზიანდებიან, ან საკითხისადმი გულგრილი ხდებიან. კარგად სტრუქტურირებული ახსნის პროცესში მასწავლებელი ითვალისწინებს მოსწავლეთა გამოცდილებას, იყენებს სხვადასხვა საგანამანათლებლო რესურსებს, გეგმავს ისეთ აქტივობებს, რომლებშიც მოსწავლეები არიან ჩართულნი და თავად იკვლევენ ახალ მასალას.

მეცნიერებებისა და კულტურული მემკვიდრეობის მიმართულობის დამახასიათებელი საქართველო

ასპექტი	მასშტაბურის ქმედება
გაგება	<ul style="list-style-type: none"> განიხილავს ახალ ინფორმაციას უკვე ნაცნობ თემებზე დაფუძნებით; იყენებს მოსწავლეობის გასაგებ გამოთქმებს და ითვალისწინებს მოსწავლეობა გამოცდილებას.
სტრუქტურირება	<ul style="list-style-type: none"> აყალიბებს გაკვეთილის მიზანს; წინასწარ განსაზღვრავს გაკვეთილის ორგანიზების ფორმას; აჯამებს მოსწავლეობა ძირითად მოსაზრებებს.
მიმდევრობა	<ul style="list-style-type: none"> დოგიკურად აწყობს გაკვეთილის შინაარსს მოსწავლეთა საჭიროებების გათვალისწინებით.
ახსნა	<ul style="list-style-type: none"> განსაზღვრავს ძირითად საკითხებს; აძლევს მაგალითებს ამ საკითხების ილუსტრაციისათვის; იყენებს ისეთ მაგალითებს, რომელთაგან ზოგი კონკრეტულია და ზოგიც აბსტრაქტული.
წარდგენა	<ul style="list-style-type: none"> კარგად გამოთქვამს სიტყვებს და ლაპარაკობს საქმარისად ხმამაღლა; პრეზენტაციის ყველა ნაწილი გასაგებია; ვერბალურ ნაწილს ახმარს არავერბალურ კომუნიკაციას და იყენებს ვიზუალურ საშუალებებს.

კითხვების დასმა

კითხვების დასმა სწავლებისა და სწავლის ერთ-ერთი უკელაზე გავრცელებული ხერხია. კითხვის დასმა წარმოადგენს ინტერაქტიული სწავლის ნაწილს. იმისათვის, რომ შეგეძლოთ კითხვების ეფექტურად დასმა, უნდა გაითვალისწინოთ:

- რა ტიპის კითხვის დასმას აპირებთ;
- რატომ სვამთ კითხვას;
- როდის აპირებთ კითხვის დასმას;
- რა ფორმით აპირებთ კითხვის დასმას;
- ვის უსვამთ კითხვას;
- რა ხერხს მიმართავთ, თუ მოსწავლე ვერ იგებს შეკითხვას, ან შეუსაბამო პასუხს გაძლიეროთ;
- რა დროს აძლევთ მოსწავლეს დასმულ კითხვაზე პასუხის გასაცემად.

მიუხედავად ამისა, ოქვენ არ შეგიძლიათ, წინასწარ დაგეგმოთ ყველა შეკითხვა. სწავლებისას უნდა იყოთ შემოქმედებითები, გაპვეოთილის გეგმის ფარგლებში. კითხვის დასმა არ არის მარტივი პროცესი. კითხვა შეიძლება დაისვას ბევრი მიზეზის გამო. მაგალითად, მოსწავლების ყურადღების მისაპყრობად; იმის შესამოწმებლად, გისმენენ თუ არა; გაიგეს თუ არა ინსტრუქცია ან განმარტება; პრობლემების გადაჭრისა და ანალიზის სტიმულირებისათვის; ან, უბრალოდ, დისკუსიის გამოსაწვევად.

ლია და დახურული შეკითხვები

ყველაზე მეტად გავრცელებულია ისეთი ტიპის კითხვების დასმა, რომელზეც არსებობს ერთი სწორი პასუხი. ამით მასწავლებელი ამოწმებს მოსწავლის ცოდნას რამე კონკრეტული საკითხის შესახებ. მაგალითად, დაასახელეთ პერუს დედაქალაქი; რა არის რკინის ატომური წონა? რას ვეძახით ძირითად არტერიას, რომელიც გულში შედის? - ასეთ კითხვებს პქვიათ დახურული შეკითხვები, რადგან მათ აქვთ მხოლოდ ერთი სწორი პასუხი. მოსწავლებმ ან იცის სწორი პასუხი, ან არა. ის არ ფიქრობს ბევრს. დახურული კითხვები შეიძლება დაუსვათ მთელ კლასს. ასეთი კითხვები აძლიერებს მოსწავლეთა მეხსიერებას და ახალ მასალასთან დასაკავშირებლადაც გამოიყენება.

რაც შექება ლია შეკითხვებს, მათ არა აქვთ ცალსახა პასუხი. ასეთი კითხვები ხშირად გამოიყენება აღქმის და გაგების განვითარებისათვის. მაგალითად: როგორ შეგვიძლია შევამციროთ ნარცოტიკების მოხმარება? რატომ დაეცა რომის იმპერია? რა სიტყვებს გამოიყენებდი

შემოღვომის ტყის აღწერისას?

ასეთი კითხვები უფრო კომპლექსურია, ვიდრე დახურული კითხვები. მათი მიზანია, გააფართოონ მოსწავლის გაგება. ასეთ კითხვებზე პასუხის გაცემისათვის მოსწავლეს უწეს ინფორმაციის მანიპულაცია ცოდნის, ლოგიკის და წარმოსახვის დახმარებით. დია კითხვას არ მოსდევს სწრაფი პასუხი. მოსწავლეებს სჭირდებათ დრო ინფორმაციის შესაგროვებლად, იდენტის გარშემო კამათისა და პასუხისათვის.

თუ მასწავლებელი სრულყოფილად ფლობს კითხვების დასმის უნარ-ჩვევას, იგი ისე წარმართავს მას, რომ თვითონ შეუმჩნეველი რჩება, ხოლო მოსწავლეებს უწნდებათ კონკრეტული საკითხისა თუ სასწავლის მასალის სრული ამოწურვისა და დრმად გამოკვლევის სურვილი.

გავრცელებული შეცდომები კითხვების დასმის დროს

მასწავლებელი კითხვების დასმის დროს შეიძლება უშვებდეს ისეთ შეცდომებს, რომლებიც უარყოფითად მოქმედებს მოსწავლეთა ჩართულობაზე და ხელს უშლის შედეგების მიღებას.

გავრცელებული შეცდომები:

- მოსწავლეს არ უჟურებს;
- კითხვებს სწრაფად სვამს;
- გულისყრით არ უსმენს;
- ერთი კითხვიდან მეორეზე ხტება;
- ბევრ კითხვას სვამს ერთდროულად;
- სვამს კითხვებს და თავად პასუხობს;
- კითხებს მხოლოდ წარმატებულ მოსწავლეებს უსვამს;
- როგორ კითხვების ლოგიკისა და თანმიმდევრობის გარეშე სვამს;
- შეუსაბამო კითხვებს სვამს;
- ყოველთვის ერთნაირი ტიპის კითხვებს სვამს (მაგ. დახურულები);
- მოსწავლეებს ფიქრის საშუალებას არ აძლევს;
- მოსწავლეთა პასუხებს იგნორირებას უკეთებს;
- მოსწავლეთა პასუხებზე დასკვნებს არ აკეთებს;
- კითხვებს მოსწავლეთა პასუხებზე არ აგებს.

გავრცელებული შეცდომაა, როდესაც მასწავლებელს წინასწარ აქვს მოაზრებული, თუ რა პასუხს ელის მოსწავლისგან დია შეკითხვის დროს და აიძულებს მოსწავლეს, მივიდეს მის მიერ გაცნობიერებულ პასუხსამდე. დია კითხვებმა უნდა მიანიშნონ პასუხების

სიმრავლეზე, რომელიც შეიძლება მასწავლებლისათვის არ იყოს მოსალოდნელი პასუხის მსგავსი, მაგრამ იყოს კითხვის შესაბამისი. თუ მასწავლებელს წინასწარ აქვს განსაზღვრული, რა უნდა უპასუხონ მოსწავლეებმა, მაშინ ასეთი კითხვა არ შეიძლება ღია კითხვად ჩაითვალოს. მოსწავლეები ცდილობენ, მიხვდნენ, როგორი პასუხის მიღება სურს მასწავლებელს და ასეთი პასუხი არ წარმოადგენს მოსწავლის ნააზრევს. მასწავლებელმა არ უნდა დაუსვას მოსწავლეებს ისეთი შეკითხვები, რომლებიც შეუსაბამო იქნება მათ ცოდნასა და გამოცდილებასთან. არის შემთხვევები, როდესაც მასწავლებელი მოსწავლეთა მცირე ჯგუფს უსვამს კითხვებს, ხოლო დანარჩენებს კი იგნორირებას უკავებს. ხანდახან, მასწავლებელი სვამს შეკითხვებს, რომელიც მოსწავლეებისთვის გაუგებარია, რადგან მათ სიტყვების მნიშვნელობა არ ესმით, ან მათთვის კითხვა რთული გასაგებია.

დიალოგი

კომუნიკაციის საუკეთესო ფორმას წარმოადგენს დიალოგი. მასწავლებელი მუდმივად უნდა ცდილობდეს, რომ მისი საუბარი არ იყოს მონოლოგი. მას უნდა შექმლოს დიალოგის წარმართვა.

დიალოგის დროს მასწავლებლისათვის მნიშვნელოვანია მოსწავლეებთან ერთად ფაქტების ანალიზი, სიტუაციის ობიექტური შესწავლა, და არა საკუთარი პოზიციის დაცვა. მოსწავლეებთან წარმართული დიალოგის დროს მასწავლებელი უნდა ცდილობდეს, მათთან ერთად შემოქმედებითად მიუდგეს საკითხს. დიალოგმა უნდა მიგვიყვანოს თანამშრომლობამდე. მასწავლებლისთვის მეტად მნიშვნელოვანია, შეძლოს მოსწავლეების თანაგრძნობით მოსმენა. ეს კი იმას ნიშავს, რომ მასში გადიზიანებას არ უნდა იწვევდეს მოსწავლის განსხვავებული, თუნდაც მცდარი მოსაზრება. მთავარია, მასწავლებელმა დაადგინოს, რა უდევს საფუძვლად მოსწავლის მხრიდან საკითხის ამგვარ გაგებას.

დიალოგის წარმართვის, კითხვების დასმისა და მოსმენის უნარ-ჩვევების დახვეწია ხანგრძლივი პროცესია და მას მასწავლებელი მუდმივად სრულყოფს. საერთო პრობლემებზე მსჯელობისას მასწავლებლები ერთმანეთს უზიარებენ სასკოლო გამოცდილებას, სთავაზობენ შენიშვნებსა და რჩევებს, როთაც დიდ დახმარებას უწევენ ერთმანეთს. ასეთი ტიპის თანამშრომლობა ხელს უწყობს სწავლებაში ახალი მიღვომების გამოყენებას. ამით კი უმჯობესდება და იხვეწება სასწავლო პრაქტიკა.

თქმებ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დახარჯის-ზე მოცემულ კვლავ შემოთხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და ბაჟიროთ პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მოსმენა წარმოადგენს ერთ-ერთ უმნიშვნელოვანეს უნარ-ჩვეულებებს სწავლისა და სწავლების პროცესის წარმატებით წარ-მართვისათვის;
- დადებითი განწყობით მოისმინეთ მოსწავლეთა პა-სუხები და ისინი მონაწილეობას მიიღებენ დისკუსიებში, გამოთქამენ თავიანთ მოსაზრებებს და აქტიურად ჩაერთვე-ბიან სასწავლო პროცესში;
- დიალოგისა და დისკუსიის მეთოდით მომუშავე მასწავ-ლებლები მუდმივი შემოქმედებისა და განვითარების პირობებს უქმნიან მოსწავლეებს და თავადაც მუდმივი პროცესიული გან-ვითარების პროცესში იმყოფებიან;
- მასწავლებლის კომუნიკაციის უნარ-ჩვეულები და მისი დამოკიდებულება დიდ გავლენას ახდენს მოსწავლეების გან-ვითარებაზე.

საკლასო დისკუსია

ამ თავის წარითანის შემდეგ თქმებ გეცოდინებათ:

რატომ არის მნიშვნელოვანი საკლასო დისკუსია;

როგორ უნდა მოვემზადოთ და მოვამზადოთ მოსწავლეები დისკუსიისთვის;

როგორ უნდა მოვიქცეთ, რომ დისკუსიის პროცესში მოსწავლეთა მაქსიმალურმა რაოდენობამ მიიღოს მონაწილეობა;

როგორ უნდა გავაუმჯობესოთ სასწავლო პროცესი დისკუსიის სხვადასხვა ხერხის გამოყენებით.

გაეციანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1.რით განსხვავდება კითხვა-პასუხი დისკუსიისაგან?

2.როგორ ვმართოთ დისკუსიის პროცესი?

3.როგორი ტიპის კითხვები უნდა დაგვჭით დისკუსიის დროს?

4.როგორ ჩავრთოთ მოსწავლეები დისკუსიის პროცესში?

5.როგორ ჩავატაროთ დისკუსია სხვადასხვა ხერხის გამოყენებით?

სიტუაცია

კათედრის შეხვედრაზე მასწავლებლები განიხილავენ ჩატარებულ ბაკვეთილებს. კათედრის გამგე დაინტერესებულია დისკუსიის მეთოდის გამოყენებით, მიღებული შედეგებით და, ამასთან დაკავშირებით, სვამს შეკითხვას. შეხვედრაზე დამსწრე მასწავლებლების უძრავლესობა დარწმუნებულია, რომ ამ მეთოდით თითქმის ყოველ გაკვეთილზე მუშაობს. ამის დასადასტურებლად, ერთ-ერთი მასწავლებელი იხსენებს კითხვებს, რომელიც მოსწავლეებს დაუსვა და მიმოიხილავს მოსწავლეთა პასუხებს. მეორე მასწავლებელი ამბობს, რომ მისი მოსწავლეები ხშირად თავად მართავენ დისკუსიას და უსვამწებელი კითხვებს ერთმანეთს. მასწავლებელი აღნიშნავს, რომ მოსწავლეები ძალიან კარგიდ ართმევენ თავს ამ პროცესს და მისი ჩარევა მხოლოდ იმ შემთხვევაშია საჭირო, თუ მოსწავლეების პასუხები სწორი არ არის. მასწავლებელი ქმაყოფილია იმით, რომ მოსწავლეები ზუსტად ისე პასუხობენ, როგორც თავად უპასუხებდა.

გთხოვთ, განიხილოთ მოცემული სიტუაცია და განსაზღვროთ, თუ რა დასკვნებს გააკეთებდა კათედრის გამგე მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე. დასკვნები ჩაიწერეთ და თეორიული ნაწილის გაცნობის შემდეგ გააუმჯობესეთ იხინი.

დისკუსია კომუნიკაციის ერთ-ერთი საშუალებაა და თავისი არ-სით დიალოგს გმურება, როგორც სწავლების ორგანიზაციის ფორმით, ისე სასწავლო მასალის შინაარსზე მუშაობის ხერხებით. დისკუსია წარმოადგენს ისეთ მეთოდს, რომელიც ორგანიზებას უკეთებს და კითხვების დასმისა და პასუხების გაცემის პროცესს და საშუალებას აძლევს მოსწავლეს, უფრო ღრმად განიხილოს შესასწავლი საკითხი. მასწავლებელი ყოველთვის წინასწარ ემზადება დისკუსიისათვის. განსაზღვავს სადისკუსიო პრობლემას, კითხებს და პროცედურებს. საკლასო დისკუსია შეიძლება მიმდინარეობდეს მოსწავლეთა მცირე ჯგუფებში, ან მთელ კლასში, ასევე – მასწავლებელსა და მოსწავლეებს, ან მოსწავლეებს შორის. დისკუსიის დროს მასწავლებელი გეზის მიმცემის როლს ასრულებს და აკონტროლებს პროცესს, რათა მოსწავლეებმა არ გადაუხვიონ სადისკუსიო საკითხს და არ დაარღვიონ დისკუსიის წესები. მთელ კლასთან დისკუსის ჩატარების ორგანიზების საუკეთესო ფორმას წრეში მოსწავლეების განლაგება წარმოადგენს.

დისკუსიის მეთოდით მუშაობის დროს აუცილებელია კლასში იყოს ნდობისა და ურთიერთპატივისცემის ატმოსფერო. მასწავლებელი თავად უნდა წარმოადგენდეს სხვისი აზრის პატივისცემის მოდელს, რადგან მასწავლებლის მოსწავლეებისადმი დამოკიდებულება მოსწავლეთა ურთიერთდამოკიდებულების განმსაზღვრელია.

დისკუსიის ეფექტინად წარსამართად მასწავლებელმა უნდა გაითვალისწინოს შემდეგი ფაქტორები:

1. მოსწავლეების მომზადება;
2. წესები და პროცედურები;
3. დისკუსიის მართვა;
4. მოსალოდნელი შედეგები.

1. მოსწავლეების მომზადება

- მოსწავლეების უნარ-ჩვევების და ცოდნის დადგენა;
- საჭირო ინფორმაციის განსაზღვრა;
- მოსწავლეებისათვის ინფორმაციის წყაროების მითითება.

2. წესები და პროცედურები

- საკითხის შერჩევა და დისკუსიის დროის განსაზღვრა;

- სიკრცის ორგანიზება ისე, რომ ყველა მოსწავლეს შეეძლოს ერთმანეთთან თვალით კონტაქტი;
- დიკუსიის წესების განსაზღვრა.

3. მასწავლებლის როლი

- ნათლად განსაზღვრავს სადისკუსიო საკითხებს;
- არ ერევა დისკუსიის შინაარსობრივ მხარეში;
- ხელს უწყობს მოსწავლეების დისკუსიაში ჩართვას;
- აძლევს მოსწავლეებს საკუთარი აზრის გამოთქმის შესაძლებლობას;
- აკონტროლებს იმას, რომ მოსწავლეებმა ერთმანეთს დააცადონ საუბარი და აზრის სრულფასოვანი გამოხატვა;
- აკონტროლებს იმას, რომ დისკუსიის დროს მოსწავლეებმა კონკრეტული საკითხებიდან არ გადაუხვიონ და მსჯელობა უსაგნო საუბარში არ გადაიზარდოს.

4. მოსალოდნელი შედეგები

- საგაპვეთილო მასალის უკეთ გაგება, გამოყენება, ანალიზი და შეფასება;
- სწავლა სხვების მოსაზრებების და შეხედულებების საფუძვლზე;
- საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევების შეძენა;
- საპუთარი თავისადმი რწმენის განმტკიცება.

ყველა მოსწავლის დისკუსიაში ჩასაბმელად საჭიროა მასწავლებლები ისეთი შეკითხვები დასვას, რომლებიც შექსაბამება როგორც თითოეული მოსწავლის, ასევე მთელი კლასის ინტერესებს.

კითხვები მოსწავლეებს შემოქმედებითი თუ კომუნიკაციური უნარ-ჩვევების გამომუშავებაში ეხმარება, რაც შემდგომში უთურდ ხელს შეუწყობს ჯანსაღი კონკურენციისა და ურთიერთობანამშრომლობის ჩამოყალიბებას.

შეკითხვის ფორმაზ შეიძლება გავლენა მოახდინოს პასუხის სტილზე, შინაარსსა და ემოციურ ხასიათზე. მაგალითად, თუ დავსვამო შეკითხვას: რა სახის პრობლემები წარმოიშვა მას შემდეგ, რაც ტერიტორიები დავგარეულებ? პასუხი ემოციური იქნება.

მასწავლებელმა შეკითხვების დასმის დროს სიფრთხილე უნდა გამოიჩინოს. აქ დიდი მნიშვნელობა აქვს საუბრის ტონს, ხმის ტემპს, წარმოთქმის სისწავეს, სახის მიმიკას, სხეულის მოძრაობას, თვალით კონტაქტს და, რადა თქმა უნდა, კითხვის შინაარსს. შეკითხვის დასმა შესაძლებელია დაიწყოთ საკმაოდ მკაცრი, ცივი, ან ოფიციალური

ტონით, რომელიც ბოლოში ოდნავ უნდა შეარბილოთ. მაგალითად, რას ფიქრობთ თქვენ? ეს მარტივი კითხვითი წინადადება შეიძლება მრავალნაირად წარმოვთქვათ. კარგი იქნება, თუ შეკითხვის დასმის დროს გავიღიმებთ კიდევ.

დისკუსიისათვის დრმა და შინაარსიანი ფორმის მიცემისათვის შეიძლება შეკითხვა ისე წარმოვთქვათ, რომ მოსწავლეები მასში თხოვნა შეიცნოს. ტონი და ხმის ტემბრი ხშირად თითქოს ცვლის სიტყვების შინაარსსაც კი. მეტად მნიშვნელოვანია კითხვებით ხასიათის დაღგუნა და სხვადასხვა ტიპებად დაყოფა. კითხვები მრავალმხრივობით უნდა გამოიიჩეონ და გააჩნდეთ განსხვავებული შინაარსობრივი დატვირთვა. მასწავლებელთა უმრავლესობა აღგენს კითხვათა ნუსხას, რომელიც, დაახლოებით, 8 ან 10 ბაზისური კითხვისაგან შედგება. აქედან შეიძლება წარმოშვას უამრავი სხვადასხვა შეკითხვა. კითხვათა ცვლილება დამოკიდებულია სასწავლო პროცესის მიზნის ცვალებადობაზე.

მასწავლებელი მოსწავლეებს დისკუსიისათვის წინასწარ ამზადებს. აცნობს დისკუსიის საკითხებს და მიზნებს. მასწავლებელი დისკუსიას იწყებს ისეთი კითხვებით ან პრობლემით, რომელიც აღძრავს მოტივაციას მოსწავლეებში და რთავს მათ დისკუსიაში. დისკუსიას შეიძლება ახლდეს მოკლე პრეზენტაციები მასწავლებლის ან მოსწავლეების მხრიდან. მასწავლებელი ცდილობს, დისკუსიაში მხოლოდ მოსწავლეები იყვნენ ჩართული და ანალიზისა და კვლევის საფუძველზე ამოწურონ სადისკუსიო საკითხი. დროთა განმავლობაში მოსწავლეები ეწვევიან დისკუსიის დროს რეგლამენტის დაცვას, სწრაფი და ადეკვატური პასუხების გაცემას და არგუმენტების მოყვანას.

მას შემდეგ, რაც მოსწავლეებს დისკუსიისთვის აუცილებელი უნარ-ჩვევები გამოიუშებავდებათ, მასწავლებელს შეუძლია დისკუსიის ისეთი ფორმები გამოიყენოს, რომელსაც მთლიანად მოსწავლე წარმართავს.

სასურველია, მასწავლებელმა დაფაზე დაწეროს დისკუსიის საკითხები და პერიოდულად შეასენოს მოსწავლეებს.

დისკუსიას მასწავლებელი დია შეკითხებით წარმართავს. მაგალითად:

- როგორია თქვენი რეაქცია ამა და ამ საკითხთან დაკავშირებით?
- რომელმა პრობლემამ დაგაინტერესათ?
- რა დასკრინებს გამოიტანოთ ამ მონაცემებიდან?
- რა გაძლევთ ასეთი დასკვნის გამოტანის საფუძველს?
- რა არგუმენტების საფუძველზე გამოიტანეთ ასეთი დასკვნა?

- რა არის საჭირო იმისათვის, რომ ?
- რა მოხდებოდა იმ შემთხვევაში, თუ ?
- როგორ გავლენას იქონიებს და რატომ?
- რას უნდა ვეღოდეთ ?

დისკუსიის პროცესში მასწავლებელი არ აკრიტიკებს მოსწავლეთა მოსაზრებებს, შეხედულებებსა და იდეებს. მასწავლებელი, ამავე დროს, ცდილობს, დაეხმაროს მათ საკითხის უკეთ გაშუქებასა და საკუთარი თავის მიმართ რწმუნის განმტკიცებაში. მაგ: მასწავლებლი მიმართავს მოსწავლეებს: „იქნებ უფრო ღრმად გააშუქოთ ეს საკითხი?“ ან თუ მასწავლებელს სურს, უფრო დახვეწოს მოსწავლის ნააზრევი, ამბობს: „ეს ნამდვილად ახალი იდეაა, როგორც მივხვდი. . . .“ „ხომ არ შეგიძლიათ, მოიყვანოთ არგუმენტი“ „რატომ ფიქრობთ ასე . . . შეგიძლია ახსნა, რას გულისხმობ ამაში“ ასეთი მიდგომა მოსწავლეებს უბიძებს ახალი იდეების გამოთქმისაკენ. მასწავლებელი სთხოვს, გამოთქვან თავიანთი მოსაზრებები ისეთმა მოსწავლეებმა, რომლებიც ჩუმად სხედან.

დისკუსიის მეთოდს მასწავლებელი იუნიებს გაკუთილის მიზნის შესაბამისად. ამასთან, ითვალისწინებს მოსწავლეების საკომუნიკაციო უნარ-ჩვევებს და იმასაც, თუ რამდენად არიან მომზადებულნი დისკუსიისთვის.

დისკუსიის დასასრულს, მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად აჯამებს დისკუსიას და განიხილავს დისკუსიის დადებით და უარყოფით მხარეებს.

დისკუსიის წესები:

1. მასწავლებელი დისკუსიის დაწყებამდე ურიგებს მოსწავლეებს სხვადასხვა ფერის სამ პატარა ალამს;
2. მოსწავლეები ფერად ალმებს პატარა დრუბლის ნაჭერში არჭობენ და თავიანთ მერხზე ათავსებენ;
3. ალმები კარგად უნდა ჩანდეს;
4. მასწავლებელი აცნობს მოსწავლეებს თამაშის წესებს. თოთოეულ მოსწავლეს უფლება აქვს, დისკუსიის მსვლელობის დროს მხოლოდ სამჯერ გამოთქვას აზრი.

ყოველი პასუხის შემდეგ მოსწავლემ უნდა ამოიღოს ალამი და გადაღოს გვერდზე. როდესაც მას არც ერთი ალამი აღარ დარჩება, იგი მხოლოდ მსმენელის როლს შეასრულებს.

ამ ხერხით ჩატარებული დისკუსიები დაეხმარება მასწავლებელს დისკუსიის სწორად წარმართვაში და თუ მას სისტემატიურად გამოიყენებო, ნახავთ, რომ დროთა განმავლობაში მოსწავლეთა პასუხები ლოგიკური და დისკუსიის თემის შესაბამისი იქნება. ასევე, ეს ხერხი შესაძლებლობას მოგცემთ, კლასში დისკუსია მხოლოდ წარმატებული მოსწავლეების ჩართვით არ ამოიწუროს და მოსწავლეთა მაქსიმალური რაოდენობა გააქტიუროთ. მასწავლებელმა, საჭიროებიდან გამომდინარე, შეიძლება ან გაართულოს, ან გადააკეთოს ეს პროცედურა.

დისკუსიის ჩატრების სხავდასხვა ხერხი

ხერხი – 1. პრობლემის ან შეკითხვის დასმის შემდეგ სთხოვეთ მოსწავლეებს, შებრუნვნენ გვერდზე მჯდომი მოსწავლისკენ და გამართონ დისკუსია პასუხის მოსაბენიად. მიუცით მოსწავლეებს ამისათვის მცირე დრო (30 წამი).

გამოიყენეთ ეს მეთოდი მაშინ, როდესაც კითხვას ან პრობლემას აქვს მარტივი პასუხი და თქვენ გსურთ, მიიღოთ თქვენი მოსწავლეებისაგან სწრაფი პასუხი. ამ ხერხის გამოყენების მიზანია, გახადოთ ყველა მოსწავლე დისკუსიის მონაწილე.

გაითვალისწინეთ, რომ წევილებში ერთი მოსწავლე დომინანტურია მეორეზე და თქვენ ხელი უნდა შეუწყოთ ყველა მოსწავლის ჩართვას პროცესში. შესაძლოა მოსწავლეებისათვის თავდაპირველად ასეთი დავალების მიცემამ კლაში ხმაური გამოიწყოს, მაგრამ დროთა განმავლობაში თქვენ მოახერხებთ პროცესის მართვას.

ხერხი - 2. ეს ხერხი არის პირველი ხერხის მსგავსი, მაგრამ განსხვავდება იმით, რომ მასწავლებელი სთხოებს, 30 წამის განმავლობაში დამოუკიდებლად იფიქრონ შეკითხვაზე ან პრობლემაზე და ამის შემდეგ დაიწყონ დისკუსია ერთმანეთში. მასწავლებელი, დისკუსიის მიმდინარეობიდან გამომდინარე, არეგულირებს დროს. წევილებში დისკუსიის დასრულების შემდეგ ისინი მთელ კლასს უზიარებენ მოსაზრებებს.

სასურველია, მოსაზრებების გაზიარებაზე გადახვიდეთ მას შემდეგ, რაც წევილებში რამდენჯერმე გაიმართება დისკუსია და მოსწავლეები

ბი მიეჩვევიან ამ ხერხით მუშაობას.

ხერხი - 3. ეს ხერხი წინა ორი ხერხის მსგავსია, მაგრამ მოსაზრებების გაზიარების ტექნიკამდე კიდევ ერთი საფეხური ემატება. წყვილები იცვლებიან, ახალი წყვილები ერთმანეთს უზიარებენ სხვა წყვილებში გამოთქმულ მოსაზრებებს და მხოლოდ ამის შემდეგ ხდება მთელ კლასთან მოსაზრებების გაზიარება. მნიშვნელოვანია ის, რომ მასწავლებელმა თვალყური ადვანტა ახალ წყვილებში დიქუსიას და განსაზღვროს, არის თუ არა იგი კონსტრუქციული.

დაუწევთ დროის ლიმიტი წყვილებს აზრის გამოსათქმელად. სთხოვეთ მოსწავლეებს, მოუსმინონ ერთმანეთს და პატივი სცენ ერთმანეთის ნაზრებს.

ხერხი - 4. დისკუსია მიმდინარეობს 3-5 წევრიან ჯგუფებში. დასვთ შეკითხვა, ან წამოჭერით პრობლემა და უთხარით მოსწავლეებს, სწრაფად განიხილონ იგი ჯგუფში. ეს ხერხი კარგია მოსწავლეებისგან სწრაფი პასუხების მისაღებად. მიეცით თოოულ მოსწავლეს ჯგუფში ერთი პასუხის გაცემის უფლება.

კითხვების დასმის შემდეგ მასწავლებელი აპკირდება, მონაწილეობს თუ არა ყველა მოსწავლე ჯგუფურ დისკუსიაში. იგი თავდაპირებულად აკონტროლებს იმას, რომ მოსწავლეებმა არ გააკრიტიკონ ერთმანეთის იდეები. მას შემდეგ, რაც მასწავლებელი დარწმუნდება, რომ მოსწავლეები არიან მომზადებულები და აქვთ შესაბამისი უნარ-ჩვევები, აძლევს ერთმანეთის მოსაზრებების და იდეების კრიტიკის საშუალებას.

ჯგუფური დისკუსიის დასრულების შემდეგ ჯგუფები უზიარებენ თავიანთ იდეებს ან პასუხებს მთელ კლასს. მასწავლებელი ჯგუფიდან შემთხვევითი შერჩევის საფუძველზე სთხოვს ერთ-ერთ მოსწავლეს, გადმოსცეს ჯგუფის მოსაზრება. იმავე ჯგუფის სხვა მოსწავლეებს შეუძლიათ რამე დაამატონ.

ხერხი - 5. მასწავლებელი კლასს აცნობს გარკვეულ მოსაზრებას.

მოსწავლეები, რომლებიც ეთანხმებიან მოსაზრებას, ჯგუფდებიან კლასის ერთ კუთხეში, ხოლო მოსწავლეები, რომლებიც არ ეთანხმებიან - კლასის მეორე კუთხეში. მასწავლებელი მომხრეებს და მოწინააღმდეგებებს აჯგუფებს წყვილებად, ან მცირე ჯგუფებად და იმართება დისკუსია. მოსწავლეებმა უნდა დაასაბუთონ თავიანთი პოზიციები.

ხერხი - 6 (ჯიქსო) მასწავლებელი ყოფს დავალებას ნაწილებად. კლასს ყოფს 3-5 წევრიან ჯგუფებად და თითოეულ წევრს მხოლოდ დავალების ერთ ნაწილს აძლევს. შემდეგ იქმნება ახალი ჯგუფები იმ წევრებისგან, რომლებსაც ერთი და იმავე დავალების ნაწილი აქვთ მიცემული და ჯგუფში იმართება დისკუსია. საკითხის განხილვის შემდეგ თითოეული მოსწავლე უბრუნდება თავის ძევლ ჯგუფს. ამ შემთხვევაში ყველა მოსწავლის მიერ მოტანილი იდეები და ინფორმაცია თანაბრად მნიშვნელოვანია დავალების შესასრულებლად, რაც ჯგუფის წევრებს ერთმანეთზე დამოკიდებულს ხდის.

ხერხი - 7 მოსწავლები წინასწარ ამზადებენ საშინაო დავალებას. წერენ მოკლე ანალიზს და დასკვნას, მიცემულ საკითხთან დაკავშირებით. კლასში დაბრუნებულები ჯგუფში ან წევილში განიხილავენ თითოეულს და დიკუსიის საფუძველზე აფასებენ ნამუშევარს. შეფასების კრიტერიუმები წინასწარ მზადდება მასწავლებლის და მოსწავლეების მიერ. თითოეულმა ჯგუფმა უნდა აარჩიოს ერთი დასკვნა, რომელიც მოედ კლასში დისკუსიის საგანი გახდება.

ხერხი - 8 დიკუსიაში მონაწილეობს მთელი კლასი. დისკუსიის საკითხს მასწავლებელი წინასწარ აძლევს/აცნობს მოსწავლეებს, ინფორმაციის მოსაძიებლად ასახელებს წყაროებს. მოსწავლეებთან ერთად აღგენს დისკუსიის წესებს. დისკუსიისთვის მომზადების დროს მასწავლებელი არ განსაზღვრავს პასუხებს და დისკუსიის დროს არ ცდილობს, მოსწავლეები წაიყვანოს წინასწარ განსაზღვრული პასუხებისკენ. მასწავლებელი დისკუსიას იწყებს მოტივაციის გამომწვევი კითხვით, პრობლემით ან მოკლე პრეზენტაციით. მასწავლებელი მხოლოდ მართავს პროცესს და სვამს შეკითხვებს დისკუსიის ეფექტიანობისთვის.

თქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში მოცემულ კველა შეკითხვაზე დაუბრუნდით კითხვებს და გაუცით პასუხები.

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები:

- მასწავლებელი გეგმავს გაკვეთილს, განსაზღვრავს დისკუსიის მიზნებს და პროცედურებს;
- მასწავლებელი და მოსწავლები წინასწარ განსაზღვრავენ დისკუსიის წესებს და წესების დარღვევის შემთხვევაში განიხილავენ მიზეზებს;
- დისკუსია ეფექტუანია, როდესაც დისკუსიის სკიოთხი მოსწავლებისათვის ნათელი და გასაგებია, ამაღლებს მათ მოტივაციას და უჩენს დისკუსიაში მონაწილეობის სურვილს;
- მასწავლებელი არ აძალებს მოსწავლეებს დიკუსიაში მონაწილეობის მიღებას, არამედ ქმნის ქლასში ისეთ ატმოსფეროს, რომელიც განაპირობებს მოსწავლეების დისკუსიაში ჩართულობას;
- სწორად წარმართული დიკუსიის დროს მოსწავლეები თავისუფლად გამოხატავენ თავიანთ მოსაზრებებს, უსმენენ და გამოხატავენ პატივისცემას ერთმანეთის მიმართ და სწავლობენ ერთმანეთისგან;
- დიკუსიის დასრულების შემდეგ მასწავლებელი მოსწავლეებთან ერთად განიხილავს დიკუსიის შედეგებს: რას გაართვეს კარგად თავი, რა იყო დისკუსიის სუსტი მხარე და რას გააკეთებენ შემდგომში უკა-თესი შედეგების მისაღებად.

ინკლუზიური განათლება

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ:

რას ნიშნავს ინკლუზიური განათლება;

რა არის ინკლუზიური განათლების მიზნები და ძირითადი პრინციპები;

როგორ უნდა დავნერგოთ ინკლუზიური სწავლება სკოლებში;

საზოგადოების როგორი დამოკიდებულება ახდენს უარყოფით გავლენას განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვებზე.

გაეცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. ვინ ჩაითვლება სპეციალური საგანმანათლებო საჭიროების მქონე მოსწავლე?
2. როგორ უნდა მოვიქცეთ, როცა სკოლაში სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლე სწავლობს?
3. რას ნიშნავს ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მოსწავლისათვის?
4. როგორ უნდა შევაფასოთ სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლის აკადემიური მიღწევები?
5. რა როლი ეკისრება მასწავლებელს ინკლუზიურ განათლებაში

ინკლუზიური განათლება ნიშნავს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლეების თანატოლებლო სკოლებში სწავლას.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლედ ითვლება:

- შეზღუდული შესაძლებლობებისა და შეფერხებული განვითარების მქონე მოსწავლეები;
- სოციალურ-ემოციური პრობლემების მქონე მოსწავლეები;
- ნიჭიერი ბავშვები.

შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვს აღენიშნება განვითარების ერთი ან რამდენიმე შეფერხება (მათთან დაკავშირებით, სიტყვა „ინვალიდი“ 1995 წლიდან, საქართველოს პარლამენტის დადგენილებით, ამოღებულია სმარებიდან და ჩანაცვლებულია ტერმინით „შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირი“). განვითარების შეფერხება სხვადასხვა კატეგორიის მიხედვით განისაზღვრება:

- ფიზიკური დარღვევები (მოძრაობის შეზღუდვა, კიდურების, მხედველობის და სმენის დაფაქტური, მეტყველების პრობლემები);
- გონებრივი დარღვევები (ცენტრალური ნერვული სისტემის დაზიანებით გამოწვეული დარღვევები, ტენის ტრაგმა, ცენტრული დამბლა, ქალეფსია, სწავლის უნარის დაქვეითება და სხვა);
- სოციალურ-ემოციური დარღვევები (ქცევის დარღვევები, ემოციური დარღვევები, ყურადღების დაფიციტი, გადამეტებული აქტიურობა (პიპერაქტივობა), სოციალური დარღვევები, კომუნიკაციის პრობლემები).

ინკლუზიური განათლების ძირითადი პრინციპია, რომ ყველა მოსწავლე, მიუხედავად მათ შორის არსებული განსხვავებებისა და თავისებურებებისა, სკოლაში ერთად უნდა სწავლობდეს. სწორედ ამიტომ, ინკლუზიური განათლება გულისხმობს, როგორც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე, ასევე ნიჭიერი, ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენლების, უსახლკარო და სოციალური პრობლემების მქონე ბავშვების ჩართვას სასკოლო ცხოვრებაში. ყველა ეს მოსწავლე სპე

ციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლედ ითვლება.

ბაგშეთა კონფენციის თანახმად, „შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვი“ (იგულისხმება როგორც გონიერივი, ასევე ფიზიკური შესაძლებლობების შეზღუდვა) სრულფასოვნად და ლირსეულად უნდა ცხოვრობდეს იმგვარ პირობებში, რომლებიც უძლიერებს მას ლირსების გრძნობას, ესმარება მისი თვითორწმენის ჩამოყალიბებას და ამსუბუქებს მის აქტიურ მონაწილეობას საზოგადოების ცხოვრებაში.

ინკლუზია ნიშნავს ჩართულობას - ანუ ამგვარი განათლების ძირითადი აზრია, რომ ყველა ბავშვი მაქსიმალურად იყოს ჩართული საგანმანათლებლო პროცესში და სხვებთან ურთიერთობაში. აქედან გამომდინარე, ინკლუზიური განათლების მიზანია სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბაგშვების განათლების ხელშეწყობა; მათი სოციალური ინტეგრაცია; მათი ინტერესებისა და შესაძლებლობების გამოვლენა და განვითარება; დახმარება, რომ შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბაგშვებმა განავითარონ თავიანთი სულიერი სამყარო, დაიცვან საკუთარი აზრი, უფლებები და პიროვნული ღირსება.

ინკლუზიური განათლების დაგეგმვა დაკავშირებულია გარკვეულ აუცილებელ პირობებთან, რომელთა შორის უნდა აღინიშნოს:

- სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლების მიმართ საზოგადოების დამოკიდებულების შეცვლა;
- მასწავლებლის როლის განსაზღვრა ინკლუზიურ განათლებაში; სასწავლო გარემოს ადაპტაცია;
- მოსწავლის შეფასების, სწავლების მეთოდოლოგიისა და კლასის მართვის პრინციპების ინკლუზიური განათლების შესაბამისად გათვალისწინება.

ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ბარიერი, რომლის გადალახვაც შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ადამიანებს უწევთ, სწორედ საზოგადოების დამოკიდებულება. მათ მიმართ ყველაზე გავრცელებული ნეგატიური მიღებია: შიში, თანაგრძნობა, თავის არიდება, არაკეთილგანწყობა, გადამეტებული მზრუნველობა, ზერელე ტოლერანცია. აღნიშნული მიღების გაცნობა დაგვეხმარება ჩვენი დამოკიდებულების ამოცნობასა და, საჭიროების შემთხვევაში, შეცვლაში.

შიში – ზოგიერთი ადამიანი თვლის, რომ შეზღუდული შესაძლებლობები გადამდებია და მათ ზინანს მიაყენებს, შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვთან ურთიერთობა დეპრესიის გამომწვევია, რადგანაც ისინი საზოგადოებისგან გაცალკევებულები და დეპრესიულები არიან. ამ შემთხვევაში ადვილია იმის დანახვა, თუ რატომ არის შიში ნეგატიური მოდგომა.

თანაგრძნობა – გაცილებით რთულია იმის დანახვა, თუ რატომ არის თანაგრძნობა ნეგატიური დამოკიდებულება. ხშირად გვესმის: „ოჟ, საწყალი“, „როგორ მეცოდება“. ასეთი თანაგრძნობა მხოლოდ ამცირებს ბავშვის დირსებას.

თავის არიდება - არის შემთხვევები, როცა ადამიანი შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვთან ურთიერთობისას დისკომფორტს განიცდის და ცდილობს, თავი აარიდოს ასეთ სიტუაციას.

გადამეტებული მზრუნველობა განსაკუთრებით აქტუალურია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვებზე საუბრისას. თანაგრძნობის მსგავსად, გადამეტებული მზრუნველობა, ერთი შეხედვით, შეიძლება პოზიტიურ დამოკიდებულებად ჩაითვალოს. გადამეტებული მზრუნველობის ქვეშ მოქცეული ბავშვები ხდებიან დაუცველი, დამოკიდებული მოზარდები და ვერ ახდენენ საკუთარი შესაძლებლობების რეალიზაციას.

ზერელე ტოლერანტობა შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვების მიმართ ყველზე გავრცელებული ნეგატიური დამოკიდებულების ფორმაა. ისინი, ვისაც ასეთი დამოკიდებულება ახასიათებთ, მხოლოდ სიტყვიერი ან ფინანსური დახმარებით შემოიფარგლებიან და თავს არიდებენ მათთან დია კონტაქტს. ეს ყველაზე ნაკლებად გულწრფელი დამოკიდებულებაა. ამ გზით კიდევ უფრო ღრმავდება ის ზღვარი, რაც შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე ბავშვებსა და დანარჩენ საზოგადოებას შორის არსებობს.

შეზღუდული შასაძლებლობის მქონე ბავშვების უმრავლესობა გამოირჩევა განსაკუთრებული მგრძნობიარობით და ინტეიციით, ისინი ადვილად განასხვავებენ სიყალბეს და ნამდვილ მეცნიერებას. მათთან დამოკიდებულებაში, მნიშვნელოვანია, აქცენტი გაკეთდეს პირად

თვისებებზე და შესაძლებლობებზე, და არა პრობლემებზე.

სკოლაში ვერ ნახავთ თუნდაც ერთ კლასს, სადაც მინიმუმ ერთი ბაგშეი მაინც არ სწავლობს გონიერაგანტულობის (ყურადღების დეფიციტის) და გადამტებული აქტიურობის (პიპერაქტიურობის) სინდრომით. ასეთი ბაგშეი მოუსვენარია, ბევრს მოძრაობს, უჭირს კონცენტრირება და ყურადღების მობილიზება, გაკვეთილის მსვლელობისას ხშირად დგება და დადის, ამით ხელს უშლის პედაგოგსაც და თანაკლასელებსაც.

აუტისტური ბაგშეები. აუტიზმი გამოიხატება ადამიანებთან ურთიერთობის დანაკლისსა და კონტაქტისთვის თავის არიდებაში. აუტისტური ბაგშეები ვერ იტანენ ცვლილებებს, გაურბიან კომუნიკაციას, შემოხედვას. ზოგიერთ შემთხვევაში მეტყველებისას შესაძლოა მხოლოდ სხვის სიტყვებს იმეორებდნენ და საკუთარ თავს მესამე პირში მიმართავდნენ. გაუცხოებული არიან საზოგადოებასთან და საკუთარ თავთანაც კი. ზოგჯერ შეიძლება ყრუ ან ბრმა მოგეჩვენოთ. თუმცა, აუტისტური ბაგშეები ძალიან კარგად ფლობენ საკუთარ სხეულს. ასევე, შესაძლოა, კარგად პასუხობდნენ კითხვებს, რომლებიც სცილდება მათ ქრონოლოგიურ ასაკს, მაგრამ ვერ პასუხობდენ მათი ასაკისთვის მეტად მარტივ კითხვებს. აუტისტური ბაგშეებისთვის იზოლაციიდან გამოსაყვანად განსაკუთრებული ძალა აქვს თოჯინების თვატრს. მშობლებმა და მასწავლებლებმა უნდა გაითვალისწიონ, რომ მაშინ, როცა სხვა სახის განვითარების შეფერხების მქონე ბაგშეებისათვის დადგებითი უფლები შეიძლება პქონდეს, როცა მათ გულთბილად, მაგრამ ძალდატანებით ვაიძულებთ წამოვიდნენ კონტაქტზე, აუტისტური ბაგშეის მიმართ ასეთ მოპყორბას უარყოფითი შედეგები მოაქვს. მათთან საუბარი უნდა იყოს რბილი, ძალდაუტანებელი, თუ გვინდა რომ მოგიიახლოვდეს, თვალებში არ უნდა შევხედოთ, არამედ იმ ადგილისკენ გავიხედოთ, სადაც უნდა მოვიდეს.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეების მნიშვნელოვანი ნაწილს სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლეები შეადგენენ. სხვადასხვა კვლევის მიხედვით, სწავლის უნარის დაქვეითება სკოლის მოსწავლეების დაახლოებით 5%-ს აღენიშნება. მასწავლებლები ხშირად უჩივიან მოსწავლეების სიზარमაცეს, მოუსვენრობას. ამ დროს საქმე შეიძლება სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლეებთან გაქონდეს. როგორც ქცევის, ასევე სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლეებს ხშირად ასასიათებთ სერიოზული გროვიური დარღვევები და მსუბუქი კოგნიტური პრობლემები. ასეთ მოსწავლეებს ხირთულები აქვთ როგორც აკადემიურ მოსწრებაში, ასევე

თანატოლებთან ურთიერთობაში. ახასიათებთ უფრადდებობა, იმპულსურობა, გადამეტებული აქტიურობა, განწყობის სწრაფი ცვლა, ხანმოკლე მესსიერება. სწავლის უნარობის მიზეზი მრავალია (თავის ტინის მსუბუქი დაზიანება, ნერილოგიური დარღვევები, სხვადასხვა დაგადება, ინფექცია, არასათანადო კვება და სხვა გარემო ფაქტორები).

ინკლუზიური განათლების უმნიშვნელოვანესი პრინციპია, მოსწავლის რეალური შესაძლებლობების გათვალისწინების საფუძველზე მოხდეს სასწავლო მასალისა და გარემოს ადაპტაცია. ინდივიდუალური მიღომა ინკლუზიური განათლების სტრატეგიის ქვაკუთხედს წარმოადგენს.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა და მოსწავლის შეფასება

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე მოსწავლის სწავლას და აკადემიურ წინსელას სკოლის მხრიდან ინდივიდუალური სასწავლო სტრატეგიის შემუშავება განაპირობებს. ამ მიზნით სკოლა შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლისათვის ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმას აღგენს. ინკლუზიური განათლების პროცესში ჩართული მოსწავლეები ინდივიდუალური სასწავლო გეგმის მიხედვით სწავლობენ.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა აღწერს, თუ როგორ უნდა ჩაერთოს შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე კონკრეტული მოსწავლე საერთო სასწავლო პროცესში და განსაზღვრავს იმ საგანმანათლებლო საჭიროებებსა და მოთხოვნებს, რომელიც მოსწავლის შესაძლებლობების ფარგლებში მოიაზრება.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმა დასახავს წლიურ სასწავლო მიზანსაც. ამ შემთხვევაში სკოლა განსაზღვრავს მოსწავლის მოსალოდნელ აკადემიურ წინსელას. ეს მიზანი შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეებისათვის შეიძლება მარტივი ან ძალიან მარტივიც კი იყოს. თუ შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლემ ინდივიდუალური სასწავლო გეგმით განსაზღვრული სასწავლო მიზანი დაძლია, ეს ნიშნავს, რომ მაღალი აკადემიური შეფასება დაიმსახურა. ასეთ შემთხვევაში ამოსავალია მოსწავლის შესაძლებლობის გათვალისწინება და ამ შესაძლებლობის შეფასება. რიგ შემთხვევაში შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე მოსწავლემ შეიძლება სასწავლო სტანდარტის მხოლოდ რამდენიმე მოთხოვნა დააქმაყოფილოს, მაგრამ ის მაინც მაღალ შეფასებას იმსახურებდეს, რადგანაც თავისი შესაძლებლობების მაქსიმუმს მიაღწია. ამ შემთხვევაში მოსწავლე კლასიდან კლასში მაღალი ნიშნებით გადადის.

სიტუაცია 1.

ლიკა მესამე კლასის მოხარულე და ლიკას მექეთრად გამოხატული გონიერივი (მენტალური) შესაძლებლობების შეზღუდვა აღენიშნება. მიუხედავად ყოველდღიური დამატებითი მეცადინეობისა, შედგი არ არის. როგორ უნდა მოიქცეს მახარულებელი?

ამ მაგალითიდან ჩანს, რომ ლიკა სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე მოსწავლეა. ის სკოლაში კონკრეტულად მისთვის შექმნილი სახარულო გეგმის მიხედვით სწავლობს. ინდივიდუალურ სასწავლო გეგმაში ლიკას შესაძლებლობებია გათვალისწინებული და დასახულია სასწავლო მიზნები. შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე მოსწავლეს, უმრავლესობისაგან განსხვავებით, შეიძლება ბევრად მარტივი წლიური სასწავლო მიზანი ჰქონდეს. მასწავლებელი პასუხისმგებელია, რომ მოსწავლეს ის სასწავლო მიზანი დაუსახოს, რისი მიღწევაც მას შეუძლია.

სიტუაცია 2.

ლიკა კლასიდან კლასში გადაღის, რადგან სკოლაში მართებულად არის განაღლიზებული მისი შესაძლებლობები, შემუშავებელია მისი შესაძლებლობების შესაბამისი სასწავლო გეგმა და სასწავლო მიზნები.

ლიკას, სხვა მოსწავლეებისაგან განსხვავებით, ბევრად მარტივი წლიური და შეაღედური სასწავლო მიზანები აქვს. ის წარმატებით ართმექს თაგს ამ მიზნის მიღწევას, და ხშირად მაღალ ქულასაც კი იმსახურებს. ლიკას არ შეუძლია წაიკითხოს მცირე ზომის მოთხრობა, ამ შემთხვევაში მასწავლებელი მას ამ მოთხრობის მხოლოდ ერთი პატარა მონაკვეთის წაიკითხოს სთხოვს. სწორედ ეს არის ლიკასთვის სასწავლო მიზანი. ლიკა მხოლოდ პატარა მონაკვეთს წაიკითხავს და კარგ შეფასებას იმსახურებს. ამ შემთხვევაში მასწავლებელმა მართებულად შეაფასა ლიკას შესაძლებლობები და შესაბამისი სასწავლო მიზანი დაუსახა მას.

სიტუაცია 3.

დათო გაქვეთილის მხელელობისას ხმაშაღლო ლაპარაკობს, აგრესიულად იქცევა, მასწავლებელს უურჩება და ცდილობს, თანაკლასეკლოთან ჩხუბი გამართოს.

დათოს პიპერაქტიურობის სინდრომი აქვს, რაც ყურადღების გაფანტულობასა და ქცევის აგრესიაში ვლინდება. დათოს სო-

ციალური ქცევის განსაკუთრებული ინსტრუქციები სჭირდება, ამიტომ მისმა პედაგოგმა უნდა შეიმუშაოს გეგმა, როგორ ასწავლოს სოციალური ადაპტაციისთვის აუცილებელი ქცევები.

სოციალურ უნარ-ჩვევათა სწავლება ნიშნავს მოსწავლისათვის ადეკვატური საკომუნიკაციო ჩვევის გამომუშავებას, საკუთარი ქცევების რეგულირებისა და პრობლემების გადაწყვეტის უნარის ხამოყალიბებას. ზოგიერთ მოსწავლეს არ შეუძლია დიდი დრო დაუთმოს ერთი საქმის კეთებას, არ აქვს სხვების მოსმენის უნარი და ბაკვეთილზე გამუდმებით საუბრობს.

ემოციური და ქცევის პრობლემების მქონე მოსწავლეებს მკაცრი გარემო არ უნდა შეგუქმნათ. მათთან ურთიერთობის დროს უნდა გავითვალისწინოთ :

- თუ მოსწავლე უარს ამბობს მასწავლებლის მითითებების შესრულებაზე და აგრესიულად იქცევა, არ შეიძლება ის კლასიდან გავაგდოთ. პედაგოგი უნდა შეეცადოს, შეინარჩუნოს მის მიმართ კეთილგანწყობა; გამოავლინოს მოსწავლის ინტერესები და ამ ინტერესების მიხედვით შეურჩიოს მას დაგალება;

- თუ მოსწავლე თანაბროლებთან ხშირად ჩეუბობს და აგრესიულია, პედაგოგმა, სასურველია, არ აკრძალოს სხვა მოსწავლეების ასეთ ბავშვთან ურთიერთობა, არამედ მისცეს მას დამშვიდების დრო და შეეცადოს, ასწავლოს მას თანაბროლებთან ურთიერთობების დამყარების წესები. სასურველია, მოვლი კლასი ჩავრთოთ ამ პროცესში;

- როცა სწავლის უნარის დაქვეითების მქონე მოსწავლესთან გვაქვს საქმე, პედაგოგი, სასურველია, მუდმივად ცუდ ნიშანს არ უწერდეს მას, ან მისგან დავალების აუცილებლად შესრულებას არ იხოვდეს. მასწავლებელმა ასეთი მოსწავლის აკადემიური მიღწევების შეფასების ინდივიდუალური მეთოდი უნდა შეიმუშაოს და დაგალებებსაც მოსწავლის ინტერესებზე დაყრდნობით უნდა ადგენდეს.

სიტუაცია 4.

ირმა ხშირად დეპრესიულია გაკვეთილზე, შეხვეწებაზე თანაბროლებთან ურთიერთობას არ ამჟარებს, უჭირს საუბრის დაწყება, სწავლა და თავს გარიყელად გრძნობს.

ასეთ შემთხვევაში პედაგოგმა მას ხშირი შენიშვნები არ უნდა მისცეს, არამედ შეეცადოს, თანატოლებთან დაამეგობროს და ამ პრობლემის მოგვარებაში აქტიურად ჩართოს კლასი.

სიტუაცია 5.

ნატო ცოტა ხანია, რაც ახალ სკოლაში გადმოვიდა. ის სუსტად-მხედველია და, იმავდროულად, სწავლის უნარის დაქვეითება აღენიშნება. ყოველივე ამას იხიც ეძატება, რომ ახალ გარემოში თავს უცხოდ გრძნობს.

ასეთ შემთხვევაში მასწავლებელმა მისი პრობლემა უნდა გაითვალისწინოს და შეეცადოს, რომ დაფაზე დიდი და მკვეთრი ასოებით წეროს; აგრეთვე, მასა და თანაკლასებლებს შორის ურთიერთობების გასაუმჯობესებლად ნატო ჯგუფურ აქტივობაში ჩართოს.

სიტუაცია 6.

მარიკას შეზღუდული აქებ მეტყველების უნარი, არა აქებ თავისი ასაკისათვის შესაფერისი სიტყვათა მარაგი, უჭირს სიტყვებისა და ბერების სწორი გამოთქმა, თანატოლებისა და მასწავლებლის საუბრის გაეგბა. ეს ნაკლი მასში გულჩათხრობილობასა და არასრულფასოვნების კომპლექსს იწვევს.

ასეთ შემთხვევებში მასწავლებელი დიდი ყურადღებით უნდა მოეპყროს მოსწავლეს, აგრძნობინოს, რომ აინტერესებს მისი საუბარი, დაუკვირდეს მის ექსტიკულაციას და შეამოწმოს საკუთარი თავი, რომ სწორად გაიგო ბავშვის ნათქებამ; აქტიურად უნდა ჩართოს საკლასო დისკუსიებში, ყურადღებით უნდა მოუსმინოს და წაახალისოს; სასურველია, იხილო კითხვები დაუსვას, რომ კითხვას გრძელი პასუხი არ მოჰყევს.

სიტუაცია 7.

სალომე მოძრაობის შეზღუდვის მქონეა და ინგალიდის ეტლით გადააღვილდება. ის განსაკუთრებული მერძნობიარობითა და ინტენციით გამოირჩევა, ძალიან კარგად სწავლობს, ნაკითხი და ინტერესიანი ბავშვია.

სასურველია, თუ მასწავლებელი მას პირდაპირ მიმართავს. თუ საუბარი გრძელდება, მაშინ მასწავლებელი ისე უნდა დაჯდეს, რომ მოსწავლესთან ერთ დონეზე აღმოჩნდეს; ასევე, სასურველია, განსაკუთრებულად არ მოქმედეს მას, ხშირად ზედმეტი უკრადლება პრობლემაზე ყურადღების გამახვილებად აღიქმება, ეს კი ბავშვისთვის, რა თქმა უნდა, მტკიცნეულია; აუცილებლად გასათვალისწინებელია, რომ მასწავლებელმა ყოველთვის ისე დაგეგმოს სასწავლო ღონისძიებები და სასწავლო პროცესი, რომ განურჩევლად ყველამ, მათ შორის განსაკუთრებული საჭიროების მქონე მოსწავლეებმაც მიიღონ მონაწილეობა.

როგორც ვნახეთ, ინკლუზიური განათლების სფეროში მასწავლებელს განსაკუთრებული როლი ეკისრება. ამ კუთხით მუშაობა მასწავლებლისგან მოითხოვს:

- მოსწავლის საგანმანათლებლო საჭიროებების სათანადოდ შეფასების უნარს;
- უნარს, რომ მოსწავლის განსაკუთრებული და განსხვავებული საგანმანათლებლო საჭიროებები ყოველთვის გაითვალისწინოს და დააქმაყოფილოს;
- უნარს, რომ მოსწავლეს, მისი შეზღუდული შესაძლებლობების მიუხედავად, საგანმანათლებლო შედეგის, მაღალი აკადემიური მოსწრებისა თუ სხვა კონკრეტული წარმატების მოღოდინი შეუქმნას;
- უნარს, რომ იზრუნოს მოსწავლის ყოველდღიურ აკადემიურ წინსვლაზე.

სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროებების მქონე ბავშვებთან დაკავშირებული გართულებული სიტუაციების დროს მასწავლებელმა კონსულტაციისთვის ექიმს ან ფსიქოლოგს უნდა მიმართოს.

ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხი სპეციალური საჭიროებების მქონე მოსწავლეების მშობლებსა და სკოლას შორის პარტნიორული ურთიერთობების ჩამოყალიბება. მშობლებს ინფორმაცია და პროფესიული დახმარება სჭირდებათ. მათ კარგად უნდა გაიაზრონ ოჯახის როლი განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე მოსწავლეების განათლებისა და განვითარების საქმეში. სკოლა კი, თავის მხრივ, იმ

ინფორმაციას და გამოცდილებას საჭიროებს, რომელიც მშობელს აქვს. მშობელმა ბევრი იცის შვილის დავადების ან ჯანმრთელობის პრობლემის შესახებ. სკოლის აღმინისტრაციაშ და პედაგოგიურმა კოლექტივმა გადაწყვეტილებების მიღების დროს მშობლები აქტიურ პარტნიორებად უნდა ჩათვალონ.

ძირითადი დაპგნები და რეკომენდაციები:

- ინკლუზიური სწავლების ძირითადი ამოცანები და სწავლების საბოლოო შედეგები გათვლილი უნდა იყოს სპეციალური საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე კონკრეტული მოსწავლის შესაძლებლობაზე;
- ინკლუზიური სწავლება ნიშნავს სწავლებისა და შეფასების ინდივიდუალური მეთოდის შემუშავებას;
- ინკლუზიური განათლების სფეროში განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია მასწავლებლის როლი;
- მასწავლებელი, მშობლებთან თანამშრომლობის გზით, უნდა ეცადოს, რომ განსაკუთრებული საგანმანათლებლო საჭიროების მქონე ბავშვმა თავი საზოგადოების სრულუფლებიან წევრად იგრძნოს.

ნიჭიერი ბავშვები

ამ თავის წაკითხვის შემდეგ თქვენ გეცოდინებათ :

როგორ განსაზღვრავენ ნიჭიერებას;

რა მახასიათებლებით გამოირჩევიან ნიჭიერი ბავშვები;

როგორ გავლენას ახდენს მასწავლებლის შეხედულებები და სწავლების სტილი შემოქმედებითობაზე;

რატომ სჭირდებათ ნიჭიერ ბავშვებს განსაკუთრებული ყურადღება;

როგორია მასწავლებლის პასუხისმგებლობა ინტელექტუალურად გამორჩეულ ბავშვებთან.

გაუცანით ქვემოთ დასმულ შეკითხვებს და დაფიქრდით პასუხებზე:

1. თქვენს რომელ მოსწავლეებს მიაკუთვნებდით ნიჭიერების გატენირებას?
2. პირველ რიგში, მოსწავლეობა რა მახასიათებლები გაგახსენდათ, როდესაც ზემოთ დასმულ კითხვაზე დაფიქრდით?
3. სკოლის დირექტორმა გთხოვათ, რეპომენდაცია გაუწიოთ კლასიდან რამდენიმე ბავშვს ნიჭიერი ბავშვებისთვის ახლად დანერგილ სპეციალურ პროგრამაში ჩასართვად. რა კრიტერიუმებით იხელმძღვანელებთ მოსწავლეობა გადარჩევისას?
4. თქვენთან მოდის ერთ-ერთი მოსწავლის მშობელი და გიზიარებთ გადაწყვეტილებას ბავშვის ერთი კლასით წინ გადაყვანაზე, მოსწავლე მართლაც ნიჭიერია, რას ურჩევდით? რა ფაქტორებზე გაამახვილებდით ყურადღებას?

საზოგადოების ძირითადი ნორმის, ანუ საშუალო მახასიათებლების ფარგლებში თავსდება, მაგრამ არიან ისეთებიც, რომლებიც გამოირჩევიან სხვებისაგან და საშუალო მაჩვენებლებს ერთი ან რამდენიმე ასპექტით ემიჯნებიან. ასეთ ინდივიდებს, პედაგოგიური და სოციალური ოვალსაზრისით, განიხილავენ, როგორც განსაკუთრებულებს, ანუ მათ განსაკუთრებული მიღობა სჭირდებათ. მათ რიცხვში შედიან ნიჭიერი ან სპეციფიური ტალანტის მქონე ბავშვებიც. თუ გავითვალისწინებთ, რა დიდი როლი ენიჭება მასწავლებელს განსაკუთრებული საჭიროებების მქონე ბავშვებთან ურთიერთობაში, როგორც მათი გამოვლენის, ასევე შემდგომი მუშაობის თვალსაზრისით, ცხადი გახდება იმის აუცილებლობა, რომ მასწავლებლებმა მეტი იცოდნენ ნიჭიერი ბავშვების შესახებ, მითუმეტეს, რომ ასეთი ბავშვები სასკოლო პრაქტიკის ფარგლებში ხშირად შეიძლება შეგვხდნენ.

ნიჭიერი ბავშვების გამოვლენის პროცედურა ყოველთვის იდგა მასწავლებლების წინაშე. პედაგოგიკას ყოველთვის არ შესწევდა უნარი, გამოვლინა ტალანტები ან, უბრალოდ, ნიჭიერი ბავშვები. ისტორიულად თუ გადავავლებთ თვალს, ვნახავთ, რომ ზოგიერთი გამონატლისის გარდა, სკოლების უმრავლესობის კომპეტენციაში სულაც არ შედიოდა ნიჭიერი ბავშვებისათვის სპეციალური პროგრამების შემუშავება, ხოლო იმ სკოლებშიც კი, სადაც ასეთი პროგრამები არსებობდა, ყოველთვის იდგა პრობლემა იმის შესახებ, რომელი ბავშვი უნდა ჩაერთოთ აღნიშნულ პროგრამებში.

ტალანტის და ნიჭიერების განსაზღვრა

პრობლემა ძირითადად მომდინარეობს იქიდან, რომ ნიჭიერების განმარტება ძალიან ბუნდოვანია. ეს ცნება მოიცავს როგორც კარგ აკადემიურ მოსწრებას, მაღალ ინტელექტს, სწრაფი დასწავლის უნარს, ასევე რომელიმე ექსტრაორდინალურ უნარისა თუ ტალანტის ქონას. ასეთი ბუნდოვანი განმარტება, ბუნებრივია, არ არის საქმარისი დასაყრდენი სკოლის მასწავლებლებისა თუ ადმინისტრაციისათვის, რომელთა წინაშეც დგას კონკრეტული პრობლემა, როგორ შეარჩიონ ასეთი ბავშვები სპეციალური პროგრამებისთვის.

თუმცა ყოველდღიურ მეტყველებაში სიტყვები: ტალანტი და ნიჭიერი ხშირად სინონიმებად გამოიყენება. რეალურად, ისინი განსხვავებულ ფანომენებს აღნიშნავენ. ნიჭიერება არის გამორჩეული ზოგადი უნარი, რომელიც სხვადასხვა სფეროში ვლინდება მაღალი ხარისხის შედეგებითა და შესაძლებლობებით. ტალანტი არის უფრო ვიწრო ცნება და ის გულისხმობს არაჩვეულებრივ უნარს რომელიმე სპეციფიკურ სფეროში, მაგ. როგორიცაა მუსიკა, ხატვა ან მათემატიკა. ბავშვებს, რომლებიც დიდ ტალანტს ავლენენ ადრეულ ასაკში, გუნდერებინდებ-

საც უწოდებენ. გუნდერკინდებად მოიხსენიებენ ბავშვებს, რომლებსაც აქვთ ექსტრაორდინალური მუსიკალური, მხატვრული თუ ლიტერატურული ტალანტი.

რა თქმა უნდა, ძალიან ხშირად ნიჭიერი ბავშვები ტალანტსაც ავლენენ. პრაქტიკაში, ცოტა არ იყოს, ძნელია ასეთი ბავშვების დიფერენციაცია, უფრო ხშირად მათ აერთიანებენ ტერმინით „ნიჭიერი ბავშვები“, რითაც აღნიშნავენ უკელა იმ ბავშვებს, რომელთაც განათლების სისტემაში სპეციალური ყურადღება სჭირდებათ.

ნიჭიერი ბავშვი - ბავშვი, რომელსაც გამოავლენს პროფესიონალური კვალიფიციური პერსონალი. ასეთ ბავშვს გამორჩეული უნარების წყალობით შეუძლია მიაღწიოს მაღალ შედეგებს. მათ სჭირდებათ სპეციალური საგანმანათლებლო პროგრამები, რომლებიც სცილდება ჩვეულებრივი პროგრამის ფარგლებს. ასეთი ბავშვები შეიძლება შეფასდნენ შემდეგი კრიტერიუმებით:

- ზოგადი ინტელექტუალური უნარები;
- კარგი აკადემიური მოსწრება;
- შემოქმედებითი ან პროდუქტიული აზროვნების უნარი;
- ლიდერობის უნარი;
- შემოქმედებითი უნარები სხვადასხვა სფეროებში;
- მუდმივი ინტერესი და მოტივაცია.

ნიჭიერი ბავშვების იდენტიფიცირება

პრაქტიკაში ნიჭიერ ბავშვებს, როგორც წესი, ავლენენ ინტელექტის ჯგუფური ან ზოგიერთი იხდივიდუალური ტესტის საშუალებით, ან მასწავლებლების რეკომენდაცია ხშირად არ არის სათანადოდ ობიექტური და იმ ბავშვების სასარგებლოდად გადახრილი, რომლებიც სასკოლო დისციპლინებში კარგი მოსწრებითა და მაღალი სასწავლო მოტივაციით გამოირჩევიან. ეს იმას ნიშნავს, რომ ნიჭიერი, მაგრამ დაბალი მოსწრების ბავშვები არ იდენტიფიცირდებიან ნიჭიერების კატეგორიაში. როდესაც ამერიკელმა მეცნიერებმა როსტმა და ჰანენსმა გადამოწმეს 7 000 მესამეკლასელი (ბავშვები შერჩეული იყო მასწავლებლების რეკომენდაციით), აღმოაჩინეს, რომ ნიჭიერი ბავშვების 2/3 ყურადღების მიღმა იყო დარჩენილი.

ინტელექტის ტესტის გამოყენებაც ვერ ხსინის პრობლემას, ვინაიდან, სამწუხაროდ, ხშირად არ არის ნათლად დადგენილი, კონკრეტულად რა უნარებს ამოწმებს ასეთი ტესტები და რამდენად ზუსტად.

ამგვარად, ის, რაც პრაქტიკაში ხდება, საკმაოდ შორს არის ნიჭი-

ერების ზოგადი განმარტებისგან, ანუ არსებული 5 კრიტერიუმიდან ძირითადი ყურადღება ექცევა მხოლოდ ორს – ინტელექტუალურ უნარებს და სასკოლო მოსწრებას.

ბევრი მკაფიოვარი შეეცადა, არსებული ნაკლისა და პრობლემების გათვალისწინებით, შეემუშავებინა ნიჭიერი ბაგშვების გამოვლენის უფრო ოპტიმალური კრიტერიუმები. ზოგიერთი მათგანი მიიჩნევს, რომ მასწავლებელმა ნიჭიერება უნდა შეაფასოს სულ ცოტა 3 კრიტერიუმის კომბინაციით (ეს ფაქტორები შეიძლება იყოს როგორც გამოვლენილი, ისე პოტენციური):

- მაღალი სასკოლო მოსწრება; მაღალი ინტელექტის კოეფიციენტი;
- მაღალი შემოქმედებითი უნარები (ახალი იდეები, პრობლემის გადაწყვეტის ახალი გზების ძიება);
- მაღალი მიზანდასახულობა (ამოცანის ამოხსნის დროს შედეგისკენ დაუინებული სწრაფვა).

ეს იძლევა ნიჭიერი ბაგშვების წინასწარი გამოვლენის საშუალებას. რეკომენდებულია, გამოვიყენოთ შეფასების მრავალი, და არა მხოლოდ ერთი, მეორე, მეორე. ეს მოგვცემს უფრო სანდო შედეგის მიღების საშუალებას.

ნიჭიერი ბაგშვების ზოგიერთი მახასიათებელი

განმარტებების მიხედვით, ნიჭიერ ბაგშვებს ახასიათებთ ინტელექტის თვალსაზრისით. უპირატესობა კრეატიულობისა და მოტივაციის თვალსაზრისით. უნარებისა და მოტივაციის სწორი კომბინაციის პირობებში კულტურული გარემო ყველაზე მნიშვნელოვანი ფაქტორია ნიჭიერების ფორმირებისთვის.

ნიჭიერ ბაგშვებს თუ ყურადღებით დააკვირდებით, შენიშნავთ, რომ მათ:

- დაპვირვების არაჩვეულებრივი უნარი აქვთ და არ გამორჩებათ მნიშვნელოვანი დეტალები;
- ინტელექტუალური აქტივობა დიდ სიამოვნებას ანიჭებთ;
- აბსტრაქციის კარგად განვითარებული უნარი აქვთ;
- ადგილად ხედავენ მიზეზ-შედეგობრივ კავშირებს;
- კრიტიკულები არიან და ადვილად ამჩნევენ შეუსაბამობას;
- ცნობისმოყვარეები არიან და ხშირად სვამენ კითხვებს „რატომ“ და „როგორ“?
- ორიგინალურად აზროვნებენ და სჩვევიათ პრობლემის გადაწყვეტის ახალი, არასტანდარტული გზების ძიება.

სპეციალური პროგრამები ნიჭიერი ბავშვებისათვის

სპეციალური პროგრამების შექმნა ნიჭიერი ბავშვებისათვის ძალიან აქტუალური საკითხია. სამწუხაროდ, სწავლაში ჩამორჩენილი ბავშვების საკმაოდ მნიშვნელოვანი ნაწილი ნიჭიერია. სასკოლო პროგრამები ისე უნდა იყოს დამუშავებული, რომ როგორც საშუალო მონაცემების, ისე ნიჭიერ ბავშვებსაც პქნონდეთ თავისი პოტენციალის მაქსიმალურად განვითარების საშუალება.

ნიჭიერი ბავშვების სწავლებასთან დაკავშირებით, არსებობს ორი ძირითადი მიღება: აქსელერაცია (დაჩქარება) და გამდიდრება (პროგრამის მეტად გაჯერება). თოთოეული ეს მეოროდ გულისხმობს ბავშვთა დაჯგუფებას უნარების მიხედვით. უნარების მიხედვით დაჯგუფება ნიშნავს ნიჭიერი ბავშვების გადარჩევას და თავმოყრას ან ცალკე კლასში, ან სპეციალურ სკოლებში. ამჟამად უფრო აქტუალურია ნიჭიერი ბავშვების სწავლება ჩვეულებრივ კლასებში, და არა მათი განცალკევება.

აქსელერაციული პროგრამები უფრო სწრაფად გაატარებენ ბავშვს იმავე სასწავლო მასალას, რასაც სხვა მოსწავლეები უფრო ხანგრძლივი დროის მანძილზე სწავლობენ. ასეთ პროგრამებს კომპაქტურ პროგრამებსაც უწოდებენ, რადგან ისინი ცდილობენ, ჩატიონ ჩვეულებრივი პროგრამა დროის უფრო ხანძოკლე მონაკვეთში.

აქსელერაციის გველაზე გავრცელებული ფორმაა კლასიდან კლასში გადახტომა, მაგრამ ეს მეოროდი, ფაქტობრივად, ორიენტირებულია ერთი კონკრეტული ბავშვის წარმატებაზე და სულაც არ გულისხმობს სასკოლო გეგმის მოდიფიკაციას და არც იმაზე ზრუნავს, რომ იგი უფრო ადეკვატური გახდეს ბავშვისათვის. სპეციალისტები ამ მეორდს ხშირად ნეგატიურად აფასებენ.

საკმაოდ ცნობილია აგრეთვე სტენლის რადიკალური აქსელერაციის მოდელი, რომელიც თავდაპირველად საგანგებოდ იყო შემუშავებული მათემატიკური ნიჭით დაჯილდობული ბავშვებისათვის. რადიკალური აქსელერაციის მეოროდი ცდილობს, დროში შეამჭიდროვოს ჩვეულებრივი სასწავლო გეგმა; შემდეგ ასეთი მოზარდების უმრავლესობა გადადის დამატებითი აქსელერაციის სპეციალურ საუნივერსიტეტო კურსზე. ასეთი კურსების პრაქტიკა არსებობდა ვაშინგტონში, ჩინეთში, ავსტრალიაში. ფაქტობრივად, უკვე 14 წლის ბავშვები ხვდებოდნენ ასეთი ტიპის საუნივერსიტეტო კურსებზე. მოსწავლეების გამოკითხვით დაფიქსირდა, რომ უმრავლესობა მათგანი, ჩვეულებრივი პროგრამების პირობებში, აქსელერაციული პროგრამის დაწყებამდე, უწიოდა მოწყებილობას და მობეზრების გრძნობას. ხოლო პროგრამაში ჩართვის შემდეგ მათში შეინიშნება თვითშეფასებისა და მიღწევის მოთხოვნილების მომატება.

აქსელერაციის ნეგატიური მხარეებია – სოციალური წრის დარ-

დვევა, თანატოლებისგან მოწყვეტა, ფრუსტრაცია. ეს ყველაფერი მეტყველებს იმაზე, რომ ხშირად არ არის რეკომენდებული ბავშვის მოწყვეტა საშუალო სოციალური და ფსიქოლოგიური განვითარების ჩარჩოებიდან. ამ დროს აუცილებლად გასათვალისწინებელია ბავშვის არამხოლოდ ინტელექტუალური, არამედ სოციალური და ფიზიკური სიმწიფეც; ასევე, ყურადღება უნდა მიექცეს იმასაც, რამდენად თანაბრად უსწრებს ბავშვი თვის ასაქს. იქნებ ის მხოლოდ ერთ კონკრეტულ სფეროშია წარმატებული და სხვა საგნებში დაჩქარებამ სულაც არ მოგვიტანოს სახარბიყლო შედეგი?

გამდიდრებული პროგრამები უზრუნველყოფენ ბავშვის უფრო ღრმა განათლებას დამატებითი და მრავალფეროვანი მასალის მიწოდებით. ეს საშუალებას გვაძლევს, გავაფართოოთ მათი ცოდნა და განვაგო-თაროთ შესაძლებლობები.

გარდა ამისა, არსებობს გამდიდრებული სწავლის კიდევ ერთი მოდელი, რომელიც გულისხმობს ბავშვების შერჩევას ზემოხსენებული სამი მახასიათებლის მიხედვით. უნდა აღინიშნოს, რომ ეს შერჩევა არ ატარებს მკაცრ ხასიათს, უბრალოდ, შეირჩევა ყველა ბავშვი, რომელიც თავისი სასკოლო მოსწრებითა თუ ინტელექტუალური პოტენციალით მეტ-ნაკლებად აკმაყოფილებს აღნიშნულ კრიტერიუმებს და, დაახლოებით, 25% სკოლის საჟაერესო ბავშვებისა, ხვდება ნიჭიერების კატეგორიაში. შერჩევის შემდეგ, ამ მოსწავლეებიდან ნებისმიერს შეუძლია მონაწილეობა მიიღოს სპეციალურ გამდიდრებულ პროგრამებში. მას ასევე უფლება აქვს ნებისმიერ დროს მიატოვოს ეს პროგრამა. პროგრამები ცვალებადობს ბავშვების ინტერესებიდან გამომდინარე.

აღმზრდელები და კერძო მასწავლებლები

უფროდაუფრო მეტი პროგრამა იყენებს ნიჭიერი ბავშვებისათვის ინდივიდუალურ აღმზრდელებსა და მასწავლებლებს.

აღმზრდელი არის ის ადამიანი, რომელიც თავისებური ინტელექტუალური და ფსიქოლოგიური ხელმძღვანელის როლში გვევლინება და მჭიდრო კავშირშია ბავშვთან.

ინდივიდუალური მასწავლებელი აშკარად ევექტური საშუალებაა არამარტო ნიჭიერ ბავშვთან სამუშაოდ. გამოკვლევებმა დაადასტურეს, რომ ინდივიდუალური მეცადინების ფონზე საშუალო მოსწავლეთა 98% შეიძლება ამაღლდეს საშუალო ჯგუფის დონიდან.

საინტერესო თავისებური აღმზრდელობითი ურთიერთობა თანატოლებს შორის, ან შედარებით უფროსი მოსწავლეების მხრიდან. ნიჭიერ ბავშვებს ხშირად ახასიათებთ მათზე უფროსებთან ურთიერთობის სურვილი, რადგანაც საერთო ინტერესებს მათთან უფრო პოულობენ.

ინდივიდუალური სასწავლო გეგმები

ასეთი გეგმების შედგენა ხდება მოსწავლეთა ინდივიდუალური საჭიროებებისა და შესაძლებლობების შესაბამისად. ფართოდ გამოყენებული ეს გეგმები, როგორც წესი, გულისხმობს მიღომისა და მასალების კომბინაციას, როგორიც არის გამდიდრება, აქსელირაცია და აზროვნების განვითარების და მოტივაციის ამაღლების სტრატეგიები.

ინდივიდუალური გეგმები ითვალისწინებს ბავშვის როგორც უნარებს, ასევე მოთხოვნილებას.

სპეციალური სკოლები

გარდა ზემოთჩამოთვლილი მიღომებისა, არსებობს ისეთი სკოლებიც, რომლებიც ემსახურებიან მხოლოდ ნიჭიერ ბავშვებს. ასეთია, მაგალითად, საკვირაო ან ზაფხულის სკოლები. თუმცა ნიჭიერი ბავშვების უმრავლესობას ხშირად არ მიუწვდება ხელი ასეთ სპეციალურ პროგრამებზე და სკოლებზე და რჩებიან ჩვეულებრივი კლასის ფარგლებში. ეს სულაც არ ნიშანავს იმას, რომ ჩვეულებრივ კლასში მასწავლებლებს მათთვის არაფრის გაკეთება შეუძლიათ. პირიქით, ინკლუზიური სწავლება მაქსიმალურად მოითხოვს ყველა ბავშვის ჩართვას სასწავლო პროცესში და იმ გზების ძიებას, თუ რისი გაკეთება შეგვიძლია მათთვის.

რეკომენდაციები ჩვეულებრივი კლასისათვის

აკეთებენ თუ არა სკოლები იმას, რისი გაკეთებაც ძალუმთ ნიჭიერი და შემოქმედებითობისაკენ მიღრეკილი ბავშვებისათვის? სამწუხაროდ, სკოლები, ტრადიციულად, ორიენტირებული არიან დამჯერი, პუნქტუალური, ზრდილობიანი, თავაზიანი, მეცობრებთან კარგ ურთიერთობაში მყოფი, სხვისი იდეების ადვილად შემთვისებელი, არაკონფლიქტური მოსწავლეების ფორმირებაზე. აკადეგიური მოსწრება შეფასების ძირითადი კრიტერიუმია, რაც ხშირად მზა მასალის შეთვისებაზე და ტრადიციულ სტანდარტულ პასუხებზეა ორიენტირებული. ამ ჩამონათვალში გვაკლია მოქნილობა, რისკისთვის მზადყოფნა, ორიგინალობა, არასტანდარტული აზროვნება, გამომგონებლობა.

ძალიან მნიშვნელოვანია, მასწავლებელმა წაახალისოს და არ გაკიცხოს მოსწავლე. წახალისება სჭირდება ბავშვის შემოქმედებით და გაძლიერდება პასუხს მაშინაც კი, როცა ის არასწორია და წარუმატებელი.

ბევრი ნიჭიერი ბავშვი საკმაოდ მცირე წარმატებებს აღწევს. რითი

შეიძლება აქსნათ ეს ფაქტი? ძირითადი მიზეზი არის მოტივის არ-ქონა. მოტივაციის გაქრობას იწვევს ის, რომ:

- ბავშვები ვერ ხედავენ პაგშირს რეალობასა და ნასწავლა მასალას შორის;
- ბევრი ნიჭიერი ბავშვი კარგავს მოტივაციას შეფასებითი სისტემის არაადეკვატურობისა და ზედაპირულობის გამო. სამწუხაროდ, მრავალი მშობელი და მასწავლებელი მხოლოდ ნიშნებზეა ორიენტირებული;
- ნიჭიერ ბავშვებს ხშირად უწევთ ისეთი დავალებების შესრულება, რაც მათვის ძალიან მარტივია და, შესაბამისად, იკარგება ინტერესი. მეორე მხრივ, ამ პრობლემის თავიდან აცილების მცდელობაში მეორე უკიდურესობასაც ვხვდებით და ზოგიერთი პროგრამა ნიჭიერი ბავშვებისთვის ზედმეტად წინ წასული, აბსტრაქტული და ჭარბად თეორიულია;
- ბევრი სასკოლო პროგრამა ვერ ახერხებს, წახალისოს ნიჭიერი ბავშვები და ვერ აძლევს მათ თავიანთი უნიკალური შესაძლებლობებისა და სპეციფიკური ინტერესების დაქმაყოფილების შესაძლებლობას.

ყველა ზემოთჩამოთვლილი მიზეზის გამო, შეიძლება შედეგად მივიღოთ მოტივაციისა და მიღწევის მოთხოვნილების დათრგუნვა იმ მოსწავლეებთან, რომლებსაც, პოტენციურად, ბრწყინვალე შედეგების მიღწევა შეუძლიათ.

არსებობს საგანგებო საშუალებები ბავშვებში კრიტიკული აზროვნებისა და შემოქმედებითობის წასახალისებლად. მოკლედ შეგვიძლია განვიხილოთ ერთ-ერთი, რომელიც „გონებრივი იერიშის“ სახელწოდებით არის ცნობილი: ეს მეთოდი პირველად შემოგთავაზა ამერიკელმა მეცნიერმა ოსბორნმა და დღემდე წარმატებულად გამოყენება სპეციალურ პროგრამებში. მეთოდს იყენებენ მცირე ჯგუფებში ამოცანის შემოქმედებითი ამოხსნის ძიებაში მაქსიმალური რაოდენობის იდეების წარმოსაქმნელად. შეფასება მოგვიანებით ხდება. ეს საშუალებას გვაძლევს, გაცილებით მეტი იდეა გამოვიმუშავოთ, ვიდრე შეფასების პირობებში. კლასის პირობებში „გონებრივი იერიშის“ შეიძლება დაეთმოს გაკვეთილის ნაწილი. ლიდერი ამ პროცესში არის მასწავლებელი. იგი ხსნის თამაშს წესებს: არ არის მისადები კრიტიკა; გამოთქმული იდეების შეცვლა და ერთმანეთთან დაკავშირება შესაძლებელია; მისადებია ყველა იდეა, ერთი შეხედვით, რაც უნდა უცნაური ჩანდეს. წესების ახსნის შემდეგ მასწავლებელი აყენებს პრობ-

ლემას და «გონებრივი იერიში» იწყება. რეკომენდებულია სხვადასხვა ხერხის გამოყენება იდეების სტილულაციისა და შემოქმედებითობის გასაღიერებლად (მასწავლებელმა შეიძლება მიაწოდოს რამდენიმე ნიშანი, ან უბრალოდ, მისცემს ბიძგი მისთვის სასურველი მიმართულებით იდეების პროფესიონალურებას).

კიდევ რა ფაქტორებმა შეიძლება მოახდინონ ნიჭიერ ბავშვებზე უარყოფითი გავლენა:

• ნიჭიერი ბავშვები შეიძლება გაზარმაცდნენ – ექსპერიმენტები ადასტურებს, რომ ადამიანის ტგინი მით უფრო ვითარდება, რაც მეტად ლებულობს სათანადო დატვირთვას, ანუ მარტივად რომ ვთქვათ, ვარჯიშობს. ისევე როგორც კუნთი, რომელიც რაც მეტად ვარჯიშობს, მით მეტ ძალას იძენს. თუ ნიჭიერი ბავშვი ეწვევა სწავლას და წარმატების მიღწევას ძალისხმევის გარეშე, მისი გონებრივი შესაძლებლობები შეიძლება შესუსტდეს;

• ნიჭიერი ბავშვები ხშირად ისე ამთავრებენ საშუალო სკოლას, რომ განვითარებული არ აქვთ შრომის და სიძნელეების გადაღახვის უნარი. – ამას სწორედ ის იწვევს, რომ მათ უველაფერი ადგილად გამოსდით, საშუალო სკოლის ფარგლებში არსებული სტანდარტები მათვის სიძნელეს არ წარმოადგენს და, შესაბამისად, ეწვევიან წარმატების მიღწევას მინიმალური ძალისხმევის ფასად. პრობლემა იჩენს თავს მაშინ, როდესაც სირთულის პირისპირ აღმოაჩენენ, რომ არ შესწევთ სიძნელეების გადაღახვის უნარი და პანიკა იაყრობთ. მასწავლებლებს ყოველთვის უნდა ახსოვდეთ, რომ ნიჭიერ ბავშვებს უფრო რთულად მისაღწევი მიზნების დასახვა და ამ მიზნების მისაღწევად სათანადო მხარდაჭერა სჭირდებათ;

• ნიჭიერი ბავშვები შეიძლება პერფექციონისტებად ჩამოყალიბდნენ – ისინი ეწვევიან ქებას, წარმატებებს, ჯილდოებს, არ იციან, რა არის მარცხი და, შესაბამისად, ცდილობენ, აიცილო მარცხი ნებისმიერ ფასად, რამაც, თავის მხრივ, შეიძლება შეამციროს პროდუქტულობა; მათ შეუძლიათ მიაღწიონ წარმატებას, მაგრამ მარცხის შიში არ აძლევთ საშუალებას, გარისკონ და შეეჭიდონ სირთულეებს;

• ნიჭიერი ბავშვები ადგილად ხდებიან ნიშნებზე ორიენტირებული – ასეთი მოსწავლეები ადგილად ექცევიან ნიშნების გაფლენის ქვეშ და ჰგონიათ, რომ უფრო მნიშვნელოვანია, მიიღო კარგი ნიშანი, ვიდრე შეეჭიდო რაღაც ახალს, რაც გრძელვადიან შედეგს მოგიტანს;

რა ფაქტორები ახდენენ გავლენას ნიჭიერი ბავშვების წარმატებაზე

ხანგრძლივმა გამოკვლევებმა აჩვენა, რომ ბავშვის ნიჭიერება აუცილებლად და პირდაპირ არ განაპირობებს წარმატებას. მათი ნაწილი მართლაც აღწევს მნიშვნელოვან წარმატებებს პროფესიული კარიერის თვალსაზრისით, ნაწილი – ვერა.

ოჯახი მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ბავშვის პოტენციური შესაძლებლობების განვითარებას. პერსპექტივა გაცილებით უკეთესია, როდესაც ნიჭიერებას და შესაბამის პიროვნულ თვისებებს სათანადო ოჯახური და სოციალური გარემოც უწყობს ხელს.

მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს, აგრეთვე, სწავლების სტილი და საკლასო კლიმატი.

სიტუაცია 1.

ნინიკო მეხამე კლასშია. ის ხაქმაოდ ნიჭიერი და ინიციატივიანი ბავშვია. როდესაც მახსწავლებელი ახალ მასალას ხსნის, ნინიკო ვერ ისევენებს, ახასიათებს სწორი აასეუბების წამოძახება და გამოხატავს, რომ მან ეს უკვე იცის, რითაც მასწავლებლის გადი ზიანებას იწვევს. როგორ უნდა მოიქცეს მასწავლებელი, რომ არ დათრგუნოს ნინიკოს აქტიურობა და თან გაკვეთილის ხორმალური მსგლელობაც არ შეაფერხოს?

ფაქტია, რომ ნინიკო სკოლის მასალას უსწრებს. იმ მასალის ცოდნა, რასაც მასწავლებელი ხსნის, მას არ ასევნებს და სპონტანურ წამოძახილებს იწვევს. სშირი შენიშვნების მიცემაშ შეიძლება მასში სირცე-ვილის გრძნობა გამოიწვიოს და, მეორე მხრივ, ინტერესიც დაუგარეოს იმ გაკვეთილების მიმართ, სადაც მისთვის ახალი ადარაფერია, თუმცა არც ის არის კარგი, ჩვევად რომ გადაექცეს მასწავლებლის საუბრის ხშირად შეწყვეტა. კარგი იქნება, მასწავლებელმა, სანამ მასალის ახსნას დაიწყებს, წინასწარ დასხას შეკითხვები და „გონებრივი იერიშის“ მეორდით გაარკვიოს, რა იციან ბავშვებმა ამა თუ იმ საკითხებე. ამ დროს ნინიკოც შეძლებს ბუნებრივად გამოთქვას თავისი მოსაზრებები და შემდეგ მასწავლებელსაც უფრო ყურადღებით მოუსმინოს.

სიტუაცია 2.

ირაკლი უოგელთვის გამოირჩეოდა კარგი აკადემიური მოხარულებით,

განსაკუთრებით მაღალ შედეგებს მათემატიკაში აღწევდა. მახატაც დატენდირდა ურჩია მშობლებს მისი ისეთ სკოლაში გადაყვანა, სადაც მათემატიკა გაძლიერებულად ისწავლებოდა. ირაკლი მართლაც გადაიყვანეს მათემატიკურ სკოლაში, თუმცა მაღიან მაღვე მან სწავლა საგრძნობლად გაუურჯა და ხშირად უარს აცხადებდა სკოლაში წახლაზე. რას შეეძლო მასში ასეთი ცვლილების გამოწვევა?

შექმნილი სიტუაციის დეტალურმა შესწავლამ და ირაკლისთან საუბარმა გამოირკვია, რომ მიუხედავად წვეულებრივი სკოლის ფარგლებში მისი წარმატებისა მათემატიკაში, გაძლიერებული პროგრამა მისთვის მაინც როგორი აღმოჩნდა. ირაკლის უკვე დიდი ძალისხმევა სჭირდებოდა შედეგის მისაღწევად, რაც მისთვის უწვეულო იყო. ამას ისიც დაერთო, რომ მუდამ პირველობას მიჩვეული ვერ ეგუებოდა სხვების უპირატესობას, რამაც საბოლოო ოჯამში მას აშკარა პროტესტი და უკმაყოფილება გაუჩინა ახალი სკოლის მიმართ. ირაკლის მშობლებს შეგვიძლია ეურჩიოთ, რომ ნაჩქარევად არ მიიღონ მისი ძველ სკოლაში დაბრუნების გადაწ-

ყველილება. სასურველია, მათემატიკის მასწავლებელ მაც მეტი ყურადღება გამოიჩინოს მის მიმართ, სანამ ახალ გარემოს შეეჩვევა. ახალი გართულებული პროგრამის დასაძლევად, ხანძოები დროის მანძილზე ინდივიდუალური მასწავლებლის დახმარებაც არ იქნებოდა ცუდი. ძველ სკოლაში დაბრუნება მხოლოდ მაშინ უნდა გადაწყვიტონ, თუ დარწმუნდებიან, რომ გაძლიერებული პროგრამა მართლაც უედმეტად როგორია მისთვის.

*ოქვენ უკვე შეგიძლიათ, იპოვოთ პასუხი ამ თავის დასაწყისში
მოცემულ კველა შეგითხვაზე. დაუბრუნდით კითხვებს და გაუციო
პასუხები.*

ძირითადი დასკვნები და რეკომენდაციები :

- ნიჭიერ ბავშვებზე, მათი უნარების განვითარებისა და ჩამოყალიბების ოვალსაზრისით, გადამწყვეტ გავლენას ახდენს სასკოლო კლიმატი, სასწავლო პროგრამა და მასწავლებლის დამოკიდებულება;
- მუდმივად ცვალეთ მათ მიმართ ოქვენი მოლოდინი და დაგალებების სირთულე; დაგალებების სირთულის მომატებასთან ერთად გაზარდეთ მხარდაჭერაც, რომ არააღეპატურ სირთულეებს არ შეეჯახონ;
- ყოველთვის დარწმუნებული იყვაით, რომ ნიჭიერი ბავშვის სწავლის პროცესში თანაბრად არის დაბალანსებული სირთულეები და წარმატება.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- „ზოგადი განათლების შესახებ ” საქართველოს კანონი, 2004წ.
- მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ცენტრი. (2008). მასწავლებლის პროფესიული სტანდარტი. თბილისი.
- ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი. (2007). კრონგული სასწავლო გეგმა. თბილისი.
- ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი. (2007). როგორ გასწავლოთ მოსწავლეებს აზროვნება (1 ნაწ.). თბილისი.
- ეროვნული სასწავლო გეგმებისა და შეფასების ცენტრი. (2007). განმარტებითი ღონისძიები განათლების სპეციალისტებისათვის (1 ნაწ.). თბილისი.
- გაისი, თ. (2001). ბავშვები განსაკუთრებულ ზრუნვას რომ საჭიროებენ (მ.ბულენია, თარგ.). თბილისი: გამომცემლობა „აწმეო“.
- იონესენი, ბ.ჳ., & შერტენი, მ .დ. (რედ.). (2007). განათლება - განსხვავებული საჭიროებების მქონე პირთა განათლება (მ.ჯიქა, თარგ.). თბილისი: საქართველოს მაცნე.
- Bowling- Carr, C., & West-Burnham, J. (1997). *Effective learning in schools*. London: Pitman.
- Chapel, S., Leask, M., & Turner, T. (Eds.). (2005). *Learning to teach in the secondary school* (4th ed.). London & New York: Routledge .
- Fullan, M. & Hargreaves, A. (1992). *What's worth fighting for in your school*.
- Harmer, J. (2001). *The practice of English language teaching*. Cambridge: Longman Publishers.
- Heaton, J.B. (1997). *Classroom testing*. London & New York: Longman Publishers.
- Heaton, J.B. (1997). *Writing English language tests*. London & New York: Longman Publishers.
- Hopkins, D. (2001). *School improvement for real*. London & New York: Routledge, Falmer.
- Kyriacou, C. (1997). *Effective teaching in schools* (2nd ed.). Cheltenham, United Kingdom: Nelson Thornes.
- Kyriacou, C. (1998). *Essential teaching skills*. Cheltenham, United Kingdom: Nelson Thornes.
- Madsen, S. (1983). *Techniques in testing*. New York: Oxford University Press.
- Proctor, A., Entwistle, M., Judge, B. & McKenzie-Murdoch, S. (1996). *Learning to teach in the primary classroom*. London & New York: Routledge, Falmer.

- Quist, D. (2000). *Primary teaching methods*. London & Oxford: Macmillan Education Ltd.
- Ruddel, M. R. (2001). *Teaching content reading and writing*. New York: John Wiley & Sons. Ontario Public School Teachers' Federation: Open University Press.
- Rudner, M. & Schafer, C. (2002). *What teachers need to know about assessment*. Washington: National Education Association.
- Saphier, J., & Gower, R. (1997). *The skillful teacher*. Acton: Research for Better Teaching.
- Jones, V. F., & Jones, L. S. (2001). *Comprehensive classroom management*. Boston: Allyn & Bacon.
- Spratt, M. (1996). *English for the teacher*. Cambridge University Press.
- Ur, P. (2002). *A course in language teaching*. Cambridge University Press.

სარჩევი

მოტივაცია და მოტივაციის ამაღლების საშუალებები (ქ. თოფაძე)	3
დამოუკიდებელი, კონკურენტული და თანამშრომლობითი სწავლება (ქ.თოფაძე)	30
სწავლების სტრატეგიები (ქ. თოფაძე)	38
გაკვეთილის დაგეგმვა (ნ. დალაქიშვილი)	64
შეფასება (რ. ტყემალაძე)	73
შეფასების მეთოდები – ტესტირება (რ. ტყემალაძე)	81
შეფასების მათოდები - მასწავლებლის დაკვირვება და კომენტარი (რ. ტყემალაძე)	90
შეფასების სქემები (რ. ტყემალაძე)	98
თვითშეფასება და თანატოლთა შეფასება (რ. ტყემალაძე)	110
პრობლემის გადაჭრის პროცესის შეფასება (ნ. დალაქიშვილი)	118
კომუნიკაცია (ნ. დალაქიშვილი)	124
კომუნიკაციის საშუალებები (ნ. დალაქიშვილი)	132
საკლასო დისკუსია (ნ. დალაქიშვილი)	140
ინკლუზიური განათლება (თ. პაჭკორია)	150
ნიჭიერი ბავშვები (თ. ბუწაშვილი)	161
გამოყენებული ლიტერატურა	173

შენიშვნებისთვის

